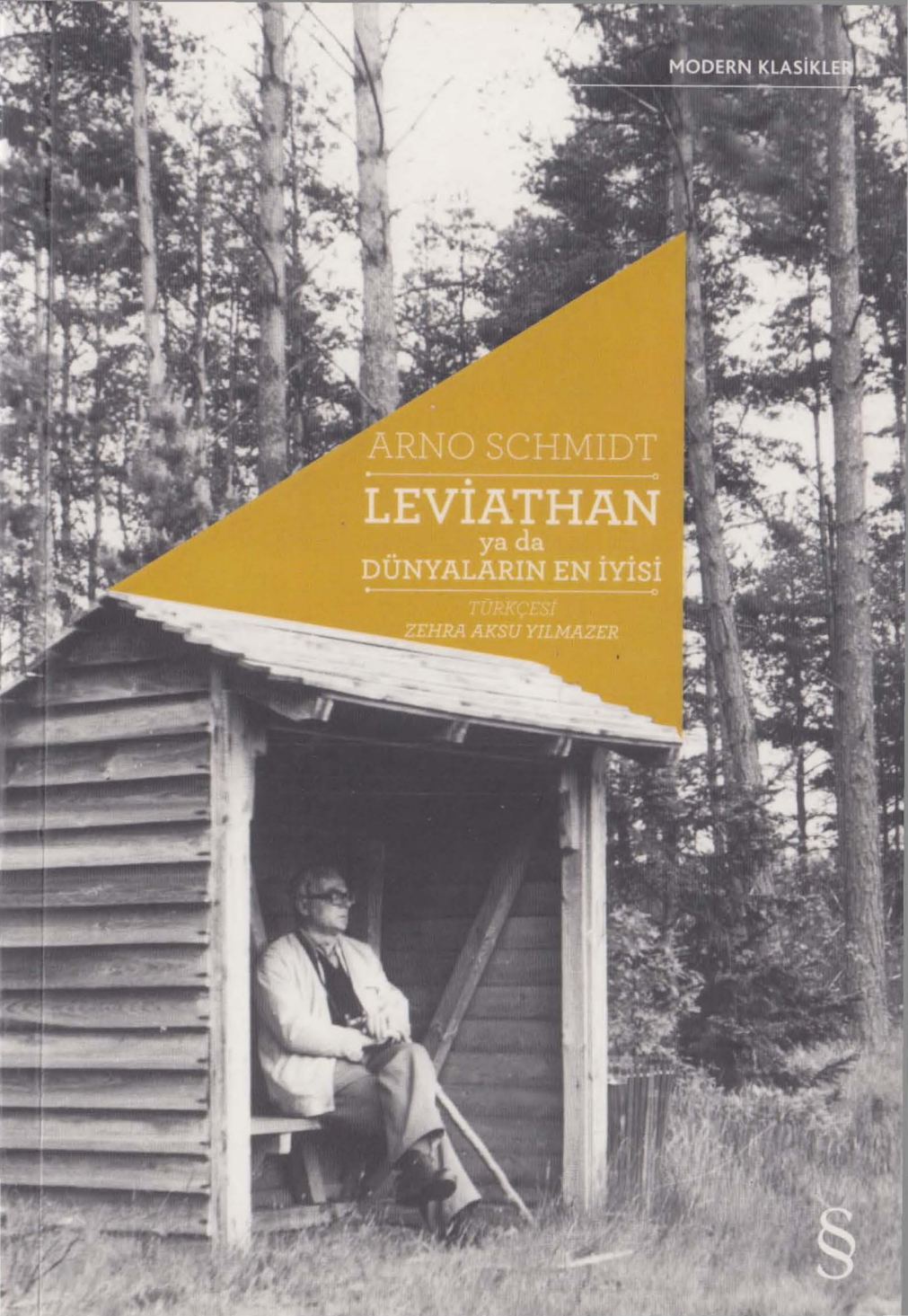
MODERN KLASİKLER

ARNO SCHMIDT

LEVİATHAN
ya da
DÜNYALARIN EN İYİSİ

TÜRKÇESİ
ZEHRA AKSU YILMAZER

ARNO SCHMIDT

Alman yazar ve çevirmen. 20. yüzyılın en önemli Alman yazarlarından biri olarak kabul edilmektedir. 18 Ocak 1914 tarihinde Hamburg'ta bir polisin oğlu olarak doğdu. 1928 yılında babasının ölümünün ardından annesiyle Aşağı Silezya, Polonya'da bulunan Lauban kasabasına taşındı. Ortaokulu Görlitz'te okuduktan sonra Greiffenberg'de bir tekstil firmasında çırak olarak işe girdi. Ardından aynı şirkette envanter bölümünde muhasebeciliğe terfi etti. 1937'de Alice Murawski'yle evlendi. Çocuğu olmadı. 2. Dünya Savaşı'nda Wehrmacht'a katıldı. Matematik bilgisi dolayısıyla topçu kolordusuna katıldı. İlk önce Alsas'ta, kısa bir süre de Norveç'te görev yaptı. 1945 yılında, gönüllü olarak Kuzey Almanya'da ön cephede yer aldı. Aşağı Saksonya'da İngiliz kuvvetlerine teslim oldu. Kısa süren savaş esirliğinin ardından Nazi Almanya'sı resmi olarak teslim olunca, Batı Almanya'ya döndü. 1946 yılından itibaren serbest yazarlık kariyerine başladı. Cordingen, Gau-Bickelheim ve Kastel'de kısa süreler kaldı. Kastel'den dine hakaret suçlaması yüzünden taşındı. Son olarak bir protestan şehri olan Darmstadt'a taşındı. 1958 yılında Schmidt ve eşi, yaşamlarının sonuna kadar kalacakları Bargfeld köyüne taşındılar. Schmidt 3 Haziran 1979'ta, eşi de 1983 yılında burada hayata gözlerini yumdu. Yapıtlarından bazıları: *Aus dem Leben eines Fauns, Die Umsiedler, Das steinerne Herz, Die Gelehrtenrepublik, Nobodaddys Kinder, Kühe in Halbtrauer, Zettels Traum, Die Schule der Atheisten, Brands Haide.*

ZEHRA AKSU YILMAZER

Giresun'da doğdu, ortaokul ve liseyi Almanya'da okudu, Ankara Hacettepe Mütercim-Tercümanlık Bölümü'nden mezun oldu. Almancadan Türkçeye kırk kadar kitap çevirdi. Bunların arasında en sevdikleri şunlardır: Stefan Zweig, *Macellan;* Hermann Hesse, *Doğu Yolculuğu;* Carl Gustav Jung, *Dört Arketip;* Herfried Münkler, *Yeni Savaşlar;* Wilhelm Genazino, *Mutsuzluk Zamanlarında Mutluluk;* Melinda Nadj Abonji, *Güvercinler Havalanırken;* Hans Belting, *Floransa ve Bağdat - Doğu'da ve Batı'da Bakışın Tarihi.*

ARNO SCHMIDT

LEVİATHAN ya da DÜNYALARIN EN İYİSİ

Türkçesi: Zehra Aksu Yılmazer

§

Yayın No 1540
Modern Klasikler 31

Leviathan ya da Dünyaların En İyisi
Arno Schmidt

Kitabın özgün adı: *Leviathan oder Die Beste der Welten*

Editor: Cem İleri
Almanca aslından çeviren: Zehra Aksu Yılmazer
Redaksiyon: Barış Tut
Dizi tasarımı: Beste Doğan
Kapak tasarımı: Emir Tali
Sayfa tasarımı: Zülal Bakacak

© 1949, Arno Schmidt
© 2016, bu kitabın tüm yayın hakları Onk Ajans aracılığı ile Everest Yayınları'na aittir.

1. Basım: Haziran 2016

ISBN: 978 - 605 - 185 - 010 - 8
Sertifika No: 10905

Baskı ve Cilt: Melisa Matbaacılık
Matbaa Sertifika No: 12088
Çiftehavuzlar Yolu Acar Sanayi Sitesi No: 8
Bayrampaşa/Istanbul
Tel: (0212) 674 97 23 Faks: (0212) 674 97 29

EVEREST YAYINLARI
Ticarethane Sokak No: 15 Cağaloğlu/İSTANBUL
Tel: (0212) 513 34 20-21 Faks: (0212) 512 33 76
e-posta: info@everestyayinlari.com
www.everestyayinlari.com
www.twitter.com/everestkitap
www.facebook.com/everestyayinlari
www.instagram.com/everestyayinlari

Everest, Alfa Yayınları'nın tescilli markasıdır.

İÇİNDEKİLER

LEVİATHAN ya da DÜNYALARIN EN İYİSİ... 7
KARA AYNALAR 37

LEVİATHAN ya da DÜNYALARIN EN İYİSİ

Berlin
20th May 45

BETTY DEAR!
I'm quite in a hurry (but thinking always of You and the kids, of course). – The town is fearfully smashed, rather like a bad dream; well: They asked for it and they got it. – The Russians look a good jolly sort and are amiable to deal with. We all expect them to join now against the damned Japs, and that'll settle that too, I'm sure. Hope to see You again quite soon.[1]

JOHNNY

The watches and bracelets – well, stow them away; I had to throw them into box absolutely at random, hope they'll not be badly damaged. The German insignia and MSS I got from a Russian Lcpl for a souvenir (gave to him some cigarettes in return). – 1000 kisses.–[2]

J.

1 (İng.): Bettyciğim! Alelacele yazıyorum (ama aklım hep sende ve çocuklarda tabii). – Şehir korkunç bir bombardımanla yerle bir edildi, kâbus gibi; ne yapalım: İstedikleri buydu, oldu. – Ruslar neşeli tiplere benziyor, onlarla geçinmek kolay. Kahrolası Japonlara karşı bizimle birlik olmalarını bekliyoruz, o zaman bu işin de hallolacağından eminim. En kısa zamanda görüşmek ümidiyle.

2 (İng.): Saatleri ve bilezikleri bir yere sakla; onları kutuya rastgele atmak zorunda kaldım, umarım fazla hasar görmemişlerdir. Alman nişanlarını ve elyazmalarını hatıra olarak bir Rus onbaşıdan aldım (karşılığında adama birkaç sigara verdim). – Binlerce öpücük. –

14.2.45

Başım bir çanın dalga dalga kabaran çanağı gibi zonkluyor – aah –. Avurtlarım şişiyor, ağzım çarpılıyor. – Ahhh! -.

Daha sonra

Çelik miğferde hafif bir çukur bile yok; rayların oradan bir kurşun sekti herhalde. Neyse ki yeniden düşünebiliyor, kıpırdayabiliyorum. – Bütün şehir (buradaki istasyon alanı da) hâlâ bombardıman altında; sadistçe: buraya bir salvo, oraya beş, sonra sil baştan. Yıkıntı tozundan leş gibi kirli kar. Yoğun bir top atışı doğuda ve kuzeyde (Kreuzberg ve Kerzdorf taraflarında); piyade savaşı oralarda aralıksız devam ediyor. Bir tek 11,25 mm (kalibre) tabancam kaldı; dolu; cebimde de birkaç mermi. – Zamanı tahmin etmek imkânsız böyle günlerde; hep aynı puslu hava, hep aynı siyah çitler. (Saat 14:16). Buradan hemen tüymem gerekiyor; Ratzeburg'a gitmem emredilmişti. – Bahnhofstraße'yi görmek ne harika; her köşesini bildiğim bir yer; her gün geçerdim buradan; buz gibi 28/29 kışında, açık mavi soğuk ilkbaharda, kestane sıcağı yaz yeşilliğinde, sık sık rüyama girer güz çağıltılı Kwisa kıyısındaki plaj. Bir yerlerden bir lokomotif bulmalı aslında, raylar hemen hemen sağlam sayılır (lokomotif sürmeyi bilmem ki ben; öylesine aklımdan geçiriyorum işte. Harekete geçmek yerine).

15:00

Az ilerde üç dekovil duruyordu, biri çakılla doluydu; bir yük vagonu, arkada da raylı bir iş makinesi (adam kalınlığında çelik araç; geçerken gördüm). Yük vagonunda yeterince biçare vardı zaten; evvelki gece saat 22,00'de şehrin tahliye edildiğini söylediler. Onlar da hâlâ sanıyorlarmış ki... İki asker (birinin kafasında kanlı bir sargı); genç bir kız arsız gözlerini gösteriyor; bir papazla ailesi.

15:10

(Vagonun arkasında): Anında tanıdım onu! (İlk başta sadece o zayıf, yaşlıca kadını, annesini görmüştüm). Kahverengi bol

bir kürk manto giymişti, siyah janjanlı. Sonunda dönüp baktı. Hayret ve buz gibi bir alayla havaya kaldırdı hemen sol kaşını, çenesini havaya dikti; sonra büyük bir bavulu kaldırıp vagona koydu. (Aynı anda bakım onarım atölyesinde dört patlama birden oldu; bunlardan biri o kadar yakındaydı ki, kendimizi yere atamadan önce havanın basıncıyla sendeledik. Ev yüksekliğinde duman mantarları fışkırdı kömür tozundan; havada taş ve metal parçaları uçuştu. Karda, onun o koyu renk saçları.) İlerdeki paramparça hangarlardan iki adam iki büklüm dışarı fırladı; yere yığıldılar, iyice büzülüp etrafa bakındılar, rayların üzerinden sürünerek yaklaştılar. Mavi ketenden kirli tulumlarına bakılırsa tesviyeci bunlar ("milyonlarca kişi Greiff[3] kıyafetleri giyiyor", 232/3/11, aman ne güzel!) Hemen seslendim: "Lokomotif kaldı mı burada? Sürebilir misiniz?"– Kesik kesik soluyarak, boş versene gibilerden bir el hareketi yaptılar. İçerde yeterince vardı! Ama çoğu hava saldırılarında delik deşik edilmişti. Sürebilirlerdi, evet (hatta içlerinden biri lokomotif tesviyecisiydi). Ama ne su vardı ne de kömür... Elleri ceplerinde, sallana sallana yaklaştı yanımıza, omuzları ve başıyla öbür tarafa, sokağın karşısına işaret etti: "Şurada kömür var." Hâlâ dehşet içindeki teknisyenlerle epey bir konuşup tartıştık, yine de en iyisi harekete geçmekti; biz erkekler kömürü çuvallarla taşıdık. –

Uzun bir alacakaranlık. Kömür taşıyoruz. Karanlık fısıldamaya başlıyor, bir ressamın gecenin rengini tereddütle karıştırması gibi. Taşıyoruz. Tozlu sarı. Taşıyoruz. Dumanlı kırmızı. Taşıyoruz. Gecenin ilk yıldızı bir harabenin penceresinden pis pis göz kırparken; şişko, yağlı sarı, bir banker. Taşıyoruz. Gökyüzü berraklaşmış, yaklaşan soğuğu müştuluyordu.

3 Greiff Mode, iş kıyafetleri üreten bir Alman tekstil fabrikası. (ç.n.)

18:00'den sonra

Gece çöktü bile; ama bakır şehrin her yanı alev alev (epey ötedeki Katolik kilisesi az önce yerle bir oldu). Her birimiz belki otuz kere nefes nefese gidip gelerek taşıdık kömürü (bu arada makineli tüfekler de çatıları tarıyordu); gruba birkaç kişi daha katıldı, üç yaşlı adam ve HJ[4] üniformalı iki genç ("firar"a yardıma ilk başta yanaşmadılar tabii). Tahminime göre, 50 kilo yığdık kömür vagonuna. Biri ateşi beslemeye başladı; lokomotifi su pompasının altına götürmeyi becerebilirsek belki de olacak bu iş. Kadınlarla çocuklar bir sığır vagonuna gidip atlardan kalan bayat samanı getirdiler; leş gibi kokuyor, kesin pire kaynıyordur. En öndeki köşeye çöküyorum, yanımda da Anne Wolf; Anne Wolf. Vagondakilere kumanda ettiğine göre, bunu da o ayarlamış olmalı. Şehir gümbür gümbür zangırdıyor.

20:00

Tekrar gidip baktım, kara demirin tepesindeki alev alev bir surattan cılız bir ses parladı: "Yarım saati daha var!"; pistonlar dönüyordu. – Istasyon binasında yüzümü gözümü yıkadım; su hâlâ akıyordu. Camlar karanlıkta parıl parıl parlıyordu, masalar devrilmiş, kırık. Bekleme salonları: ne çok oturmuş, ne çok durmuştum bu salonlarda, Lauban, Görlitz, Greiffenberg; gözümü ayırmadan izlerdim insan kalabalıklarını; sıkış sıkış oturur, çene çalar, yer içer, etrafta dolanırlardı; her şeyi not ederdim: loş lambaları, rengârenk içecekleri, Salem paketlerinin kuvvetli kırmızı ve altın rengini; peronların ışıklı buğusunu; trenlerin aydınlık pencereleri boncuk boncuk dizilirdi geceye. –

---

4 Kısaltması HJ olan Hitlerjugend (Hitler Gençliği), genç Alman erkeklere nasyonal sosyalist ilkeleri öğretmek ve onları bu ilkeler doğrultusunda yetiştirmek amacıyla kurulan, doğrudan Adolf Hitler'e bağlı bir örgüttü. 1943'te Hitler HJ üyelerinden oluşan bir panzer tümeni kurdurmuştu. (ç.n.)

Fakat felaket esiyor burası; hemen sıvışmalı.

Vagonda

Yola çıkmaya kalkmak çılgınlık aslında; 500 metre ilerideki raylar havaya uçurulmuş olabilir. – Karşımda diğer iki asker uzanıyor, kız da ikisinin arasında (en pespayesinden bir terzi kız tipi); postacı üniformalı yetmişlik bir ihtiyar (108 yaşında ama hâlâ örsün başında, ü s t e l i k tüm kazancını WHW'ye[5] veriyor! hep öyle yazmaz mı gazetelerde!); onun yanında, yedi çocuğunun ortasındaki papaz (yedi; eh, o da güvenemeyecekse Tanrı'ya kim güvenebilir ki? İki kişi de kapıya yakın yatıyor olmalı). Bizim tarafta ben ve Anne dışında annesi ve yeniyetme iki kız öğrenci var; bir de, yarım düzine tanksavar füzesiyle birlikte şu iki HJ kahramanı (caka satmak için silahlarını yastık yapıp başlarının altına koymuş, miskin miskin sigara içiyorlar; aman ne güzel; gençler bizim geleceğimiz, n'est ce pas?[6]) Ayrıca, diğer iki yaşlı adam ve ihtiyar kadın (kırsaldan geldiği belli; köşeden hep bir "canım bereketli topraklar" lafı duyuluyor – Şilezyalıların iğrenç biçimde uzattıkları "e"yle: "Ah, o canım bereketli topraklar!" Extra Silesiam non est vita[7]).

Az önce

Bir sürü manevradan sonra yavaş yavaş ilerledi lokomotif; vagonla birleşirken bir yandan da küfürler savruluyordu. Son vagonu çıkarmak için deli gibi uğraştık ama boşuna, her şey paslanıp sıkışmış; lokomotif sürücüsü seslendi: "Çıkarın şu travers kırıcıyı" – Bak sen, travers kırıcı da var demek! Drontheim'daki haftalık

5 Winterhilfswerk des Deutschen Volkes (kısaca WHW), nasyonal sosyalizm döneminde muhtaç "yoldaşlar" için ayni ya da maddi bağış toplayan bir kurumdu. (ç.n.)

6 (Fr.): Öyle değil mi? (ç.n.)

7 (Lat.): Şilezya dışında hayat yok. (ç.n.)

haber bülteninde görmüştüm onu; o zaman doğuda "devreye sokulmuştu". Fikir çok basit: tonlarca ağırlıktaki "kullanışlı" çelik kanca, öndeki lokomotif ilerlerken traversleri tek tek kavrayıp ortadan ikiye kırıyor. Çok kolay oluyor, lokomotifin hızına göre, kendiliğinden. O zamanlar üstünde sırıtkan birkaç asker de vardı ("Şu anda filme çekiliyorsunuz"), halbuki suratlarının dehşetle çarpılmış olması gerekirdi! Gözlerim yuvalarından fırlamış, sinema koltuğuna tutunmak zorunda kalmıştım; Cervantes gelmişti aklıma, Mozart ve de Binbaşı Fouqué (yahu, var mı böyle bir şey: "Binbaşı", "Undine" ve de "Alethes"!).[8] Kant'ın tek yaptığı, "sevgili" Tanrının varlığına dair kanıtların berbat bir şaka olduğunu ortaya koymaktı; oysa biz bugün tam tersine onun yokluğunu düpedüz kanıtlayabiliriz: travers kırıcı iyi bir kanıt mesela (Oeveraas'taki komutanlar da öyle elbette, 21./976, pislikler, en başta da Zeller; Dittmann'la Georg hariç). – Şimdi krikoyla kaldırılıp kalın bir zincire bağlanmış duruyor, vagon platformunun üstünde. Tekrar vagona bindim; Anne elindeki kâğıdı hışırdatıyordu.

21:07

Nihayet: altımızdaki tekerlekler usulca hareket etti: gidiyorduk. Yavaş yavaş.

Daha sonra

Ön tarafta bir terslik var gibi; üç altgeçitten daha yeni geçmiştik ki tekrar durduk. Benim tarafımdaki kapı tam kapanmıyor, seyir halindeyken esen rüzgâr dayanılacak gibi değil (kapıyı itip kapatmaya çalıştık; ama olmuyor. Arkamızda her yer alev alev). Steinberg'in sırtıyla Hohwald yolunu zar zor seçtim. Karşıdaki asker köşesinden kıkırtılar, iki kere de edepsiz küçük bir çığlık yükseldi; yaralı olanı bile azmış, halsiz halsiz katılıyordu

8 Binbaşı: Friedrich Heinrich Karl Baron de la Motte Fouqué; Undine: Fouqué'nin bir masalı, Alethes: Fouqué'nin bir romanı. (ç.n.)

mavraya. Efendisinden bir kez daha güç dileyen papaz, Tanrının şefaatinin geniş menzilini överken, karısıyla çocukları da onu yankılayarak doğruluyordu; iğrenç. Yaşlı kadınla kirli sakallı ihtiyarlar "Hitler"e küfrediyorlardı; bir küfür daha bastılar "kahrolası namussuz Hitler!"e (bu kez "u" kısa ve vurgulu.) Korkunç bir sarsıntı; ipek kırmızısı kıvılcımlar savruldu yanımızdan; birkaç dakika daha gittik.

Neredeyse gece yarısı

Hâlâ duruyoruz (hastanenin biraz arkalarındayız herhalde). Bir saat kadar uyukladıktan sonra üşüyerek uyandım. Çocuklar soğuktan sızım sızım sızlanıyordu, çişleri de gelmişti. Herkesin işini aynı anda görmesine karar verildi, böylelikle daha sonra kapı olabildiğince kapalı kalacaktı. Bon.[9]

Dışarıda

İnce uzun dallar çırpınıyor cılk karın üzerinde inleyen rüzgârda; bir çam ağacı durmaksızın sağa sola yaylanıyor; herkes çalıların arkasına sıvışıp yere çömeldi. Yıldızları görüyordum; parıldayan minik suratları, bembeyaz, açık mavi; Ursa majoris'i,[10] ufaklığı; arada da Ejderha. Ufuktaki ışık perdeleri hiç durmadan homurdanıyordu. Anne da kalçalarını doğrultup yaylana yaylana çıktı çalılığın arkasından. Yaşlı postane memuru kibarca yanıma yaklaştı: "Siz de mi yıldız dostusunuz astsubay bey?" Başıyla arkadaki yangına işaret etti: "Neyse ki hâlâ bir sonsuzluk var – –" Zayıf, nispeten vakur bir yüz. Ama Anne bizi duyuyordu. Ağır ağır (aman ne etkileyici!) döndüm; aklım başka yerde konuştum: "Yanılıyorsunuz; sonsuzluk bile yok. – Ne mutlu Homeros'a –." Postane memuru çıplak alnını hayret ve alayla kırıştırdı gecenin ışığında: "Kant. Schopenhauer," diye neşeyle yol gösterdi, "peki

9 (Fr.): Pekâlâ. (ç.n.)

10 (Lat.): Büyük Ayı; "ursa", Latincede "dişi ayı" demektir. (ç.n.)

nasıl tasavvur ediyorsunuz: uzayın son bulduğu yeri?" Papaz da tepesindeki yıldızlı göğün etkisinde kalmıştı: "Tanrı," dedi, "sonsuzdur –." Dindarlarla asla tartışmam, nitekim şimdi de vagonumuza doğru konuştum: "Siz de yanılıyorsunuz; acımasız, şeytanî karakterde bir iblis vardı, ama artık o da yok." Sarsılmıştı: "Tanrıya küfrediyorsunuz! –" Rüzgâr. HJ bir kibrit yaktı. Cılız bir kuyrukluyıldız Betelgeuse üzerinde gümüş bir kaş çizdi (bir keresinde babam bu öfkeli isim yüzünden zil zurna sarhoş olmuştu, 22 yılında falan, "Dev güneş Betelgeuse", *Fremdenblatt*'ta çıkan yazı). Anne yanıma yaklaştı: "Yukarı çıkmama yardım etsenize," dedi; dediği gibi oldu. Mutlu gözleri. Hepimiz vagona bindik. İhtiyar karanlığın içinden aşağılayarak sordu: "Baksanıza – nasıl olabilir ki böyle bir şey: hani şu –" vurgulayarak: "sonsuz olmayan uzay?" Anne yüzünü bana çevirdi (görülen sadece soluk bir lekeydi), ben de şöyle dedim:

"Sınırsız; ama sonsuz değil. Bir kürenin yüzeyi: o da sınırsızdır, ama sonsuz değildir. Gerçi biz sadece üç boyutlu olanı tasavvur edebiliyoruz (beynimizin yapısının bir sonucu), yine de müsaadenizle iki boyutluluğu anlatayım size. 'Sonsuz' bir masa yüzeyi, üzerinde de eşit büyüklükte iki karton üçgen: düşünen üçgenler. Bu varlıklar kendi uzaylarında sadece birbirlerinin etrafında yer değiştirebilir; ama örn. tıpatıp aynı olduklarını kanıtlamak isteseler, açı ve kenarlarını ölçmeleri ve trigonometrik sonuçlar çıkarmaları gerekirdi; kendi iddiamızı doğrulamak için üçgenlerden sadece birini bizim, bir boyut daha üstteki uzayımıza çıkarır ve kardeş kardeş durmaları için diğerinin üzerine koyarız. – Bu oluşumlar ayrıca şu temel önermeleri de getirmiştir: Bir doğru, iki nokta arasındaki en kısa bağlantıdır, bir doğrunun dışındaki bir nokta bir paraleli oluşturur; paralel önermesine göre, üçgenin iç açılarının toplamı 180 derecedir. –" Tam o esnada orospu edepsizce ciyakladı ve "Şimdi olmaz!" dedi.

– Devam ettim: "Bilge bir üçgen, kendine doğru kaykılmış, yine aynı şekilde iki boyutlu bir kürenin yüzeyini incelemiş ve doğruların (yani en kısa mesafedeki çizgilerin) bir büyük daire oluşturduğunu, yani artık paralellerin ortadan kalktığını, üçgenin iç açılarının toplamının ise 180 dereceden büyük olduğunu bulmuş. Bir diğeri ise, aynı temel ilkeler doğrultusunda bir aykırı kürede sonsuz sayıda paralelin olacağını (Beltrami hiperbolü örneğinden anlamak mümkün) ve üçgenin iç açılarının toplamının 180 dereceden küçük olduğunu bulmuş. – İmdi, bu 3 iki boyutlu uzaydan hangisi "gerçek" olanıdır; hangi geometri geçerlidir? (Bu düşünce süreçlerini bir de tüm n-boyutlu uzaylara aktarın hele.)"

Topuklar ritimle benekliyordu yeri: "Piyano çalanın, kadınlarda açıktır talihi..."; gençlik şiirde buluyordu kendini; "... çünkü çalınan piyanonun sesi..." (Hey Tanrım! "çalınan piyanonun"; yandık!"). İhtiyarın süngüsü düşmüştü: "Hepsini tam anlayamadım – hangisi peki –?" Dedim ki: "Üçgen ölçümü her şeyi belirlerdi (teorik olarak); ama bizim için erişilebilir olan uzayın küçüklüğünden ötürü bu yöntem işe yaramaz. Fakat örn. Doppler İlkesi'nin (radyal hızların spektrumdaki çizgi kaymalarıyla ölçümü) uygulanması sonucunda, gök cisimleri bizden uzaklaştıkça hızlarının ışık hızının sınırına kadar arttığı görüldü, ilk bakışta tamamen alakasız görünen bir ilişki bu. Fakat bir tanjant düzlemine konulmuş bir küreyi, ve de kürenin yüzeyinde aşağı yukarı aynı şekilde hareket eden ışık noktalarının bu düzleme yansıtıldığını –tabii yine iki boyutlu olarak– düşündüğünüzde de benzer bir durumla karşılaşırsınız. Başka mühim nedenler de var. Sonuç: beynimiz durumu basitleştirerek (biyolojik açıdan bu kadarı yeterli çünkü!) üç boyutlu, muğlak-sonsuz bir Öklid uzayı, yani bir parça "tanjant düzlemi" tasavvur eder; oysa gerçekte bu uzay kendi içine geri kapanmış, dört boyutlu bir uzayın içine eğrilmiştir (iki boyutlu örnekteki kürenin yüzeyini düşünün); yani

sonlu, rakamlarla ifade edilebilen bir çapa sahiptir. Sınırsızdır ama sonsuz değildir. –"

Yamacın kenarında kızgın bir hayvan gibi kükredi rüzgâr, samanları karıştırdı. Annesi sesini alçaltarak sordu: "Alfred en son ne zaman yazdı sana?" Umursamaz bir sesle cevap verdi: "Bence en iyisi boşanmak –" İrkildim, evlenmişti demek (tabii ki, o zamanlar onunla konuşmaya bile cesaret edememiştim; bakıp durmuştum sadece; o zamanlar). İhtiyar adam titreyerek cevap verdi: "Bu bakımdan Schopenhauer yanıldı demek – – ben de sanmıştım ki..."; bir şeyler mırıldanıp düşüncelere daldı. Anne ağzındakini çiğnerken (hâlâ tricky,[11] seni gidi seni!) sordu "Bir rakam verebilir misiniz? – Çapı için?" – "Rakamlar oynak. Bu uzay nabız gibi atıyor," dedim. Vagon aniden hareket edince, kapı hızla yana kaydı; kapıyı yakalayıp yerlerimize geçtik. Tanrının evlatlarından biri tuhaf derecede tiz ve titrek bir sesle şarkı söylemeye başladı; kim bilir ne zamandan beri yürüyorlardı kafile yollarında. Berlin'deki katil ise halkı ölüme ve dehşete göndermeye devam ediyordu, sırf "daha büyük", "daha eşsiz" olmak için, Nero ve Savonarola karışımı bir erselik; kandırdığı halkın adaletinden kaçtı ne yazık ki, askerlerinin her birinden daha korkak. Fazla bile bahsettik ondan. – Kaputun yakası yukarıya, şapkanın kulaklıkları aşağıya; hava buz.

Henüz karanlık

Çok az uyudum; ama bir sürü şey düşündüm. Cooper geldi aklıma (dolayısıyla da "Hochwald"). "– kadınların takılarında ve süslü giysilerinde insanı iten yabancı bir şeyler var–"; sağ yanıma döndüm, gece rüzgârı gibi sessizce fısıldadım bir kulağa: bir sürü anı. Güneşi, rüzgârı. Sarı akşamlar, ırmağın aynasından doğardı şamata ve kahkahalar. Yağmurda leylaklar. Oğlanlar bağrış çağrış

11 (İng.): Oyunbaz (ç.n.)

diz çökerdi yeşilimsi suyun kenarında. Dalların ardındaki çayırların kubbesinde başlardı gece. Anne düzenli ve rahat nefes alıyor; uykuda. Neden olmasın. Her şey bir hikâye haline gelmemiş miydi zaten? Ve ölümcül derecede besili tırtıllar o zamanlar da kaykılıp uzanmamış mıydı leylakların yapraklarına; ve böğüren oğlanlar durgun suyu kırbaçlamamış mıydı tıslatana kadar? O zamanlar da acı çekmiyor muydu ruhum, ve varoluş hiç olmasa daha iyi olmaz mıydı? Keşke uyuyabilseydim. Gücü ilahlaştıran Nietzsche'nin de büyüktü suçu; Nazi hilelerini o öğretti aslında ("Savaşı barıştan daha çok sevmelisin..."), alçağın ağzı çok iyi laf yapardı; Breker'in paralı askerlerinin, taşlar ve sopalar ellerinden alınınca, "başka bir halt bilmediklerinden" açlıktan ölmeye mahkûm olan o askerlerin babası odur. Nietzsche'yle Platon çok zararlıydı (ayrıca da cahil: bkz. doğa bilimleri). Aa, Aristippos'un sabah ve ikindi altını. Sakal da batmaya başlamıştı; vücudun tüm kaslarıyla şiddetle gerinince biraz ısınıyor gibiydi insan; o zaman kan dolaşımı hızlanıyordu, ama müthiş yorucuydu. Esnedim. Üç çeyreklik gece leş gibi kokuyordu; bir şnaps iyi gelirdi şimdi, bana kalırsa en berbat cinsinden, ama zehir gibi olmalıydı. Hava mı ağarıyordu ne?

8:00

Ön taraftan bir ıslık duyuldu (dikkati üzerimize çekmek için birebir; şu alışkanlıklar yok mu!); sonra lokomotif yavaş yavaş oflayıp pufladı, giderek hızlandı, buhar saldı, tangur tungur gidiyorduk yine. Hatta bayağı da uzun bir süre. Herkes uyandı tabii; uyku sersemi gri suratlarla etrafa bakındılar (tamam, tamam; korkmayın; hâlâ aynı sefil durumdayız). Hasta çocuk bir gül gibi tehlikeli bir biçimde açıyordu. İşte: yavaşladı. Durdu. Al işte.

9:30

Vay canına, ucuz atlattık. –

Nikolausdorf'un oralarda bir yerde, çam ağaçlarıyla çevrili yamaçların arasında durduk. Trendekilerin çoğu indi; karda bata

çıka ön taraftaki lokomotife gittim: yeterli buhar basıncı sağlanamıyordu o uyuz, ıslak kömürlerle; tekrar hareket edebilmemiz saatleri bulabilirdi. Ama hiç durmadan uğraşıyorlardı. –

Güney tarafındaki yamaçtan yukarıya, basık ve gri havaya tırmandım (hâlâ hafif ve parçalı bulutlu hava, ama epeyce soğudu). Kuzeyde, bizden çok da uzak olmayan bir mesafede, hafif topçu birliklerinin bombardımanı havaya topraklı kar sıçratıyordu. Ateşçiye, devamlı buhar boşaltıp durmaması için bağırdım, ama o sadece omuz silkti. Birdenbire zıplayarak yaklaştı çamur fıskiyeleri; bize doğru hamle ediyor, sonra geri çekiliyorlardı; havada binlerce baykuş ötüyor gibiydi. Dehşetle haykırarak bir araya getirdim herkesi (ne kadar da yavaşlardı), Rus treni topa tutuyordu. "Kenara çekilin, menzilin içinde dolanmayın!" diye bağırdım. Anne hemen koşup yanıma geldi (eskisi gibi esnek ve sportif) ve kendini yanımdaki çakılların üzerine attı. Askerler de sürünerek yaklaştılar, annesi, ihtiyar adam. Siyah noktalar süzüldü ilerideki ormanın köşesinden – tanklar! – ve bir anda tepemizde minik bir kuşunki gibi neşeli bir cıvıltı duyduk; Anne'nın başını yere ittim ve ağır ağır yanımıza gelen papaza "Yere yatın!!" diye carladım. Bizden 100 metre sağa, lanet olası ispirtolu ocağın fokur fokur buhar çıkardığı yere, çamların tepesinden aşağıya adam boyunda iki kara-kızıl alev saplandı; ve başladı yine "Fıııııy – baaam!" Bir daha; bir daha. Aşağıdaki geçitten demir tangırtısı duyuldu; ağır kamyonlar. Nefes nefese sordum: "Hatırlıyor musunuz – Görlitz. Serin gar salonu. Yaz sabahları. –" Hiç istifini bozmadan başını salladı, karnımın üzerinde sürünerek bir çalılığa ilerledim, gözlüklü gözlerimi kaldırıp baktım. It cracked and growled and roared and howled. Ama sadece biz değil, tanklar da ağır bombardıman altında gibiydi. (Anne yanımdaydı; onun o Marlene Dietrich pro-

12 (Ing.): Ortalık çatırdıyor, zangırdıyor, gümbürdüyor, uğulduyordu. (ç.n.)

tüliyle yine o mutlu köleliğe gark oldum). Ağaçlar isterik makineli tüfeklerle tarandı yine, sonra dönüp tekrar koruya daldılar. Bayırın arkasında anında iki büklüm olup geri koştuk; yerler kırmızıydı; ah, kıpkırmızı. Yaşlı köylülerden biri oturduğu yerde donup kalmış, kanlı sarkık kolunu tutuyordu. Çocuklardan biri iki dev şarapnel parçasıyla neredeyse lime lime olmuştu, boynu, omuzları, her tarafı. Annesi hâlâ başını tutuyor, kan birikintisine adeta hayretle bakıyordu. Hasta ufaklık açlık ve susuzluktan cılk kar yiyordu; ellerini ovuşturdum biraz; ne anlamı var ki, bende de yiyecek bir şey yoktu. Yaşlı posta pulu damgacısı az kalsın kusacaktı: "Olamaz ... olamaz -" diye fısıldıyor, yutkunup duruyordu. Papaz ağlayan kadını teselli etti: "Rab verdi, Rab aldı –", dedi ve, şeytan götüresice korkak dalkavuk ekledi: "Rabbin adı mübarek olsun!" (Bunları söylerken de kibirle biz zavallı kâfirlere bakıyordu utanmaz yalaka! – Masum çocuk – 2000 yıllık ilk günah palavrasını külahıma anlatsın: Bu insanların aklına gelmedi mi hiç Tanrının suçlu olabileceği? Hiç duymadı mı bu insanlar Kant'ı, Schopenhauer'i, Gauß, Riemann, Darwin, Goethe'yi, Wieland'ı? Yoksa kafaları basmadığı için mi asırlardır geviş getiriyorlar inek gibi mutlu mesut? Nehrin yatağını değiştirmeyi Tanrıya güvensizlik oyu, ONUN yarattıklarına müdahale olarak görüp reddeden bunlar işte. Bir din âliminin apandis hakkında şöyle atıp tuttuğunu duymuştum: "Bir işe yaramasaydı, orada olmazdı!" – Whatever is, is right:[13] Öyleyse çocuk felci, zararlı haşereler, Sphaerularia Bombi Dufour paraziti ve Herms Niels için de geçerli bu; körü körüne itaat edenlerin hepsi de siyah üniforma giyiyor gibi. – Şerefsizler).

11:00

Papaz mezarı eşerken huşuyla ve koketçe ellerine bakıyordu. Bu değerli anısını özenle kaldırıp bir kenara koyduğunu gördüm:

13 (İng.): Ne varsa, haklı olarak vardır. (ç.n.)

bir gün sesi en derin sarsıntıları kuşanıp yasa geçecekti –; – " kendi ellerimle..." diye anlatırken – . Aptal. –

Öğle

Asker torbam omzumda (olur da vagonu terk etmek zorunda kalırız diye), siyahımsı ıslak bir çama yaslanmıştım. Diğerleri de kısmen etrafta dikiliyordu. Anne dudağına bir sigara iliştirmişti; birdenbire sordu: "Sizin uzayınız niye nabız gibi atıyor –?" ve ihtiyar hemen yanımıza yanaştı. Yorgundum; alnımı nezaketsizce kırıştırdım, ama olanca dikkatimi toplayıp cevap verdim:

"Madde, sonlu uzaya idareli bir biçimde dağılmıştır; maddenin türdeşliği tayf analizi ve meteor çekimiyle kanıtlandı. Bu parçalanmış maddenin ortak bir özelliği de çekim kuvveti, yani tüm atomları birleştirme istemidir. Her ikisi de ortak kökene işaret eder.

2 boyutlu düşünerek, bir çocuğun şişkin balonunu canlandırın gözünüzde: benzer biçimde bir miktar madde ve onunla birlikte bizim sonlu uzayımız da sınırlı bir enerjiyle şişirilmiştir. ("Şişkinlik dediniz de –" dedi askerlerden biri, öfkeyle başımı salladım; çok doğru evlat, çok doğru! Anne tok bir kahkaha attı). Bizim "uzay"ımızın eskiden genişlemiş olması, galaksimizin dışındaki yıldız kümelerinin kaçış hareketlerinde kendini hâlâ belli ediyor olabilir; ışık hızı ile genişleyen kuvvet arasında bir bağ kurulabilir belki. (Radyasyon yasaları, genişleme yasaları: ışık, ses – ve de büzülme yasaları: ağırlık – her ikisi de mesafenin karesi tarafından belirlenir). Ama plastik yüzey büzülmek ister: yerçekimi, uzayın bu "yüzey gerginliği"dir, maddi evrenin yakalanması emri, kaçınılmaz büzülmenin kanıtıdır. Fiziksel ya da kimyasal dönüşümlerin artık yaşanmadığı, yani nedensellik ve nitelikten yoksun homojen ve yerçekimsiz "nihai küre" ise bizim şimdiki beyin kapasitemize sahip canlılar için derhal ortadan kaybola-

caktır, onunla birlikte de büzülmüş 3 boyutlu uzay ve de bizim zamanımız. –"

Papaz bize acıyarak, ilgisizce dinlemişti sözlerimizi ama şimdi hayretle, çocukça sordu: "Neden ki? – Ortadan kaybolmak – –", ve kapitone boş kafasını şaşkın şaşkın iki yana salladı. İhtiyar ise bir av köpeği gibi hevesliydi; o bunu anlıyordu: zira Schopenhauer'i iyi kötü hep elinin altındaydı; heyecanla başını salladı ve Nedenin Kökeni'nden alıntıladığı münasip bir iki şey mırıldandı. Gökyüzü yer yer maviye çalıyordu; soğuk geliyordu. Ve hasta kız artık kimseyi tanımıyor, elleriyle (göğsündeki kırmızı ok demetine, tilki suratlı) Ateş Tanrısı'na (bkz. Weilaghiri) vuruyordu. Korkarım rahip çok yakında yukarıdakine övgüler düzecek yine.

Doğru dürüst yıkanmayalı 8 gün oldu; hepimiz esmerce, ince uzun görünüyoruz (Kügelgen'in büyükbabası gibi).

Dinleyin, dinleyin

Askerlerden biri HJ delikanlılarıyla sohbet ediyordu (BDM[14] kızları da başlarıyla tasdikliyordu): "Elimizde bir koz daha var; biz kazanacağız. Führer özel bir taktik izliyor; önce herkesi içeri çekerek tuzağa düşürecek, sonra da gizli silahlar devreye girecek." "Goebbels de dedi ya zaten," diye karşılık verdi oğlanlardan biri, "'yeni silahların etkisini görünce kalbim duracak sandım' Üç yıl sonra her şey yeniden –çok daha güzel biçimde– inşa edilir. Planların hepsi tastamam hazır, Führer'in masasında duruyor." Vesaire. Ve alev alev yanan tımarhanelerin camları gibi parlıyordu gözleri. İnsanlık sona erse memnun olurum ben; insanlığın kendini –diyelim ki– 500 ila 800 yıl sonra toptan yok edeceğine dair haklı umutlar besliyorum; çok da iyi olacak.

Güneş bir an görünüp kayboldu çekingen bulutların arasından. Bir ağaç kütüğünün üzerine oturdum; aşağıda Anne kırmızı vago-

14 BDM (Bund Deutscher Mädel): Hitlerjugend'in (HJ) genç kız kanadı. (ç.n.)

na yaslanıyordu, tepeden tırnağa ışık içinde. Başım göğsüme düştü, uyuyakaldım. Uzaktaydı insan kaynayan tren garı, merdivenler, salonlar; o esnada bağırmaya başladım: "Geliyorlar! Yere yatın!"

On bin düş yüzü bembeyaz oldu, saklandılar tüm duvarlarda, kendimi taş basamakların kenarına attım. Yukarıda, berrak havada üç uçak daire çiziyordu; kanatlardan çıkan 20 mm'lik borular ayan beyan ortada. Anne benden çok uzaklara savrulmuştu, aramızda bir insan seli akıyordu; ona seslenerek başımı kaldırmıştım ki, taşlar üzerinde çırpınmalar ve çığlıklar. Kol uzunluğunda yeşil alevler inceden yükseldi havaya, masa büyüklüğünde toprak pidelerini söküp attılar, şarapnel parçaları vınlıyor, insanlar kanıyordu. Uçaklar havada daire oluşturmuş, ateş ediyorlardı, ileri geri, ileri geri; lokomotifleri delip geçerek; yumruk büyüklüğünde gedikler açıyorlardı evlerin duvarlarında; bir ağacın tepesi gümbürtüyle parçalanıp yere düştü (Gaz Maskeli Meryem, eski ustaların ellerinden öper) – işte: Uçaklar uzaklaşıyor! Vagonumuza koştum (birdenbire yolcu vagonuna dönüşmüştü), umutsuzca haykırdım: "Anne! Anne!"; derken pencerede göründü. Yavaşça vagonun kenarına çıktım, yorgundum, eski kirli asker kaputumla, yorgun; pencerenin aşağı indirilmiş camına iki elimle tutundum ve başımı kaldırıp Anne'nın yüzüne baktım, baktım, baktım. Işıltılı bir sessizlik ve bahtiyarlık. Ağzı alayla, cilveyle kıvrılmaya yeltendi, hayret ve şefkat dolu bir neşe, bir garipseme ve temayül. Elini cebinden çıkarıp alnımın üzerinden saçlarıma daldırdı. Yüzü aydınlanmıştı gözlerimden; düşüncelere daldı. "Yıllardır onca pislik ve sefalet," dedi. Okşayan suskunluk. Bir kez daha kıvrıldı dudağının kırmızısı hüzünle ve hınzırca, tebessüm etmeler ve sözcükler, tehlikeli ve vaatkâr: "Bir koruyucu melek şimdi çok işe yarardı, değil mi? –"

İrkildim; uyandım; altın güneş ve mavi gölgelerle lekelenmişti etrafım. Anne önümde durmuş ilgiyle beni inceliyordu. "Ne

oldu?" diye sordu. "Öyle içten ve mahrem sesleniyordunuz ki bana." Minik, artistik bir suskunluktan sonra muzip bir edayla bilmiş bilmiş sordu: "Rüya gördünüz, di mi?!" Kaşlarımı gerdim: anlattım; kelime kelime. Alayla eğdiği kulağıyla dinledi beni. "Eee, c'est tout?"[15] – diye sordu, hayalkırıklığına uğramış gibi yaptı: "– pek de heyecan verici değilmiş aslında. Halbuki askerlerin genelde daha vahşi olduğu söylenir–". Meydan okur gibi. Nazikçe başımı salladım ve "Biliyorum, pek değişmedim. Ama siz de öyle." Kahkahayı bastı, sırtını dönüp giderken ıslık çalıyordu ("Küçük hanım, bugün sakın yalnız kalmayın..."), durdu, geri gelip sordu: "Sık sık oluyor mu; rüyanızda beni gördüğünüz – ?" Hiç tereddüt etmeden içtenlikle cevap verdim: "Evet." Başını havaya dikip beni takdirle süzdü, dönüp giderken omzunun üzerinden, "Değişmişsiniz aslında. Eskiden teker gibi kocaman gözlerle bakar dururdunuz sadece – iyi bari," dedi ve ağır ağır aşağıya, annesinin yanına indi. Hasta çocuk o sırada ölmekteydi; ah ah ninni ninni vah.

14:13

Kasvet toplandı gökte, incecik bir sis gibi önce, mavimsi kof kardan çok yukarılarda; rüzgâr tazı gibi saldırdı batıdan; ortalık gri bir boğukluğa gömüldü: kar yağmaya başladı. Ağır ve berbat.

Aşağıdaki vagonda

Dip dibe oturuyoruz asık suratlarla; herkes üşüyor, öksürüyor, aç. Ve de susuz. Birazdan yola devam edecekmişiz.

16:10

Kar, kar, kar; saatlerce. Anne ellerini cebine tıkmış, hiç kıpırdamadan oturuyordu. İhtiyar boğazını temizledi. Tekrar tekrar. (Bayağı kirli görünüyordu ve solgun ve de sıska.) Bana sakince

15 (Fr.): Hepsi bu mu? (ç.n.)

bakıp sordu: "Az önce, evrenin 'havasının söndürüldüğünü' ve büzüldüğünü söylediniz. Nabız gibi atmasıyla ilgili bir tahminde bulunabilir misiniz?" Yüzünü ufaltıp kırıştırdı, kulağını dört açtı. HJ gençleri (yaşlı çiftçi kadını dehşete düşürerek) tanksavar füzelerini inceliyorlardı: "... delikler üst üste getiriliyor, sonra çeviriyorsun...", öyle canla başla oynuyorlardı ki onunla, Leviathan'ın özbeöz çocukları (Sen benim sevgili oğlumsun...); habis demir ve ölümcül ateş; breh breh, hayırlı evlatlar. Nazilerin Breslau'daki bölge valisi Hanke'nin deli saçması kara propaganda afişleri geldi aklıma; deliliğin o canhıraş belagatiyle devletin gençlerine nasıl çağrılarda bulunduğu: ırmak ve dereleri kürek kürek karla doldurup kabartarak düşmanı kıskıvrak yakalayacaklardı (aynen böyle diyordu! 8.2.45'te Greifenberg'deki Am Graben sokağında, tüccar Schneider'in dükkânının vitrinindeki afişte kendi gözlerimle görüp okudum!). Pul pul kabaran ırmak, solucan gibi galeyanda; güzel. Miyadını doldurmuş ihtiyarlardan da, geceleri ellerinde meşalelerle, düşman işgali altındaki kasabalara gizlice girip her yanı ateşe vermelerini istiyordu, akla ziyan mantığıyla; bir ayağınız çukurda zaten, kalan günlerinizi de Führer'e veriverin! – Gözü dönmüş bir çılgınlık ve çığlık çığlığa bir yok etme hırsı yüzünden (Herostratus'un hazzını da unutmamak lazım!) Almanya'da son köpek kulübesine varıncaya kadar taş üstünde taş bırakmayacaklarından adım gibi eminim. Dediğim gibi: Anabaptist büyüklenmeler bunlar. Başka bir kılıkta, daha büyük bir sahnede. İhtiyar cevapsız kalmasın bari. Gırtlağımı açtım, sert bir sesle söze başladım: "Bildiğiniz gibi, sizin Schopenhauer dünyanın irade ve tasavvur olduğunu söyler; Schopenhauer bu bilgiden öteye gitmez, son adımı atmaz; ama sonunda bu ikisi korkunç bir güç ve zekâya sahip bir varlıkta bir araya gelecektir." Papaz gülümsedi, huşu ve sevinçle başını kaldırdı: "Tanrı," dedi ve onaylayarak, rahatlayarak başını salladı: "Onun varlığını siz de

görmezden gelemiyorsunuz -." Gözümü çevirip bakmadım bile; dedim ki: "Şeytan. Yakında ta kendisi olacak; yakında evrenin her yerini kasıp kavuracak. Şu anda birey değil, evren olarak var. Ama geri dönüş emrini her yere bıraktı; bunun somut kanıtı yerçekimi. (Galaktik düzlemden çok yukarılardaki 80 küresel yıldız bunun uvertürü ve örneği değil mi? Belki de büyük yıldız bulutlarına kabul edilmek istiyorlardır artık, ama bir bütün olarak; zira onlar daha da hızlı büzülüyor olabilir); manevi anlamda bu zorunluluğun işareti: tür bilincinin olguları (hepsinin ortak noktası uçma hayalleri vs.; tüm canlıların uzay ve zaman tasavvurunun aynı olmasıyla kanıtlanabilen: ortak köken), eylem iradesinin özgür olmayışı (bilge Schopenhauer! Tüm sonuçlarıyla birlikte: Geleceğin önceden bilinebilmesi, örneğin rüyalarla – J. W. Dunne. – Büyü), her varlığın ölümle ortadan kalkması. (Birey olarak sürüp gitmek isteriz, ki seçim sloganı budur dinlerin –Hıristiyanların, Müslümanların– taraftar toplamalarının nedeni budur; bir öğreti –yine Schopenhauer– bireyin "mutlak irade"de yok olup gitmesine ihtimal veriyorsa, buna inananlar arasında bile asla popüler ya da gözde olamaz; hep korkunç bir tarafı vardır.) Zekânın giderek daha büyük porsiyonlar halinde birikimi –bkz. paleontoloji– düşünsel bakımdan da gösterir Şeytan'ın yeniden oluşum içinde olduğunu ("insanüstü" varoluşların olasılığı, elementer ruhlar –ah, Hoffmann–, yine o 80 küresel yıldız öbeği).

Sözü edilen bu Şeytan'ın özü hakkında bir yargıya varabilmek için etrafımıza ve içimize bakmalıyız. Bizzat bizler de onun bir parçasıysak: O nasıl bir şeytandır kim bilir?! Dünyanın ekseninin nasıl da bilgece bir eğrilikle durduğuna hayranlıktan ölen Bay von Leibniz düşünebilir ancak dünyanın güzel ve iyi düzenlenmiş olduğunu ("von" yani, ayrıca bkz. Klopstock'un Gelehrtenrepublik'teki düşünceleri), ya da Hıristiyanca bir sevinçle bütün gün amuda kalkıp haykırmak isteyen Matthias Claudius ve de

diğer dar kafalı kasıntılar. Bu dünya olmasaydı daha iyi olurdu; aksini söyleyen yalancıdır! Dünyanın mekanizmalarını düşünün: Oburluk ve azgınlık. Vurgunculuk ve cinayet. Bazen de saf bir biçim duygusu: kristaller, Haeckel'in ışınlılar tabloları (Boelsche, doğada şimdiye kadar fark edilmemiş bir biçim ilkesinin daha olması gerektiğini düşünüyordu, ohoo); aslında buradaki tek teknik sorun, tuzlu suda süzülme, ki bu soruna en iyi ve hızlı yaklaşım ayıklanma olurdu herhalde. Öte yandan: semenderler, yılanlar, örümcekler, yarasalar, derin deniz, somon ve yılanbalığı göçleri. Cesare Borgia da sanattan çok iyi anlıyordu. Bizim bakışımız uzay ve zaman bakımından sınırlı elbette. Yine de, bazen bir yere odaklanarak, bazen de en geniş ve yaygın çapta kötülüğünün tadını çıkarmak isteyen Leviathan hep var. –

Bu arada, bizim Leviathan'ımızın eşsiz olduğunu düşünmemiz için hiçbir neden yok. O kapasitede başka varlıklar olabileceği gibi, aralarında iyi olanlar, beyazlar, İngiliz olanlar da vardır. Fakat biz maalesef bir şeytana çattık. Si monumentum quaeris, circumspice[16] (Sir Christopher'ın mezar taşında yazıyor)."

Alacakaranlık, alacakaranlık

Kar sessizce koşturuyor; kapı aralığında; milyarlarca kristal varlık, havadan doğan, suda ölen. (Güneşin atmosferinden fırlayıp çılgınca dönen ateşten bedene çarptığı zaman demirden nasıl taneler çıkar acaba: ejderimsi, dikenimsi. – Ya da altın. –). – Ön taraftaki lokomotiften ateşçinin çatal çatal (ama cılız) bir sesle haykırdığı duyuldu: "Dikkat! Gidiyoruz!" Demet demet buhar savruldu havaya; bir sarsıntı, bir takırtı. Minicik bir ilerleme. Bir tutukluk. Sonra arkamızda korkunç bir cayırtı koptu. Yine bir metrecik. Parçalanan ahşabın kulak tırmalayan sesi yine. Ayağa fırladım, kapıya koştum, kapının aralığından aşağı zıpladım, pe-

16 (Lat.): Bir mezar taşı arıyorsan, etrafına bak. (ç.n.)

şimden atlayan Anne'yi havada yakaladım (cesur bir kürklü kız), o sırada makinist de geldi ve zincirlerin koptuğunu (yaylım ateşte parçalandığını?), travers kırıcının –well:[17] kusursuz– çalıştığını küfrederek gördük. Tamponların arasına girdik, seslenip diğerlerini de çağırdık ve kollarımızı savurarak, eğilip kalkarak bir kez daha vagonu travers kırıcıdan kurtarmaya çalıştık.

Ha gayret. Ama boşuna uğraşıyorduk; paslı demirler birbirine kaynamıştı; çıplak ellerimizi parçaladık. Üstelik acele etmek lazımdı; birkaç dakikalık buhar basıncından faydalanmamız şarttı. Sessiz sedasız, ıslak ıslak yeniden tırmandık tekerlekli barakaya ve (kuduz köpek hırlamasın mı yine!) koyulduk yola. Kurtulamadığımız travers kırıcıyla birlikte meçhule. Heil Hitler. Postacı bir anda çıldırdı; yumruğunu sıkıp umut dolu delikanlılara (arkamızdaki şeytani tangırtının sesini bastırarak) bağırdı: "O lanet olası üniformayı giymekten utanmıyor musunuz?! Şunu duymuyor musunuz?! Ah şerefsizler, şerefsizler!!" Ayağa fırladı Almanya'nın geleceği; hayret ve kinle sordular: "Niye ki? Ne güzel işte! Ruslar peşimize düşemez en azından!" – İçlerinden biri, yaşça daha büyük olanı sakin ve tehditkâr bir sesle konuştu: "Ayağınızı denk alın. Toplama kamplarında daha bir sürü yer var." Diğeriyse haykırdı (çocuksu ve heyecanlı – modern bir tür oyun değil miydi bu da? Tek yapması gereken neşeli bir düğmeciğe basmaktı –): "Vurup gebertsenize şu kahrolası haini!" Dışarıdaki çirkin gürültü ıssız evlerin yanından geçerken korkunç boyutlara tırmanıyordu. Bir sıra kavak çıktı yolda karşımıza. Yıldızlar. Çekilip gitmişti havadan kar. Tekerlekler dönüyor, tahtalar parçalanıyordu. Tekerlekler dönüyor, tekerlekler – işte: yine yavaşlamıştık. Arkadaki heyula bir traversi daha kanırtarak parçaladı. Ağırdan alarak, tadını çıkartarak: bir tane daha. – Bir tane – daha – – bir – tane –. Durduk.

17 (İng.) Eh... (ç.n.)

Derhal tabancamı çıkardım, çok öfkeli ve kontrollüydüm; ortalığı çınlatan ani sessizliğin içine haykırdım: "Bir daha vurmaktan söz ederseniz, midenize kurşunu yersiniz! Vagonda yeterince felaket yok mu zaten –?" Aynı zamanda da açlığımı ve susuzluğumu hissediyordum (şimdiye kadar iyi kötü geçiştirebilmiştim); kapıyı yumruğumla ittirip aşağı atladım: Vay canına: diz boyu! Çok kar yağmıştı. Küçük istasyon binasının hemen ardında Moys. Az ötede yol Kohlfurt'a, Penzig'e ayrılıyordu. İki avuç karı titreyerek yedim. Hava bayağı soğumuştu. Yukarıdaki karanlık kareden yükselen sakin, biraz kırık dökük bir ses sordu: "Eee? Ne var? –" Seni çifte yıldız. "Bizden az ötede büyük bir yangın var," dedim. "Bizden –", diye tekrarladı Anne kurnaz bir vurdumduymazlıkla ve ellerini cebinden çıkarmadan kollarıma atladı. Kahkahayı patlattım; başımı arkaya attım: "Evet. Bizden!" dedim dehşetli bir coşku ve neşeyle – tam o sırada ateşçi seslendi.–

19:30

Dördüz uçaksavar toplarının kırmızı tesbihi uzak tepelerin üzerine sessizce dizildi. Soğuk giderek keskinleşiyordu; yine de bir kez daha şiddetli bir kar yağdı, ama incecik ve sert.

Vagonda gece

Köylüler kara bata çıka çaresizce çekip gittiler. Sert kardan midem uyuşmuştu; delilikti zaten. İhtiyar çok acı çekiyor gibi; ömründe böyle bir eziyet görmemiştir herhalde; askerlerden biri ona bir yudum şnaps verdi – sonra şişenin geri kalanını karıyla birlikte zıkkımlandılar; yere çöreklenmiş, edepsiz fıkralar anlatıyorlar. Öğrenme hevesiyle dolup taşan gençlik de ayan beyan ortadaki kepazeliği alkışlarcasına pis pis sırıtıyor burnundan. Az önce papaz, dindarların sarsılmaz kendini beğenmişliğiyle herkese örnek olmak isteyerek yine yüksek sesle dua etmeye kalkınca azarı yedi nihayet: alnı sargılı asker tehditkâr bir sesle gürledi: "Kes artık şu saçmalığı –", ihtiyar da başını göğsün-

den kaldırdı, "Kendiniz için istediğiniz kadar dua edebilirsiniz ama bizi rahat bırakın," dedi sertçe ve "bu kadarı da arsızlık diye tiksintiyle mırıldandı. Fakat utanmaz adamın –sesini biraz alçaltsa da– fanatik tanrılarına yalvarıp yakarmaya devam etmesi (bkz. Libanius, Tapınağın Korunması Hitabeti. Şunu netleştirelim artık: pek orijinal değilse de gerçekten güzel olan "Birbirinizi sevin!" sözü, hayata geçirilebilen bir uygulama olarak tüm dürüst insanlar arasında daima kabul ve teşvik görmüştür, hep de görecektir. Ama Hıristiyanların ders kitabının o değersiz epistemolojik iddiaları, Kilise'nin tamamen keyfi bir biçimde inşa ettiği iktidar aygıtı ve asırlarca uyguladığı eşsiz ve korkunç ruhsal terör asla ve asla öyle olmayacak. Zira toplama kampı Stalin ya da Hitler tarafından ya da Boer Savaşı'nda değil, kutsal engizisyonun kucağında icat edildi; tam teşekküllü bir toplama kampının Batı âlemindeki ilk ayrıntılı tasvirini ise Dante'nin sapına kadar Hıristiyan yozlaşmış hayalgücüne borçluyuz – buyurunuz, hiçbir şey eksik değil: lağım çukurları, buzlu su işkenceleri, şakır şakır dövülenlerin durmaksızın koşmaları; kuşkucular için ateşten tabutlar hazırlanmıştır, gereğinden fazla bilgi meraklıları –Odysseus– görkemli yıldırımlara çarptırılırlar: – zira "teolog efendilerin esasında en kuvvetli argümanları bunlardır sonuçta; ve bunlar onların elinden alındığından beri işler bayağı zorlaşmıştır!" "İktidarda"yken 1500 yıl göstermediği hoşgörüyü talep etmesin şimdi! Écrasez l'infâme![18]"), görüşlerimin önemli bir kısmını edindiğim tarihsel kaynaklar hakkında bir sohbete zorladı beni. Bilgi dağarcığımın harabelerinde hâlâ ne kaldıysa zar zor bir araya getirdim. (Piranesi'nin tabloları geldi aklıma: akşamın loş ve rüzgârlı ışıklarındaki Roma harabeleri. Yılankavi ağaçlar. Sivri şapkalı çiftçi sarkık şarap tulumlarıyla

18 (Fr.): Alçağı ezin! (Voltaire'in Katolik kilisesine karşı sloganı. (ç.n.)

yüklü küçük bir eşeği dehliyor. Serinlik ve neşe, akşamın altını, aurum potabile.[19] Doğa –yani Leviathan– bize mükemmel bir şey sunmaz; iyi ruhların ona çekidüzen vermesine muhtaçtır daima. – Bkz. Poe'nun şiirin özüyle ilgili tanımı. Sayıları giderek azalıyor maalesef.) Kaskatı bir yorgunlukla –ah, soğuk, soğuk– emanasyon sözcüğünü andım; ayrıca: Gnostikler ve Kabalacılar (karartılmış Tanrı; dünya = modificatio essentiae divinae[20] = Deus expansus et manifestatus.[21] Mundo contracto et expanso[22] öğretisi; Oken'in daire çizerek dönen tanrısı), Sahte Dionysos, Scotus Erigena, Almericus, David de Dinanto. Mola: sarhoş askerler zıvanadan çıktılar; soluk soluğaydılar, havlayarak orospunun üstüne atladılar. – Utancımdan sesimi yükselttim (Anne bir şey duymasın diye – ah, yine de duymuştu işte!), saygıdeğer isimler andım: Giordano Bruno (spatio extramundano[23]), Spinoza, Goethe, Schelling, Poe, Trismegistos (Evreka[24]), yeni matematikçiler ve astronomlar, derken ihtiyarın hayretle açılan beyaz dikenli ağzı hastalıklı bir sevinçle güldü (bunca otoritenin ondan yana olduğunu bilmek keyfini yerine getirmiş gibiydi. Güvenlik duygusu). Nietzsche'nin bengidönüşle ilgili Fizik Şakası'nı da anayım bari: o ki bazen tam bir ahmak olabiliyordu! (Güç-Leviathanı'nın da sınırlı ve "o halde" –bu da tastamam bir gerekçe değil mi? Aristoteles'teki gibi!?– ölümlü olduğu aklına bile gelmedi herhalde.) – Dinlerin o "yaratılanlar" ve "insanlaşmış tanrılar" muhabbeti (oysa hepsi de tanrılarını hiç değişmeden yaşatma hatasına düşerler). Saygıdeğer Budizm

19 (Lat.): İçilebilir altın. Simyacıların efsanevi hayat iksiri. (ç.n.)
20 (Lat.): Doğru ölçü, tanrısal varlıktır. (ç.n.)
21 (Lat.): Yayılan ve bir sûrete bürünen Tanrı. (ç.n.)
22 (Lat.): Büzülen ve genişleyen dünya. (ç.n)
23 (Lat.): Dünyanın dışındaki uzay. (ç.n.)
24 (Yun.): Buldum! (ç.n.)

(K. E. Neumann'ı fazla ayrıntılı bulanlar, Hacı Kamanita'yı deneyebilir); eskilerin çoktanrıcılığı (Büyük Pan'ın ölebildiğini biliyorlardı hiç olmazsa!), "bölünmüş tanrılar"; Orpheus, Tammuz, Linos, Adonai. Elementer ruhlar. – Suskunluk. Papazın köşesinden bir ağlama sesi; HJ bir "savaş şarkısı" gaklıyor (görünüşü kurtarmak için kahramanca-saf davranıyorlar ama vahşice katledilen 20 milyonun kanına boğazlarına kadar batmışlar. Bu ay Pirna'da bir toplama kampı kafilesi gördüm: Yahudi kadınlar ve çocuklar; hepsi de bir deri bir kemikti, öte dünyaya ait kocaman koyu gözlerle; başlarında, küfreden kırmızı yanaklı SS cellatları, at üstünde, ağır haki kabanlar içinde; of!) – İhtiyar öne atıldı; cırtlak bir sesle sordu: "Ne? Leviathan da mı ölüyor?!" Ama hiçbir şey duymuyordum artık. Soğuktan ve uykudan kaskatı kesiliyordum.

(Bir ara çok uzaklarda depremi andıran bir gümbürtü. Uzun süre. Dev bir hava saldırısı gibi. Dresden? Tanrı bomba halıları üzerinde geziniyor.)

Gece yarısına doğru bir parça ay göründü gökte

Yüzü hemen griye kesip dondu. – Kar ritmik çığlıklarla yaklaşıyordu; kapı vuruldu; ateşçi. "Dışarı! Kar kürenecek!" Bacaklarım kaskatı ayağa kalktım, samanları Anne'ya doğru iteledim ve kapıdan gümüş yüzeye atladım: nasıl da sızlanıyor herkes buz gibi gecede. Raylar bazen mavi mavi parlıyordu; makas kolları kırağıyla kaplıydı. Tekerleklerin etrafındaki karı kürüyor, sedef bulut kümesine bitkinlikten aval aval bakıyorduk, demiryolu işaret kulesinin gölgesinde duruyordu köşeli büyük harflerle.

Ayaz, ayaz. Mermer ellerle deliyorduk demirin etrafını. Burun ve ağız yakıcı bir kar tozuyla sarılı. Gümüş gözkapaklarının ardından bakıyor olurdum size. İhtiyar omzuma yığıldı; ikimizi vagona sürükledim.

Geç vakit. Geç vakit

Ay carlıyor kavak koridorunda. Aşağıda usulca tartışan sesler. Yüzümü dikkatle aralığa yaklaştırdım. Gençler tanksavar füzelerine dayanmışlardı, içlerinden biri, "İkimiz aynı anda ateşlersek," dedi, "vagon bütün o hainler ve pasifistlerle birlikte havaya uçar –" (Pasifistler; onlara göre en büyük hakaret bu, ama halk ayrıca "Heil!" diye bağırıyor.) Hemen tabancama davrandım, emniyetini açıp kapının kenarında pozisyon aldım. Öbür genç biraz düşündü, sonra "Ama içerde iki asker de var, biri yaralı," dedi. (Aman da ne düşünceli, ne anlayışlı: yok böyle bir olgunluk!) Sustular. "O morukları adamakıllı korkutmak lazım," diye karar verdi diğeri, "Bak n'apalım: istasyon binasına iki tane fırlatalım! Ödleri boklarına karışır lan!" Öbürünün keyfi yerine gelmiş, bir yandan başını sallarken püskürerek gülüyordu. Siper aldılar; füzeleri doğrultup ateşlediler. Dehşetli bir gümbürtü koptu. Aletlerini koltukları kabararak omuzlayıp yaylana yaylana çekip gittiler. Galipler. (Havaya uçan cepheden fırlayan bir taş vagonun duvarını çökertti. Daracık mekânda yarı sağır gibiyiz).

6:18

Her şey bitti. –

Tekrar hareket etmiş, birkaç yüz metre sonra da viyadüğe ulaşmıştık. Yankı yapıyordu. Neyse ki çok yavaş gidiyorduk. O kadar yüksekte, ırmağın üzerinde. Tam o sırada vagon bir anda öne fırladı. Sonra yine durdu. Vagonun ön tarafı patladı. Her şey öyle çabuk oldu ki. Dikkatle dışarı attık kendimizi: önümüzdeki köprünün kemeri uçmuştu (arkamızı ise travers kırıcı yemişti!!!), patlayan kazanda yangın çıkar çıkmaz havada top mermileri vızıldamaya başladı (ne güzel bir hedef, değil mi?!). Korkuluksuz heyulanın üzerinde (uluyan karanlıkta çığlık çığlığa) el yordamıyla arka tarafa ilerlediler. (Biri düşmüş olabilirdi; zira bir çığlık şimşek hızıyla aşağıya uçtu.) İşte: öbür uçta sivri bir ateş kulesi

haykırarak şaha kalktı. Biz (Anne ve ben. Biz.) kör kör (kalplerimiz deli gibi atarak) vagonun içine süründük. Demirden iblisler etrafımızda, üstümüzde, altımızda yeri göğü inletiyordu. Patlamalar epey bir süre daha devam etti, bir keresinde de sanki bir dağ çökmüş gibi sarsıldı ortalık (ve guruldayan suların çağıltısı).

07:00

Buz gibi bir sis yükseliyor, uçurum derinliğinde (Su cehennemi Hel). Göğün yüzü henüz ağarmadı.

07:10

Dışarı çıktım, sendeleyerek. Buz dumanında taşlara tutunarak. Kırıcının sekiz adım arkasında sessizce esniyordu sis bataklığı. Yerden iki çakıltaşı alıp birini kenardan aşağıya fırlattım: yutulmadı bile, her şey sağır ve kör kaldı. Diğerini fırlattım taş gibi sıkı bir yumrukla; mat bir vızıltıyla karşı kıyıya doğru uzaklaştı. Kulak kabarttım. Hiç ses yok. Anlamsız ve gizemli bir edayla başımı salladım. Pekâlâ. Ağır ağır geri döndüm; vagon enkazına tırmandım; Anne'ya, "Arka taraf da çökmüş," dedim, "baş başayız; nehrin ortasında ve üstünde." Hiddetle burnundan soludu; ayağının ucuyla gösterdi: "Ölüyor –" dedi alnını kırıştırarak. Bacaklarımı açıp dikildim ilk kurşunîliğe karşı; ihtiyar, tahta duvara kaskatı yaslanıp oturmuştu, nefesi hırıltılıydı; etrafa bakındım: vagonda başka kimse yoktu. Sağ elimi cebimden çıkarıp cılız omzunu kavradım; gözleri açıldı: henüz berraktılar. Bana sakince baktı; kül rengi ağzını zorlukla araladı, kaşları çatıldı: "Leviathan –" dedi kısık sesle, ağzının kenarını (kendisiyle dalga geçerek) yukarı kıvrılmaya zorladı: "– ebedi değil –?" Anne yanıma gelmişti; kaputum kürk mantosunun kolunu hissediyordu. Kendimi cılız ve içi boşalmış hissettim, asırlar yaşında (Harry Haller gibi), cesur ihtiyara cevap verdim: "Gücü devasa ama sınırlı. O nedenle, ömrü de." Bekledim; gözlerini kapadı ağır ağır, minnettarlıkla: anlamıştı. Hızlı hızlı konuştum: "Buda. Sa-

kınmanın yöntemini öğretir. Schopenhauer: iradeyi reddetmeyi. Yani ikisi de bireyin iradesinin Leviathan'ın muazzam topyekûn iradesine karşı koyabileceğini iddia eder, ama aradaki boyut farkı nedeniyle şu sıralarda bu, en azından tinsel varlıkların 'insan evresinde' imkânsız görünüyor. Fakat canavar 'Diyadoklar'a bölünür belki de (Lusifer'in başkaldırısına Hıristiyan bir ima; öte yandan, Jane Leade bir sürü iyiliğin büyülü bir biçimde etkileşime geçerek doğayı cennetimsi bir biçimde yenileyeceğini söyler – bir hedeftir: Iyilerin başkaldırısı), ve giderek daha küçük birimlere bölünür, en sonunda da 'Budizm' nihayet mümkün olur ve bütün bu oluşum ortadan kalkar. – Belki bunun başka yolları da vardır –" İhtiyar bana acıyla baktı, düşünüyordu; gözleri baykuşumsu, dumanlı; işte: bir pırıltı. Fısıldadı: "İyi." – Dik başı öne düştü; tümüyle yatışarak, uzun uzun "İyi..." dediğini duyduk. – O zaman doğrulup kalktım.

08:20

Yanaklarımız kızarıyor ışıkta. Ah, greasy Joan.[25]

Son

Kaba kırmızı, kırağıyla kaplı kapıda duracağız. Şeytani kış güneşi altın tüllerle pusuya yatacak, pembe beyaz, top gibi soğuk. Anne çenesini öne uzatacak, haylazca büzecek dudaklarını, kalçalarını sıçrayışa kaldıracak. Kolumu kaskatı koyacağım omzuna.

O esnada defteri önden fırlatıyorum: uç. Paçavra.

25 (İng.): Çılgın Joan. (ç.n.)

KARA AYNALAR

I.

(1.5. 1960)

Işık? (pedalların üzerinde doğruldum) – : – Hiçbir yerde yok. (Beş yıldır nasılsa öyle yani).

Ama: Ufalanmış yol boyunca veciz bir Ay (ayrıkkökleri asfalt tabakasını kenarından yarıp açtığından ortada sadece iki metre genişliğinde bir yol kalmış: bana yeter!)

Pedal basmaya devam: ardıçlardan dik dik bakıyor sivri gümüş larvalar – devam –

İnsan hayatı: kırk yıl manevra yapmak demek. Biraz daha çıkarsak (ki çok defa içi dışına çıkar insanın) kırk beş yıl; sadece on beş yıl savaş olmuş, enflasyon topu topu üç kez vurmuşsa harika geçmiş demektir.

Kontra pedal: (ve bisiklet gacırdayarak durdu; yarın her tarafını iyice yağlamam lazım). Her ihtimale karşı karabinanın namlusunu kir pas içindeki enkaza doğrulttum: camların üstü bir karış toz kaplıydı; dipçikle vurunca arabanın kapısı azıcık açıldı. Arka koltuk boş; direksiyonda bir iskelet hanım (beş yıldır nasılsa öyle yani!); eh: esenlikler dilerim! Ama hemen

de kararmıştı hava ve bu kreatoryuma[26] hâlâ güvenemiyordum: ister eğreltiotu pususu, ister kuşların kafa buluşu: arka arkaya on atışla hemen de tam otomatiğe bağlıyordum: neyse, pedal basmaya devam.

Kavşağın tepesinde: akşamın küçük güzel çehresinden kalkan incecik toz tüllerinde fır dönüyordu Bay Esinti: ee, şimdi ne tarafa? Karşıda bir tabela vardı; ayaklarımı sürüyerek yanına gittim, "Cordingen Kereste Fabrikası" yazıyordu feci açık sarı ve siyah çizgili direklerin tepesinde. Yandaki girift yamaçta da sivri bir sütun. Toprağa gömülü bu lejantın ne olabileceğine kafa yordum biraz: aa, anladım: bir N. N.! Hafifçe güldüm: vaktiyle bir zabıta memurunun bana saf saf anlattığına göre, polis tüm nirengi noktalarını, hâlâ yerli yerlerindeler mi diye altı ayda bir kontrol etmek zorundaymış. Bunlardan biri patikanın çeyreğinde durduğu için, meraklı köylülerle birlikte o şeyi yerinden kaldırıp bir buçuk metre sağa, artık kimseyi rahatsız etmeyeceği ormana koymuş, sonra da "mevcudiyetini" bildirmeye yıllarca devam etmiş! Jeodezi uzmanlarının Alp Dağları'nın oluşumu ya da Kuzey Almanya'daki tektonik hareketlerle ilgili dünyevi verilerine o zamandan beri güvenmem: cherchez les constables![27] – İyi de, sağa mı, sola mı şimdi?

Öyleyse: capita aut navim.[28] Peni yere düştü ve Edward the Seventh, fidei defensor,[29] ve de daha bir sürü başka şey bana sağı

---

26 Krematoryum ve Kreatur (yaratık) sözcüklerinden kelime oyunu (ç.n.)

27 (Fr.): Polise sor! (ç.n.)

28 (Lat.): "Tura ya da gemi". Eski Roma'da gençler arasında oynanan, yazı-tura atmaya benzer bir tür bahis oyunu. (ç.n.)

29 (Lat.): Yedinci Edward, inancın savunucusu. (ç.n.)

gösterdi. Bon![30] (Ve iki tekerlekli küçük römorkum tangırdayıp hopladı.)

Bir demiryolu geçidi: (iner kalkar bariyerler neyse ki yukarıda) ve de eğimler giderek artmakta. Ahşap bir Tommy[31] köprüsü (yarı yarıya çürümüş; İkinci Dünya Savaşı'ndan kalma) uzanıyor sessizce kıvrımlanan derenin üzerinde (sağ taraftaki güzel küçük göl akşamın son sarılarıyla döşeli); sonra yol sola kıvrıldı ve ben yorgun bir zarafetle, à la dünyanın efendisi, viraja kaydım: si quis, tota die currens, pervenit ad vesperam: satis est.[32]

Arkadan levyeyi çıkardım, tabancayı aldım: Kapıda "SUHM" yazıyordu, yanında da bir Toto reklamı. Ağır keskinin ucuyla ahşabı kanırttım; önce üstten, sonra alttan; kilit havlayarak sıçradı, flash and report.[33]

Her zamanki gibi: evlerin boş kabukları. Atom bombaları ve bakteriler mükemmel iş çıkarmışlardı. Parmaklarım dinamo el fenerini mekanik hareketlerle hiç durmadan sıkıyordu. Küçük bir odada bir ölü: leş kokusu on iki adam gücündeydi: hiç olmazsa ölüyken Siegfried gibi (bu arada, ceset kokusu ender bir durum; ne de olsa her şey çok geride kaldı). Birinci katta hemen hemen bir düzine iskelet vardı, erkekler ve kadınlar (kalça kemiğinden ayırt edilebiliyor). Yani altı erkek (ya da oğlan); beş kadın ve kız.

---

30 (Fr.): Pekâlâ. (ç.n.)

31 Almanlar 2. Dünya Savaşı'nda Amerikan ve İngiliz askerlerine "Tommy" diyorlardı. (ç.n.)

32 (Lat.): Bütün gün yürüyen biri akşama doğru varmışsa, artık durabilir. (Francesco Petrarca) (ç.n.)

33 (İng.): İçeri dal ve kolaçan et. (ç.n.)

Dışarıda: Eskiden hayli bakımlıydı herhalde; şimdi tamtakır evin etrafındaki bahçe pörsük pörsüktü. Çamlar güzel ve sağlamdı ama. Gri otların boyunlarını sarkıttığı gri duvarlar, acı baklalar, sinirotları. Gri duvarlardan evler yapılmıştı; evlerden şehirler; şehirlerden kıtalar: kim baş edebilirdi ki bununla! Neyse ki, her şey bitmişti; yere tükürdüm: bitti! Römorku bisikletten ayırdım, peşim sıra eşiklerden çekeledim (hemen sağdaki odaya girdim; fazla zahmete gerek yok).

Yan odada bir hışırtı: bir tilki! Evin kızıl tüylü kâhyası tüm eşyaları hızla tavaf ederek dışarıya, tek gözlü geceye süzüldü. Battaniyeleri açtım; dereden su getirdim; haritayı incelerken, mutfak masasının tepesinde tütüyordu mum. (Soba da hâlâ çekiyordu; baltayla doğradığım sandalye bulanık suyu inletene kadar kaynattı; çay neredeydi – ah, şurada.) Derenin adının Warnau olduğunu buldum bisküvi ile Cornedbeef[34] arasında (canım peynir çekiyor: otlu peynir, İsviçre peyniri, Edam peyniri; ah, o kokmuş Limburger'e bile razıyım!).

Yan taraftaki tilki yuvasında: Duvarlarda fotoğraflar; ev yapımı tebessümlü aile resimleri. (Kirden yağlandım iyice: bir sicimi baldırımın üzerinde üç kere yuvarlasam, kesin muma dönüşür. – O halde, yarın uzun bir mola verip yıkanmalı!)

Bir piyano: bir avuç kakofoni ve akerontik vızıltı topladıysam da, no use.[35] Orpheus çok işime yarardı şimdi: odun ve kömür çalardı bana. Ya da bir küvet. Kısaca küfredip tekrar yukarı çıktım.

Bazılarının kimlikleri kemikten göğüslerinin üzerindeydi hâlâ: kimin için acaba? Gerçek olsalar bile, yitip giden otoriteler tarafından düzenlendi bunlar. Bir kızın pasaportundaki fo-

34 (İng.): Konserve sığır eti. (ç.n.)

35 (Ing.): Faydası yok. (ç.n.)

toğrafına, dalgalı saçlarına, bluzuna uzun uzun baktım: şimdiyse yanı başımda birkaç eğri kemik; saçları da vardı hâlâ, evet, kumral saçlar; bu gidişle Leviathan'la başbaşa kalacağım (ya da ta kendisi olacağım). Evin etrafında hafif hırıltılar; tilkicikler dışarıda dolanıyorlardı herhalde, yine de kesere uzandım (bir keresinde Mainz'den hemen önce, Gaubickelheim'da, altı kurtla karşılaşmıştım!).

Battaniyeleri yaydım ve hayalgücünün cennetine uzandım: Uçan Hollandalı ile Odysseus'u özdeşleştirmek gerek bir hikâyede. Rüzgâr başladı ve heybetli çamlar derin derin uğuldaşarak konuştu. İnsanlığın kendi dünya imgesi için üç geometrinin üçünden de gerçekten yararlanmış olması yeterince düşündürücü hâlâ: Homeros'un döneminde Öklid geometrisi (düzlem olarak ekümenler); sonra, kutbun "Kuzeyin Dağı" olduğu, terrariyumunun aslında bir parça pseudo-küreyi temsil ettiği, geçerliliğini asırlarca koruyan Kosmas geometrisi; son olarak da geoit yüzeyi; ilginç. Ay pencerenin dörtgeninde göründü hüzünle ve parlayarak. Beş yıldır insan görmemiştim ve buna kızmıyordum; yani. Mat sarı aydınlıkta bir şey okumak da mümkün değildi; küçük bavuldan bir kitap çıkarmıştım; yok, sadece başlığını: "Satanstoe"[36]; ellerimi esefle salladım (kalkıp ışığı açmaya üşendim). En iyisi uyumak. – Saat? Pencerenin önünde tik taklıyordu. Artık düşünmemek. Tilki de uyumak istiyor gibiydi, zira duvarların ardından hayvancık ve yaban samanlarını andıran fısıltılar geliyordu. Güvendeydim.

Gece (ve abanoz çerçeveli oval taş): bir türlü uyuyamadım! Aptal aptal küfrettim. Önce istemiyordum ama sonra dayanamayıp (bir şey) içtim; bir insanda enerji olması lazım; boş gezenin

36 Amerikalı yazar James Fenimore Cooper'ın bir romanı. (ç.n.)

boş kalfası olduğumdan her saçmalığa hemen de hazır ve nazırdım. Sakince iki silah kuşandım ve

geceye karıştım: ağaçların dallarıyla itiştim, insan seslerini taklit ettim, yosunlarla içli dışlı oldum; bir çalılıkta huzurunu bozmuş olmalıydım rüzgârın, zira huysuzlanıp yaprak püskürttü, etrafta birkaç kez daha fır döndükten sonra uğuldayarak çekilip gitti ormana. Fazla hoyrat ellerle dokununca ufacık çamlar bile vahşi kedi gibi tırmalıyorlardı (tıraş da olmam lazım, yarın sabah erkenden). Bir ara leş gibi bir koku vurdu burnuma ve tüfeği hemen omzumdan indirdim: makul bir bitki olamazdı bu, ancak zoolojide olurdu böyle bir koku! Ama daha fazla yaklaşmaktan vazgeçip koruda baykuşluğa devam ettim, çok geçmeden seyrekleşti ağaçlar, çalılıklarla çevrildi kenarlar. Hendekten eğilerek geçtim ve kara ışınlar altında bomboş, tatlı ve monoton, göz alabildiğince uzanan vahşi bataklığı, omuzlarımı montun içine keyifle sürterek seyre daldım. Hayattaki en güzel şey bu: Gece derinliği ve Ay, ormanın kıyıları, mütevazı çayırların ıssızlığında uzaktan uzağa sessizce parlayan bir dere – başımı sağa yatırıp epey bir süre daha keyifle oturdum; bazen, Stellichte'den saatlerce ötede bir yıldız kıvılcımlanıyordu, bazen de incecik bir dişi yel gizlice yanıma sokuluyor, yeniyetme hoyrat bir sevgili gibi saçlarımı karıştırıyordu; bir ara kalkıp çalılıkların arkasına gittiğimde bile geldi peşimden.

Göğün kalay berber tası şimdi altından yavaşça geçip gittiğim bir çamın koluna girmişti. "Eve" yollanmanın zamanı gelmişti artık, zira doğu perde perde ağarıyordu; ve çalılar, çökük gözlü ve uykusuz, ve de uyumsuz, birbirlerine (ve bana) sürtünüyorlardı. Sabah hiç gelmesin istiyordum; zira

Sabah güneşi güzelce kümelenmiş Käthe Kruse[37] bulutlarında göründüğünde öylesine etine dolgundu, öylesine kayınvalidevari bir cevvallikteydi ki, demiryolunun üzerinden öfkeyle bir taş attım kendisine: nasıl da taze güç toplamış gibiydi sefil! – Sonra battaniyelerin altına (girerken tilkigiller uyandılar yine ve huzursuz yeni kiracıya veryansın ettiler). – Herakles: antik gübre arabacısı (ve bunu da başardıktan sonra nihayet uykuya daldım).

Gökyüzü uğulduyordu tepemde hiç durmadan; pencerenin önünde tıraş olurken saçlarım titriyordu. Temiz çamaşır bile bulmuştum bir dolapta; bisiklet gözden geçirilmişti; ve birkaç cüretkâr makas darbesiyle enseyi de aydınlatmıştım: cici ve uslu oğlanlarız biz, değil mi ama?! Köyde bir gezintiye hazır ve nazırdım yani, alev borusu ve baltayla. (Sonra ne olur ne olmaz diye çifte dürbünü de yanıma aldım.)

Sitenin evleri, gayet zevkli ve düzgündü; dokunmadıkları bir sürü çam da görünce takdirle büzdüm dudaklarımı (aşağıda, sol taraftaki ırmakçık küçük bir çayırda, bir demiryolu köprüsünün altından uzaklaşana kadar döne döne akıyordu, pek hoş!). Üst taraf biraz çoraktı, duvarlar daha çıplaktı; minik bir vitrin iki radyo cihazı sergiliyordu; sonra sokak sağa kıvrıldı; küçük boş meydanda bezgin bezgin dikildim: hep aynı terane işte!

Bir barakacık: "Bakkaliye". İçeri girdim (hâlâ yenebilecek bir şey kalmıştı belki); ama perişan dükkândaki zehir sarısı şekerlemeler artık sadece tozla kaplıydı; kahvenin kokusu çoktan tüymüş, konserve kutuları şişip patlamıştı (sığır etli üç konserve attım cebime; tadına sonra bakarım). Ayağımla

37 Käthe Kruse (1883-1968), Alman bir oyuncuydu; daha sonra ürettiği oyuncak bebekler dünya çapında ün kazanarak oyuncak bebek koleksiyoncularının gözdesi haline geldi. (ç.n.)

tezgâhın altını yokladım; hah: şişeler! Sirke, sirke, yağ (bunu alabilirim!), sirke, sirke (bu kadar çok sirkeyle ne yapıyorlardı acaba?!), nihayet bir şişe Münsterländer, 32 derece, küçümser gibi tarttım başımı: aman, at gitsin çuvala! (Sorun, un ve ekmek! Ama bunu çözmek imkânsız gibi!) Etrafa kötü kötü baktım, yoldan bir parça aşağı yürüdüm ve tekrar bisikletimin yanına vardım (lastiklerin içinin dolgulu olması ne iyi, yoksa çoktan yaya kalmıştım). Eh, küçük bir gezinti bacaklara iyi gelir şimdi.

Bir spor sahası: Otlar belime kadar çıkıyordu, 400 metrelik pistin neredeyse tamamını ot bürümüştü. Sahanın girişindeki camekânda Yazman Struve'den kalma bir daktilo yazısı sararıp solmaya devam ediyordu: Benefeld-Cordingen takımı gelecek pazar sahaya çıkacaktı (çıkamamışlardı tabii!): Sol bek Rosan, sağ ve sol açıklar Mletzko ve Lehnhardt, orta sahada Nieber; ah Leviathanım, eğlenceli formaları kırmızı-beyazdı belki de ya da sarı-siyah; neyse, tüyeyim ben. Sokağın aşağısında bir düzine ev daha vardı.

Gramofon çalarken: (Südwestfunk radyosunda hiç tereddütsüz "tatlı ve ahenkli nağmeler" derlerdi şimdi) korkudan öleyazdım: Duke Ellington'ın suratı!! (Bu onun suçu değil belki, ama üstüne üstlük bir de böyle akustik çöp üretmesi: yüzünü bir kusur haline getiriyor.)

"Pakistan'ın yaşlı şeyhini bilir misiniz?" – "Pakistan?" diye nefes nefese sordu acar bir koro,

"Hani bir sürü kadını olan -" – "kadını olan" – plağı bir kez daha çaldım, nihilistlerin nefes borusu öyle tatlı ötüyordu ki, ardından

"Seni seviyorum!" diye yeminler eden bir erkek korosu, öyle berbattı ki böğürtüleri, dehşetle ürperdim; neyse, bir beş dakika daha.

"Öyle korkuyorum ki – karrranlıkta – evve gitmeye " Eh, bu deliduman saçmalığa bir son vermenin zamanı gelmişti artık; Mozart'a kıyamadığımdan "Sousa, Washington Post"a el attım: "Vardı onda bir çocuk çocuk – çocuk ruhu": "daradatta, daradatta: da-da" – : Canına yandığımın meilleur des mondes possibles'inde[38] neler de yaşıyor ya da yaşatıyor insan! Evin sahibinin –tabii ki bir diş hekimiydi– isim tabelasına afili bir tekme atıp binayı terk ederken nefesli çalgılar arkamda soluk soluğa öttürüyordu: "Vardı onda bit bit – bittane güneş şapkası: daradatta, daradatta dat..."

Mayıs güneşi öyle yakıcıydı ki – yere, asfaltın ortasına oturup bacaklarımı uzattım (bisiklet gölgedeydi, di mi? – Neden acaba?). Ama bir türlü huzur bulamadığımdan toparlanıp ayağa kalktım: bisiklet sürmek harika bir şey! Bu bomboş kasabalar daha da güzel; kavşakta sekiz çizdim; tekrar geri bastığımda duvar gibi dimdiktim.

Dergiler: çağımızın vebası! Aptal resimler, daha da salak metinler: mesleğini seven muhabirlerden daha aşağılık bir şey olamaz (bir de avukatlar var tabii!). "Gondel": handiyse çırılçıplak kızlar sessiz sessiz, masum masum butlarına bakıyorlardı, elimde olmadan yutkunup birkaç ev geri dehledim.

Tral la laa! diyerek durdum tabelanın önünde ve sevinçle başımı salladım: Vay be, buradan sekiz mil uzakta İngilizlerin iaşe deposu varmış, hemen Conti-Atlas'a baktım. Orada hâlâ bir şeylerin olması, benim bu civarda uzunca bir süre daha

38 (Fr.): "Mümkün dünyaların en iyisi" (Leibniz). (ç.n.)

kalabilmem anlamına geliyordu, ve etrafa yeniden ilgiyle göz gezdirdim. En iyisi, hızlıca bir şeyler atıştırıp hemen yola koyulmak; römorksuz. Ama sonra postaneyi görünce hemen bir teftişe gittim.

Çat: keseri kapının kenarına dayayıp kanırtınca kilit mandalıyla birlikte attı: küçük bir giriş. Karşıda telefon kabini; soğukkanlı adımlarla içine girip ahizeyi kulağıma dayadım. "Alovv?!; telefona Utys[39] çıktı; hat "ölü"ydü, ahizeyi yerine koy, özenle yerine koy.

Içerisi: Üç banko, kahverengi ahşap kaplı; üç yazı masası, müşteriler için bir bank, maid in waiting.[40] Gişenin üzerinden bir sıçrayışta atlayıp kutsal mekâna daldım. Defterleri karıştırdım. İadeli taahhütlü listeleri, tahsil edilen paralar, çorak yastıklarında dikilen damgalar; kırmızı ve küf yeşili mürekkep pul pul kurumuştu, süt beyaz küre lambalar tavandan anlamsızca sarkıyordu, apandisit gibi gülünç, antika. Burası aynı zamanda yörenin telefon santraliydi; tozdan kaskatı o yastıklara tombul kız kalçaları binmişti (desenleri berbattı yani!! Hayvan gibi yayvan sarı çiçekli mavi minderler. Bu arada da hayalet soprano: Lütfen cevap veriniz?!).

Çokgözlü dosyadan çalımla bir kartpostal çıkardım (yok olup gitmiş yasaları bile çiğnemek için), üzerinde 10 feniklik pulu vardı zaten: bir tane kartpostal yazabilirdim aslında; ve hemen oturup, düşünmeye koyulmuş parmaklarımı açtım. (Benden başka hayatta kalmış bir insan varsa gerçekten. Ve tesadüfen buraya gelirse. Ve kartpostalı görürse...); ve yazmaya başladım.

---

39 (Yun.): Hiç kimse. (ç.n.)

40 (İng.): Dilsiz uşak (ayaklı elbise askısı). (ç.n.)

Sayın Bay Klopstock ("Gottlieb" filan), Başruhban, Schulpforta/ Naumburg – posta kodu kısmında tereddüde düştüm: Naumburg: artık öte tarafta, eski Demokratik Almanya Cumhuriyeti'ndeydi; neyse, dairenin içine bir soru işareti koyalım, kurallara uygun olsun.

"*Mesih ilişikte iade edilmektedir*". Ve imza. (Bu durumda yeter de artar bile.)

Kartpostalı delikten içeri iterken alttaki posta kutusu aklıma geldi; hemen arkaya dolandım ve ahşap kutuyu anahtar niyetine bir tekmeyle açtım (5 mm'lik suntadandı zaten). İçinde 50 civarında mektup ve kartpostal vardı: beyaz, soluk, gri-mavi ve yeşil, hepsinin üstünde de isimler, rakamlar, tarihler, Aşkım, güven bana, ve de loto ilanları (mektup açacağına ihtiyacım yoktu).

"*Nazik mektubunuza* çok teşekkür ederim. Eşinizin hâlâ nöbete gitmesi gerekiyor demek. Neyse, eninde sonunda düzelecek her şey..." ("düzelecek"in altı çizilmiş; burada başımı omzuma gömüp pis pis sırıttım) "...Lux'un yedi yavrusu oldu... ("Lux": iri, kum renginde dişi bir çoban köpeği; sezgisel olarak biliyordum bunu, takdirle başımı salladım; ama yavruları sadece ... daha fazla okumadım – – neyse ne.)

"*Dün annenlerin* Brüderstraße'deki evinin önünden geçip kilisenin gölgesine sığındım ve pencerelerin camlarını, komşuların gözlerindeki gibi bir kıskançlık ve riyakârlık bürüyene kadar lambaların ışığını seyrettim; hasta, solgun bir akşam havası esti, soğuk ve tatlı; ince, kır saçlı bir sevgili gibi 'narin ve ağır' diye düşündüm, 'sis' gibi, ah, ömrümüz gibi." Ağzımı burup kaşımı acıyla çatarak parçalanmış ahşaba dalıp gittim, burnumdan derin derin soluyup başımı salladım, alayla güldüm; devam: "... Yarın 'burayı' yüzüstü bırakıp sana geleceğim!

Zaten bu böyle devam edemez artık; hiç olmazsa bir saat birlikte ..."

Utanarak katladım kâğıdı ve meslektaşım Gölgeseyyahı'nı başım ve elimle selamladım: durma, git Johanna'na! Hidrojen bombası siz kucaklaşırken yanınıza süzülmeden önce ona ulaşmışsındır umarım; tanrılar gibi yaşardım bir zamanlar, her şeyim vardı (ki bu cosa rara,[41] öte yandan da Martini'nin bir operası).

Bir kartpostal daha: "Size başvurmama izin verin ... lütfen ..." Dır dır da dır dır kısacası: adam daktilonun parasını ödemek istemiyordu. Para. Para. Para. Eh, buna bir son vermenin zamanı gelmişti, hem de bir an evvel. Nitekim ayağa kalktım ve usulca ıslık çalarak ortamı terk ettim.

Yalayıp yuttum (konservelerin ikisi henüz bozulmamıştı!), yarım matara dolusu çay da kâfi geldi; bir saate kalmaz varırım oraya. – Römorku da alsam mı yanıma? Sırt çantası işimi görür gerçi; bakarsın her yer tamtakırdır veya her şey tahrip edilmiş veyahut bozulmuştur; öyle değil mi yoksa? Kararsızlığıma kızıp başımı kaşıdım; öf, saçma, sırt çantası yeter. Oradaki duruma göre bakılır; uzak değil nasılsa.

Autores fideles ve autores bravos[42] (diye ayırıyordu İspanyollar yerlileri): kıç cebimden Cooper'ı çıkarırken aklıma geldi: biz ikimiz de öyleyiz: bravos. (Schopenhauer ve Buda'da caninin bir anda azize dönüşmesi gibi, hayat da beni aşırı titiz birinden derbedere dönüştürdü; bunların bazen garip bir biçimde iç içe geçmediği sanılmasın hani. – "Satanstoe" gerçekten iyi; hatta esprili ve kültür tarihi bakımından da zengin; pek hoş!)

41 (İt.): Nadir görülen şey. (ç.n).

42 (İsp.): Dindar ruhlular ve vahşi ruhlular. (ç.n.)

Kırmızı-mavi levhaları takip ederek (manzaradan da gözümü ayırmadan): ne güzel, engin, gür ormanlar, ve bomboş çayırlar; sağ tarafta berrak yeşil bir kayın tüneli (dönüşte bakarım artık; ama pek güzel!)

Kahretsin!: yolun üzerinde yine boylu boyunca bir telgraf direği yatıyordu, telleri sarı karahindibalarla sarmaş dolaş. (Bu güzergâhtan gerçekten sık sık geçeceksem, bir dahaki sefere yanıma testere ve balta almalıyım: ne boktan bir iş! – Neyse ki çelikten bir yüksek gerilim hattı direği değil, hurdayı havaya uçurmak zorunda kalırdım yoksa!)

Altı: yabanileşmiş at mı? Nasıl yani! Dürbünü şimşek hızıyla ayarladım: Hakikaten: Atlar! Ormanın kenarında usulca geziniyor, ağızlarını yaya yaya otlanıyorlardı: sadece 300 metre uzaktaydım. – Ender bir durum bu! Bir keresinde Fulda civarında küçük bir sığır sürüsü görmüş, büyük zahmetlerden sonra sürüden bir parça et vurmayı başarmıştım. – Av eti burada da var demek!

Avuçiçi kadar bir kasaba: Walsrode (iki cadde, tabelalar, sersem avukatlar, onlardan daha sersem hâkimler, her şeyin bitmiş olması ne iyi!).

Bir memur da hayatta kalsaydı bari; kâğıdı yırtıp çöpe atmadan önce üstünü çizen biri: ah, sizi namussuzlar! Kupkuru bir çiçek saksısını adliyenin penceresinin camından içeri fırlattım ve fişekliğin üzerinde rifle,[43] öfkeden köpürmüş bir sekreter suratının pencerede görünmesini bekledim – ne gezer! Bir ayak sıcak kaldırım taşında; diğeri sol pedalda: Hiçbir şarkıyla söylenemeyecek, hiçbir cümleyle dillendirilemeyecek bir sürü şey geçti bulut yüklü yaz aklımdan. Başımı saygıyla eğdim

43 (İng.): Tüfek. (ç.n.)

August Stramm'ın önünde: o büyük şairin! (ve de Albert Ehrenstein'ın; siz ne derseniz deyin!)

Çok geçmeden: İshal belirtileri.

Yol harikaydı ve ben yaydan fırlamış ok gibiydim. Yersiz yurtsuz ıssız bir tren istasyonu: DÜSHORN, ve memnun memnun başımı salladım; yersiz yurtsuz! Bu hep fevkalade bir şeydir. Onun hemen arkasında da

oluklu sacdan hangarlar: (sağa saptım; bir sürü geçit; çakıllı yollar; bir mermiyle parçalandı sürgülü kilitler)

Oluklu sacdan hangarlar: Bisküvi tenekeleri: birini hemen kesip açtım: hepsi hâlâ iyi durumda; nasıl da lezzetliler! – Kaç tane vardı acaba? Beş bin? Ya da on?! – Yüksek metal tonozlarda yankılanıyordu adımlarımın sesi, rafların arasında boğularak; konserveler göz kırpıyordu kafes sandıklardan; çakıyı daldırıp tatlı, koyu reçeller tattım altın kaplı silindirlerden: hepsi kusursuz!

Kılık kıyafet? Eh, çok önemli değil (uçuk sarı-yeşil güzel görünüyordu ama); en fazla bir battaniye alırım.

Daktilolarla dolu bir ofis: hım.

Ufak bir bina: Şnaps ve mermi! Neydi tertium comparationis?[44]: ateş? Ama mermilerin çoğu, güzelce yağlanmış olsalar da, yeşil ve nemliydi. 80 atışlık mermi o.k. göründü gözüme; onları da aldım.

Bir fıçıda musluk: üstelik de çalışıyordu! Kuşkuyla: bir baksam mı tadına? (En iyisi tatmamak; zehir her şeyin içine işledi; bir tek alüminyum kapaklı şişelere güvenilebilir aslında.) İç geçirip kupayı yivli zemine boşalttım. – Tütün kullanmıyorum artık

44 (Lat.): Karşılaştırmada esas alınan üçüncü bir kriter. (ç.n.)

(43'ten beri); mantar zıvanalı sayısız Craven A paketi işime yaramaz yani: far väl![45]

Rüzgâr? (Her ihtimale karşı dışarıya bir göz attım): mavi rüzgâr binanın etrafında bayrak açmış, biteviye uğulduyordu; tek tük bulutlar da katman katman, kabarık kabarık, huzursuz huzursuz deviniyordu. – Ama hangar kusursuzdu: insanı yıllarca yaşatabilirdi! – Bisikletin bagajına bir teneke bisküvi bağladım ve sırt çantamda envai çeşit ordövr, düşüncelere dalarak dönüş yoluna koyuldum.

Unter der linden an der haide[46] (esasında: Walsrode–Ebbingen arasındaki kayın tüneli): Bavyera usulü ciğer ezmesi hiç bozulmamıştı; muhteşem bir lezzet; ondan bir römork dolusu alırım yanıma; "kahretsin, çok teşekkürler!", "itoğluit: para benim para"; bunlar hep Şilezya deyişleri)

Ve sayısız granit parçacığı vızıldıyordu altımda, solumda, sağımda; yedi dakika sonra Ebbingen'le Cordingen arasındaki asfalt şeritteydim yine, nefes nefese: yağlıboya tabelalar bir memur gibi pistte her yöne işaret ediyordu, ah, sizi gidi akıllılar! İkindinin beşiği engin ve yeşilimsi, ağaçlarla örülü, her yerde küçük küçük korular; ve rüzgâr serindi, flütünü üfleyerek çayırlardan yurduma götürdü beni; kütük gibi bacaklarla kayar gibi gittim dalgalı katran zeminde: yaşasın yalnızlık!

Bitirememişler (yarı yolda, sağda yarım kalmış bir inşaat). Kuyunun başına gidip nemli, yankılı ağzından aşağıya baktım. (Çıkrığı duruyor muydu hâlâ? – Evet.)

---

45 (İsveççe): Elveda! (ç.n.)

46 Buradaki "Unter der Linden", Walther von der Vogelweide'nin eserine bir gönderme, aynı zamanda Berlin'in meşhur caddesini de çağrıştırıyor, "an der haide" ise farklı bir yazımla Lüneburger Heide, yani öykünün geçtiği Lüneburg Ovası için kullanılmış. (ç.n.)

Modern harabede: şurası mutfak olacaktı herhalde. Orası: bir ahır belki? Odalar Ostermoor civarındaki ormanlara bakıyordu. Akşam çöküyordu, güneş bulut sahillerinde; hava yine de sıcakveaydınlıktı, ağırdan alarak kararıyordu; otlar ve patikalar, kırılan ışık: ve ta ötede, ormanın üzerinde salınan bir çift alakarga.

Derin bir hüzün: Bin bir zahmetle örülmüş duvarlarda gezdirdim elimi; dudaklarım sarktı, ayaklarım boşluğa saplandı: sonuç buydu demek! Binlerce yıl çabalayıp durmuşlardı: ama akılsızca! Kürtajı yasallaştırarak, prezervatifi yaygınlaştırarak dünya nüfusunu yüz milyonda tutsalardı bari; o zaman dünyada yeterince yer olurdu, akşamlar olurdu, şimdi o sevimli arazi ve loş patikalardaki gibi; korularda birlik içindeydi ışık ve bitkiler. Ama tüm "devlet adamları", adları hangi harfle başlarsa başlasın, bütün o çaçaronlar buna şiddetle karşı çıkmışlardı – yok yok, iyi olmuştu hepsinin ortadan kalkması: ciğerli balgamımdan yerdeki kuzukulağı titredi: yok, iyiydi böyle!! Sonra bir bisiklet yokuştan aşağı (solda Hünzingen diye bir siteye çıkan bir elma bulvarı; sağda Trempenau sitesi) "eve" yollandı. (Karanlıkta eve gitmekten korkmuyorum.) Flying fortress[47] isteyene, üstüne bir de blockbuster[48] verirler.

Malepartus[49] (ama ev sahipleri gücenip gitmişe benziyordu; aman, sonsuza dek kalacak değilim zaten!) Kâğıt yok mu bu evde; yazı masasının çekmecelerini çatır çatır kırıp açtım; deri kaplı bir evrak dosyası, bir Kızma Birader Kızma (alay eder gibi), artık sinirlenmeye başlamıştım; nihayet bir kitap: Rilke, Sevgili

47 (İng.): Boeing B-17 Flying Fortress ("Uçan Kale"), 2. Dünya Savaşı'nda ABD Hava Kuvvetleri'nin kullandığı ağır bombardıman uçağı. (ç.n.)

48 (İng.): Varil bombası. (ç.n.)

49 Fabllarda tilki yuvalarına Malepartus denir. (ç.n.)

Tanrı'nın Hikâyeleri, bir sen eksiktin şimdi; gerekli miktarda yaprağı cevahircinin kitabından koparıp aldım derhal: başlığı bile tepemin tasını attırıyordu; güya duyarlı boş konuşmalar; tam bir pnömatomak:[50] Guacharoların[51] yanına git sen!

Bu kez tam aksi istikamete, fabrika bacasına doğru yollandım. Soldaki patika köprünün hemen yanındaki tren yoluna çıkıyordu; raylardan birinin fabrika alanının arkasına kıvrıldığını görünce, turba kahverengisi traversleri izleyerek peşinden gittim.

Odun, bir sürü odun! Depolarda istiflenmiş görkemli kereste yığınları; üst üste yaslanmış sunta tabakaları. Kalaslar da vardı, ama daha az. Avluda dev tomruklar, fil grisi, çoğu kayın, her biri 80-100 santimetre çapında; yazık olmuş güzelim ağaçlara! Malzeme süper kuruydu ama, kışın zehir gibi yanardı. – Neyse; (dağ gibi odunları testere ve baltayla kesmenin eziyetini düşünerek) derin bir iç geçirip ayağa kalktım ve avludan düşünceli bir halde çıktım, çitin önünde ise daha önce bahsettiğim zebra bacaklı tabela dikilmiş beni bekliyordu: Kereste Fabrikası buydu demek.

Özsuyunu akıtan kayınlar. Bir yerde (ve bir vakitler) bununla gerçekten şarap yapılabildiğini okumuştum. "Kayın şarabı", gençkızetekli, esintili bir sözcük (sen de mi duyarlılık taslıyorsun şimdi? Ve traverslerin üzerinde öfkeyle yürümeye devam ettim).

Bu neydi?: ha, tamam. Dürbünle bakınca gözlem kulesinin ilkel merdiveni bile çok net görülüyordu, kulenin tepesinde durdu-

50 Ruh düşmanı (4. yüzyılda Kutsal Ruh'un kutsallığını yok sayan, reddeden sapkın bir tarikatın üyesi). (ç.n.)

51 İspanyolcada Guacharo denen yağ kuşu. Guacharoların yanına gitmek, Güney Amerika yerlilerinin ölmeye gitmek anlamında kullandığı bir deyimdir. (ç.n.)

ğumu, rüzgârın tenimi, saçlarımı sıvazladığını hayal ettim bir an, göz alabildiğince ıssız, parlak ağaç tepeleri; Natty haklıydı: en güzeli ormanlar! Henüz kırklı yaşlarımın başındaydım; her şey yolunda giderse (?) ıssız dünyada uzun yıllar daha gezip dolaşabilirdim: kimseye ihtiyacım yoktu benim! –

Tren istasyonu: Kaşık kadar ve tertemiz. Yük vagonu kırmızısı: öylece duruyorlardı, tek tek ve zincirli; bir önceki (ikinci) dünya savaşında biz savaş esirlerinin ellişer ellişer bu şeylerin içine tıkıldığımız aklıma geldi yine; Hollandalılar pislik atıyor, tuğla parçalarını öyle bir fırlatıyorlardı ki, vagon duvarları çatırdıyordu, korkunç ve sıkıcı. Tali hatlardan birinde küçük bir drezin; sırf eğlence olsun diye üstüne binip gücümü sınadım: nispeten kolay ilerliyordu (ama hat biraz da yokuş aşağıydı galiba).

Karşıdaki kervansaray: Canlı renklerde bira afişleri. Dekor niyetine konmuş şuh camlı kitap dolabının yardımsever anahtarı üzerindeydi; ince ciltlerden birinin kapağını açtım: "... Vura vura öldürüle / İki kat ağır bir sopayla..."[52] ve derhal firar ettim. (Koridordan geçerken hâlâ tıs tıs gülüyordum: o zamanlar Hun kampında "hafif piyade sopası 53" vardı herhalde; ağır sıkletler için de "çifte PS 17": bir hatibi nasıl da ayartabiliyor sözcük dağarcığı!)

Aşağıda: iki güzel göletin yanında bir değirmen, köprünün tabanı çürümüş ama direkleri arasında canbazlık yaparak karşıya geçtim. En az 15 metre boyunda olağanüstü uzun bir mazının yükseldiği küçük bir meydan; büyük bir çiftlik evi; sol tarafta müştemilat ve dizi dizi ahırlar: ne yapacaktım ki insan mağaralarında? O ebedi iskeletlere mi bakacaktım yine? Şöyle

52 Heinrich von Kleist'ın *Hermann Muharebesi* (*Die Hermannsschlacht*) adlı oyunundan. (ç.n.)

mi düşünecektim yine: bu, akşam yemeğinde sosisini huzur içinde çiğnemiş bir şişko olabilir; şu, Bask beresi, Menjou tarzı bıyığıyla leptosom tipinde bir adam; şuradaki yumurta kafalı dazlak bir ahmak; buradaki, gözlüklü ya da gözlüksüz Hıristiyan bir bakire. Şu da, evindeki hizmetçi girişi ve felsefi pipo koleksiyonuyla ufak çapta bir gerici (ama gizli gizli sportoto oynardı). – – Ani bir sağanak bastıracak gibiydi, derlenip toparlandım, hadi bakalım, kuzeye, ana karargâha (bisiklet ve römorkun üzerini çadır beziyle kapattım). Sağda bir de daire testere vardı.

Alacakaranlık: fantastik bir hikâye geldi aklıma: özellikle de karanlıkta uçuşan küçük, kanatlı zehirli yılanlar; korkunç sonuçlar (ve şu demode başlığı icat ediverdim:

A h a m o t h
ya da
Lanetlilerin Münazaraları,
Napolili kaptan Giovanni Battista Piranesi'nin
1731 senesinin Ağustos ayında
Cehennem şehri Weylaghiri'ye
seyahatinin tafsilatlı ve hakiki tasviri ve
ülkenin ve insanlarının gelenek ve göreneklerinin (daha ziyade göreneksizliğinin), acayip ve şeytani âdetlerinin, müesseselerinin, tuhaf cefalarının tafsilatlı bir tarifi ve de mevzubahis G.B.P.'nin çeşitli kereler vücudunu ve ruhunu tehlikeye atarak bizzat iştirak ettiği ya da işittiği tuhaf münazaralar;
tekmili
Onun tarafından
1738 senesinin 11 Mayıs akşamında ve müteakip mehtaplı gecede Napoli'deki Piazza di Pesci'de, şehrin köklü sakinlerinden dr. utr. jur. Markmann ve Volquardts efendilerin, Dresdenli seyyah emek-

li rahip Stegemann'ın, muharririn ve İtalyanca konuşan, her tabakadan geniş bir halk kalabalığının huzurunda,
hakiki olduğuna defalarca yemin ederek anlatılmış,
efkar-ı umumiyenin ibret alması ve ahlakını kuvvetlendirmesi için
Almancaya özenle tercüme edilmiştir.)

Çok yağmur yağdı.

Ay'ın kaması bir buluta saplandı ve onu yavaş yavaş yardı; kapının yanındaki astsubay resmine hafif, margarinimsi bir ışık düştü: vatanın teşekkürü: Bu, Birinci Dünya Savaşı'ndan sonraki iyi zamanlarda şu anlama geliyordu: bir laterna, bir de boyuna asılı "maaşım yok" tabelası. (Ama Almanlar resmen yalvardılar iki kez daha amuda kalkmak için, "Ne güzel asker olmak": they asked for it, and they got it!)[53]

Uyandım: Ay uyuşmuş yüzüme dik dik bakıyordu yan pencereden. Bıkmadan usanmadan geliyorlardı: Gece gündüz. Bir gün bir yerlerde nefes nefese yığılıp kalacaktım (umarım çabucak olup biter; ayrıca, meçhule yolculuk bileti tabancada bir mermi olarak hep hazırda durmalıydı). – Sırtımı duvara dayayıp bacaklarımı kırdım ve düşünceli baykuş gözleriyle, yavaş yavaş değişen ışığı seyre daldım.

Resiprokal yarıçaplar (ve bu fikirle 5 dakikalığına büyülendim). – Karmaşık değişkenli işlevlerin, sözü edilen özel bağlamda grafik anlatımını düşünün: en uygun örnek evrendeki insan simgesi (zira her şeyin yansıdığı, bağlandığı ve indirgendiği birim çember o! Sonsuzluk, en derindeki, en içteki odak noktası oluyor ve koordinatlarımız, bağlamlar sistemimiz ve şeylerin ölçüsü onunla kesişiyor. Sadece periferideki kabuk

53 (İng.): İstedikler buydu, elde ettiler! (ç.n.)

aynı kalıyor; makro ile mikro arasındaki sınır. – Üç boyutlu sonsuz bir uzay bir birim çember üzerine yansıtılabilirdi. –) Hoş ve zekice bir düşünce oyunu; 5 dakikalığına.

Yani sevgili ne kadar uzaklaşırsa: bize o kadar derinden nüfuz eder. Ve alnımı dizlerime dayayıp parmaklarımı ayak parmaklarıma doladım.

(Bir ara dışarıdayken). Ay: Kırış kırış bulut bataklığında sessiz bir kaya çıkıntısı. Kara aynalardan çokça vardı etrafta; yüzüme boynuz atıp telaşla damladı dallar (basitçe "çok yağmur yağdı" da denebilir). Kör uyku.

Küçük baltayı da kemerime soktuktan sonra henüz araştırmadığım tek yöne, kuzeydoğuya doğru yola koyuldum. Asker pusulasına göre raylar hemen hemen dosdoğru kuzeydoğuya ilerliyor; traverslerde de gayet iyi yürünüyor (ama aralarındaki mesafe: bir erkeğin adımından kısa, bir tanesini atlayınca da fazla. – En iyisi bununla ilgili bir dilekçe vermek).

Bir köy yolu geçiyordu rayların tam ortasından (arkada güneş beyaz bulut hevenkleri arasında süzülüyordu: ve Pilâtre de Rozier'nin[54] önünde selam durdum, 16.6.1785'te düşmüştü, İkarus'u saymazsak, uzun bir silsilenin ilki); hafifçe batıya savrulan köy yolunda, ormanın sağından ilerledim; ortada, bir zamanlar tarla olan yerlerde 500 metrelik bir şerit vardı; ötelerde de yine orman kümeleri, seyrek ve kasvetli. Rüzgâr serindi, tez ve latif, ve etrafımdaki yeşil sihre gezgin çırak misali gülümsedim. Bir böğürtlen dikeni sağ işaret parmağımın köküne kırmızı bir çizgi çekti; tüfeği düzeltirken gördüm buz gibi kısa bir bakışla ve minicik acı aktı gitti ormanlara.

54 Jean-François Pilâtre de Rozier (1754-1785), hidrojenle şişirilmiş bir balonla ilk defa Manş Denizi'ni geçmeyi başaran havacı. (ç.n.)

Bir sürü mantar harabesi (geçen yıldan kalma); ta içerlerde küçücük bir çay yoğun bir yeşille süslü çalılar arasında yolunu arıyordu, büyük bir çayırdan damla damla sızarak, kanunsuz ve güzel.

İçerde yönümü kaybetmiştim, birdenbire tekrar ormanın kıyısında buldum kendimi, ray yumağından sadece yüz metre uzakta, küçük bir kayranda. Ardıçlar iki zarif yarım daire oluşturmuştu: boyutlarına bakılırsa, çok yaşlı bitkilerdi bunlar (800 ila 1000 yıl yaşayabiliyor onlar; ben değil). Yer de o kadar kuru ve temizdi ki, keyifle iç geçirerek üstüne yayıldım. Harika!

Cırtlak güneş hızla seğirten bulutların peşine düştü; yağlı gri post genişledi; yirmi dakika sonra tüm bataklığın üzerini kapladı (hem de bir saat boyunca).

Mayıs yağmuru: altında bir taş gibi sakince oturdum: ormanın kıyısında tamamen rüzgârsız havada (Mayıs ülkesinde;[55] Milano'da değil) böyle yağmur yemek ne güzel; ıslak omuz ve baldırlarımı sevinçle oynattım.

Matara?: Evet! – (Ben ruhun hayalgücünü artırmak için içtim hep; ezilmiş ruhun önündeki dünyevi fren takozlarını kaldırmak için; birim çemberin periferisini genişletmek için: resiprokal yarıçaplar; öyle yani!) (Ve dünden küçük bir imge çakıverdi bugüne: Borg'dan buraya uzanan o güzel kayın bulvarı; sivri tepeli porsuk ağaçlarıyla küçük bir mezarlık; kaba saba bir köy kilisesi – şu çiftçilerde de ne zevk varmış! Kilometre taşının yanında bir metrelik mürver ağaççığı)

Derin ve coşkun bir nefes aldım, ve grirengârenkyeşil yağmursonrasıhavaya çıktım: durdum: her bir elimde pürtüklü çam fidanları. İki kuş karşıdaki kesik ağaç sırasından ok gibi fırladı,

55 Milano'nun Almancadaki adı Mailand (düz çevirisi: Mayıs ülkesi). (ç.n.)

tepede çığlık çığlığa daire çizdikten sonra uçup gitti; uçup gittiler batı bulutlarının köpüklü dalgalarının önünde, bir kez daha öttüler Kızılderili ötüşlerini ve fırlatılan taşlar gibi gömüldüler sessiz yer dalgasının ardına. (Bir merminin dönüş hızı $N = V \cdot \tan e / 2 R \cdot \pi$'dir, buradaki e merminin kendi ekseni etrafında dönüş açısı, R ise yarım kalibrenin metre ölçüsüdür – zira V de metre olarak belirtilmiştir!)

Akşam: korkunç ve güzel! Kızıl ve beyaz sisler yükseldi yerlerden, korulardan, gümüş silahlı kaçakçılar gibi; düzlükte, gri otların arasında toplanıp kafa kafaya verdiler (o sırada iri alakargalar da geri dönüp sertçe araya girdiler).

Harita: kucağımda, tahmin yürütüyordum: Hamburg'a, Hannover ve Bremen'e eşit uzaklıkta. (Karşıdakiler bir karara varmış gibiydi; yere sinerek dağıldı gri gruplar; sessiz sedasız uzaklaştılar kayın yolunda, evvelki yıldan kalma sarı sazlar arasından süzüldüler: biri nöbetçi olarak dimdik geride kaldı.)

Ingilizlerin iaşe deposu elimin altındaydı: 10 yıl yetecek erzak vardı orada! Aşağıdaki fabrikada, yerleşik hayata geçmek isteyen koca bir kabileye yetecek kadar odun. (Nöbetçi şimdi yavaşça öne eğildi ve gizlenmek için her fırsattan yararlanarak koruma altındaki alana sığındı.)

Su: arkadaki dereydi; Kuzey Almanya'ya haddinden fazla yağmur yağar zaten. İnşaatta çalışmak, odunları kesmek, biçmek, sürüklemek, taşımak da iyi gelecekti bana. (Şişmanlamak: kutsal bedene karşı günah işlemek!)

Doğrulup kalktım ortanca bir Ay altında; dedim ki: "Bay von Baer (ya da arazi sahibinin adı her neyse): bana bu ormanlık alanları bıraktığınız için teşekkür ederim: zira burada bir ev yapacağım, dolayısıyla her şeyi" –elimle sabırsızca ufku gösterdim– "zimmetime geçiriyorum –" ("Veraseten intikal

yoluyla" gibi hukuki bir terim de geldi aklıma: var mı böyle bir şey?)

Küçük baltayı kemerime soktum: konu mankenim benim. Ve kararlılıkla yola –yoluma!– koyuldum. Akşam, yaygın ama artık yatışmış yalazlar ve gümüş bulut yalımlarıyla hâlâ alev alevdi (ama şekilleri okumaya üşendim). Gayet iyi biliyordum nereye yürüdüğümü: doğudaki yeşilliklerle kaplı topraklarda Lütt-Warnau akıyordu; altımda yer; arkamda ve yanlarda koca koca ormanlar –benim!– yollarla örülü; yine Ay belirdi ensemde kilometre taşı olarak: 17'sinde olmalıydı (ya da 18'inde; hep cömert olmak lazım). Körpe yapraklar uysal uysal, kıvrım kıvrım, geniş geniş uzandılar duru yüzüme: daha şimdiden yaltaklanıyor musunuz efendinize? (Hepsi benim tebaam!)

Uykuya dalmadan önce: onca yorgunluğa rağmen evin bir çizimini yaptım. Yarın ilk iş tekrar ardıç halkalarına gidip tam yerini, yüksekliğini vs. iyice bir ölçüp biçmem lazım. (Bahçe kulübesinin yerini de. En iyisi, etrafına kazık çakmak. – Köyde milimetre kâğıdı aranacak.)

Uzun uzun oturdum: (depodaki kalasların önünde): ne zor iş! – İlk önce nakliye olanaklarını açıklığa kavuşturmam lazım: dün yukarıdaki tren istasyonunda gördüğüm küçük drezin var; kalasları falan ona yükleyip kavşağa kadar itebilirim (ama önce kirini pasını temizleyip yağlamam lazım); tren istasyonundan kuzeye doğru arazi biraz daha eğimli zaten: isabet. – Acaba hangi kalasları yerinden kıpırdatabilirim? Dört inçlikler vardı, altı inçlikler, 8 inçlikler: evin iskeleti için 15 cm'liklerde karar kıldım ve hesap ettim: spesifik ağırlık yaklaşık 0,7; enine kesit 225, bölü 10 eşittir kilo, demek ki bunun metresi aşağı yukarı 15 kilo, okkalı bir küfür savurdum: on beş kilo! Hemen ayağa

kalktım ve 10 metre uzunluğundaki bir heyulayı yerinden kıpırdatmaya çalıştım: bak sen! Zar zor da olsa drezine yükleyebilirdim belki. – Sonra eski bir ansiklopedide bulduğum ahşap çatı konstrüksiyonları resimlerine dalıp gittim yine.

Evet: tekerlekleri dönüyordu işte! (Makası, evet, tam da bana lazım olan o makası da gacırdata gacırdata değiştirdim: bu iyiye işaret değil de ne!) Heyulalardan dördünü alçak drezinin üstüne demir çubuk ve halatlarla kan ter içinde yükledim ve

deneme seferine başladım: ey-yü-ce-Şey! İri çakıllara ve bir traversten diğerine dayadığım toz kahverengisi çizmelerime sersem sersem bakakaldım: bir varabilseydim yukarıdaki tren yolu geçidine! Ter alnımdan aritmik bir şekilde güzelce damlıyor, ben çaresizlik içinde eğilip bükülüyordum, sonunda en kıymetli yerimi de devreye sokarak drezini var gücümle ittim; ağaçlar gölgeler gibi geçti yanımdan, hey yavrum hey, az kalsın kayıp düşecektim ("bir kez yoldan çıkmayagör"), dizlerim giderek daha zor bükülüyordu (bir tanesi arkaya savrulursa yandın: olabiliyormuş öyle!). Derken aşağıda, önümde ittirip durduğum görüş alanında tozlu bir tahta döşeme, az sonra da: ey göğün ulu efendisi, makas göründü. Bir kez daha nefes nefese var gücümle yüklendim ve konvoyu düze çıkardım: kır gezintisi mi? Bir daha asla! –

Manivelayı taktım: aman dikkat: azıcık ittirdikten sonra hemen üstüne atlanacak, sonra da öndeki el frenine uzanılacak: artık tekerleklerin dönmesi lazım: –

Ve hafifçe döndüler, kirli sakalımda uğuldamadı rüzgâr, ama düzenli ve sabitti. Güzelce takırdayarak geçtik orman duvarları arasından, takırtımız daha da güzelleşti, çok geçmeden tren yolunu kesen karayolu göründü; önce yavaşladım, yola va-

rınca da basıp geçtim: voilà![56] Iyi iş çıkardım. – Ama yükü boşaltmak korkunçtu, korkunç; ne de olsa kırıp dökmemek gerekiyordu.

Dönüş (yavaşça iterek): diğer kalasları testereyle önceden kesebilirim aslında; geriye kalan en uzun parçalar en fazla 5 metre! (El arabasını da odun deposuna ittirdim mi, bugünlük paydos; önce evin planını netleştirmek lazım; sonra gelsin aletler, çiviler, vidalar.)

Uç marangozhane vardı kasabada: seçenek boldu yani (çizim malzemesi ise aşağıdaki Walldorf okulunda gani gani); ışıklar çakan geceyarılarına kadar oturup düşündüm: tren istasyonunun hemen yanında bir kömürcü, depolarda ise hâlâ 20, 30 ton civarında preslenmiş yumurta kömür ve briket vardı; belki de 50 ton; tahmin yürütmek zor; her halükârda yıllarca dertsiz tasasız ısınmak demek bu. Sonra bodrumlardan da kömür bulunurdu nasılsa. Eh, bu mesele de tamam.

"Vauban Cephesi" geldi aklıma çizerken: kale bedeni, yan kanatlar, kurtinler, mazgallar, siperler, tabyalar. (İlginç şeyler; vaktiyle Bousmard'ı okumuştum.) Neyse, işimize bakalım:

Marangoz olmadığına hayatında en az 10 kere pişman olmamış birine eyvahlar olsun! Gıcır gıcır bir çivi görünce iştah açıcı tahtaları ve tatlı bir çekici hayal etmeyenlere de.

El matkabını merdiven korkuluğu üzerinde denedim: Alt kısımdaki üçlü birleşmeyi becerebilecek miyim acaba? Zira şöyle yapmak istiyordum:

1.) 10'ar metre uzunluğunda 5 tahta aralarında birer metre aralık bırakılarak birbirlerine paralel olarak yere yatırılacak;

56 (Fr.): İşte! (ç.n.)

2.) üzerlerine beş metrelik tahtalar dikey olarak yerleştirilecek (hadi bu kolaydı yine; tahtaların üst üste bindiği yerlerin sadece bir tarafına 7,5 cm derinliğinde, 15 cm eninde yivler açmam gerekiyordu; dört bir köşeye çaprazlama yerleştirilen tahtalar sayesinde sağlam üçgen bağlantılar kurulacak; taban da çakıllarla doldurulacak). Şimdi sıra

3.) taşıyıcı direklerde: bağlantı yerlerine keskiyle (2) nolu örnekteki gibi delikler açmam gerekiyordu, 6'ya 6 cm, erkek geçme parçası da üzerinde bırakılacaktı. Yani direklerin yüksekliği 2,20'den ibaret değildi, alttan 15 cm daha eklemek gerekiyordu, etti 2,35, aynı şey üst kısım için de geçerli, toplamda 2,50 yani.

4.) Tavan: enlemesine yine o 15 santim enindeki 5 metrelik tahtalar. Ama yatay kiriş bağlantılarına dört inçlikler yeter, ve de

5.) çatı: açılar: tabanda 50 olduğuna göre, yukarıda 80 derece: her tarafta 50 santimlik bir taşma payı bırakılacak. Evet. – (En zor kısım iskeletti; tahta kaplama bulmak kolaydı; aşağıda yeterince stok vardı.) Good!

İşte böyle oturup hesap yaptım. –

(4 hafta sonra): ve dişli çelik bant hiç durmadan kayıyordu rengârenk odunda; beyaz tahta toz kapladı yere kök salmış sol ayağı, iyi bir toz, kadife yoğunluğunda, ve her tanesiyle orada: her taneciğin biyografisi yazılmalı: istemez mi Herkes var olmak! "Bir Ardıç Ağacının Hayat Tasviri"; "Böyle Büyüdü Çam"; "Biz Yosunlar"; "Ben Bir Atmacaydım"; neden bir varlık olmasın ki "bir orman yolu"? Tren yolunun bir "Öykü"sü var. Rayların altındaki balastın bir çakılının: ömrü sizinkinden uzundur Bay Filanca Okur! "Ayak İzim". "Çam

Kozalakları" (geniş topluluklar). Penceremin önünde 24 çiçek saksısı vardı, içlerinde de fidan tohumları: kayıyor, kayıyordu dişli çelik bant rengârenk odunda; hiç durmadan.

22 Temmuz 1960: Çatı Kutlaması! (Günlerden cumaydı gerçi, ama bana ne?!) Bir marangoz görse gülmekten yıkılırdı herhalde, ama iskelet ayaktaydı. Üstelik de sağlamdı; az mı takla atmıştım içinde. (Geriye ikinci, daha kolay aşama kalmıştı: tahtaların çakılması; sonra da mobilyaların getirilmesi – ama ondan önce bir kutlama yapmalı! Ve şişe ağzımdan inmedi (bir ara saati de yine kontrol etmem lazım; bir sonraki tam Ay tutulmasının tarihi 5.9.'du, tarihi doğru hesaplayıp hesaplamadığımı anlarım o zaman. Yerel öğle her meridyen geçişinden yaklaşık olarak anlaşılıyordu zaten: Sağlığına! Ve Malaga şarabı, Scholtz hermanos, marangoz gırtlağımdan aromatik ateş gibi aktı).

"Sobalar" geldi aklıma: örülmüş bacalarım yoktu! – N'apalım; borusu duvardan yürüyen ilk çini soba benimki değildi ya (yine de tasalandım: orman yangınlarına çok dikkat etmem gerekecekti!) – Ev numaram da yoktu ayrıca! Öyle canlanmıştım ki, başarılarıma neşeyle kafa salladım, sonra da tüfeklenip baltalanarak ev numarası aramaya çıktım.

Buğulu çayırdan: değirmenli çiftlik evine bu kez arka taraftan gittim; parmağımla dokununca önüme düştü küçük merdivenlerdeki pencere (doğru ya: bir yerlerden pencere söküp kır evime takmam lazım!); içeri atladım: bir fakirhane: tahta bir karyola, yastıksız, şiltesiz, sadece 5 battaniye. Harap bir yazı masası, raf niyetine kullanılan oluklu mukavva kutularda hasbelkader bir araya gelmiş yirmi kitap; her tarafı çatlamış ufacık bir kuzine (eh, bu nemli koca deliği ısıtamayacağı ortada!), kabarıp kalkmış demire takdirle dokunup etrafa ters ters

baktım. Yığın yığın kâğıt; el yazmaları; "Massenbach Avrupa İçin Savaşıyor", "Holetschka Sokağındaki Ev"; açlıktan nefesi kokan bir edebiyatçı yani; Schmidt diye azarlarmış kendini. Fakat kemikleri bayağı uzun: boyu 6 fit vardır herhalde. Hayat böyle işte. Kemikten şairi elimdeki şişeyle selamladım (kafatasını götürüp eve koymalı aslında); sonra pencerenin mağara ağzından tekrar dışarı atladım ve otların bürüdüğü hobi bahçelerinden yokuş yukarı tırmandım.

Spor alanı: ağarmış kale direğine yaslanıp kollarımı kavuşturdum: burada, bu basit tribünlerde yüzlerce kişi durmuş, "Dede"[57] stadı turlarken şapkacıklarını coşkuyla havaya fırlatmışlardı. Öbür kaleye kadar yarım bir saygı turu attım (hatta çitin üstünden öteye de tırmandım; zira ileride minnacık bir çimento ev havaya uçmuştu, sondan ikinci dünya savaşında Tommy'ler uçurmuştu herhalde; manyaklar).

Harabe: masa büyüklüğünde çimento parçaları. Önce duvarlar patlamıştı; sonra çatı çökmüştü; tepenin üzerini ot ve kuzukulağı, çobançantası ve ballıbaba bürümüştü: o küçücük evi bile havaya uçurmadan duramamışlardı! Biraz daha yaklaşıp boş şişeyle molozları karıştırdım.

Lacivert ve beyaz: gibiydi derinlerdeki emaye köşe, telaşla ıslık çaldım ve tabelayı gömüldüğü yerden çıkarana kadar uğraştım: 12 çarpı 20 ve B. 1107. Gözlerimi belertip başımı salladım ve hınçla güldüm: très bien![58] İşte, ev numaram: B nokta (hem de: sağlam, kalın bir nokta!) bin yüz yedi. Üstündeki tozu mendilimle tertemiz ve masmavi sildim: avın gururu (ya da "evin gururu"; hepsi bir). Eski mevzime zaferle döndüm,

57 Alman futbol takımı Schalke 04'un maskotu ihtiyar Opa ("Dede") Pritschikowski'nin asıl adı Paul Schwarz'dı (1887-1983). (ç.n.)

58 (Fr.): Çok iyi. (ç.n.)

canım ne çekiyorsa onu yedim (eskisi gibi yumurta da yiyebilseydim keşke) ve (fırın gibi sıcak) günün kalanını oyalanarak geçirdim: yarın yerler döşenecek, iki inçlik tahtalarla! (– Saçma: önce çatı tabii ki. Yukarıdaki Hogrefe'de[59] bol bol mukavva var; o kadar ki çifter çifter kaplayabilirim.)

Üç oda. Evi üç odaya böldüm, her biri (ilki hariç) evin yan duvarları boyunca uzanıyordu; dış duvarlara iki kat izolasyon yaptım; iç duvarlara da: bol zamanım ve malzemem vardı nasılsa.

Ay tutulması düştü yine aklıma (tarih konusunda titizlenmeden duramıyordum!) – Benim hesabıma göre, tam tutulma 5.9. tarihinde, OAZD ile saat 5:23'te gerçekleşecekti; o zaman burada güneş 6'ya az kala doğacaktı; ondan bir saat önce batıda Ay ormanların hemen üzerinde olacaktı; alpha sadece 0,5 dereceydi; batma derinliği hemen hemen maksimaldi: gösteri saat 3'e doğru başlayacaktı yani. – Eh, o zamana daha bir ay vardı.

Pencereler: Salona üç kanatlı iki büyük pencere taktım; mutfağa doğuya bakan küçük bir pencere; (sitedeki bir tuvaletten aldığım) ince uzun pencereyi de girişin kuzey duvarına (en tepeye) yerleştirdim. Marangoz rendesini doğru dürüst kullanmayı öğrenemeden ev bitmişti bile: hep öyle olur zaten (bahçe kulübesine yaradı ama!).

Kulübe kompleksi (ve ben hâlâ Uferstraße'de oturuyordum): Sundurmayı yapmak da kolay iş değildi (sonra iki metre daha uzattım kulübeyi; içine bir sürü şey koymam gerekecekti. Bisikletle birlikte her tür aleti de!).

Bir tabela boyadım: "Yasak Yol"; ve tabelayı, (mutlaka geçilmesi gereken! sic!) ormandan sonra Hünzingen sitesinin göbeğine

59 Hogrefe: Göttigen kentinde 1949'da kurulmuş, psikoloji kitapları konusunda uzmanlaşmış yayınevi. (ç.n.)

çıkan sol taraftaki patikanın önüne diktim. Tren yolu boyunca ilerleyip bana doğru kıvrılan keçi yolunu serbest bıraktım: Psikoloji, mon vieux![60] – Bütün gıda maddeleri sivri çatının altındaki geniş tavan arasına kondu tabii.

Elde çalı süpürgesi (soytarı gibi): her yeri süpürüp temizlemiştim; sobalar (salona kahverengi çinili soba; mutfağa kuzine, çamaşırlığa banyo kazanı) kurulmuştu. Onun haricinde: örümcek ağı gibi bir çam fidanlığı; ve etrafımda aksaçlılar yalpa vurana kadar içtim.

Tamamen yakışıksız: bulut dantelalarında ateşli esmer bir Ay. – Mobilyaları getirmeye iki gün ayırırım; ya da en iyisi üç gün. Sonra tarih 2.9. Ay tutulmasına kadar ufak tefek işleri hallederim (kitap bulup toplamak; belleme, çapalama, tırmıklama; testere atı hâlâ iyi durumdaydı). 6'sında Hamburg'a doğru yola çıkıp dekorasyon için "havalı" bir iki şey tedarik etmek istiyordum; nadir kitaplar falan cukkalayacaktım. Dönüş aşağı yukarı 10'unda. Sonra da ısınma meselesini halletmek gerekiyordu zaten; yani 4 hafta kömür taşıma; testere ve baltayla odun kesme; Düshorn'daki depodan gıda maddeleri getirme (suyu zehirden arındırma tabletlerini unutmamak lazım!). Bunları halletmem Ekim/Kasım'ı bulur; ondan sonra da o harikulade yalnızlık başlardı, uzun yıllar boyunca: yarın çatı oluklarını getiririm, gri yağmuru biriktirmek için de üç varil daha. Tencereler, leğenler, tavalar: Mor-Pork'unuzu da kızartırım elbet! Gelecek ilkbahar için bir tür patates tarlası ekerim belki (halbuki en nefret ettiğim şeydir tarla işi; askeriye dışında tabii; askeriye ve tekstil sanayisi dışında).

60 A. Schmidt'in herhalde Fransızca "mon Dieux" (Tanrım) yerine kullandığı "mon vieux" bu bağlamda "moruk" diye çevrilebilir. (ç.n.)

Lekeli ve aşınmış Besant d'or[61] (çalar saati 1'e kurmuş, gözümü sarı diskten ayırmıyordum; patikada hafif koltuğa gömülerek ne de güzel oturuluyordu, iki yanımı kuşatan ormanların üzerindeki gökyüzü solgun ve berraktı. Büyük dürbün ve cep saati şimdilik işimi görüyordu ama Hamburg'da kendime iyi bir teleskop bulacaktım. Sessiz ve serindi her taraf; nemli de; cırcırlar da ötmüyordu artık; zaman zaman bir esinti akıyordu bitkiler arasında sağdan sola. Eskiden bu saatte buradan "bir tren" geçerdi belki de: uzaklarda, kuzeyde hafif bir takırtı, yaklaşırdı derin bir gümbürtüyle, hızla kabarırdı uğultu, ışıklar akardı inci dizileri gibi, kaybolurdu güneyde: hafif bir takırtı. Şimdi her yer sessizdi: ve daha güzeldi! Eskiden asfalt şeritlerde arabaların farları sessizce kayardı: şimdi artık sadece Ay hüküm sürüyordu:

Bakır gong! Havada asılı, solgun solgun, bir bakır gong, eterin henüz tam tepesinde. (Tarih tamı tamına doğru yani!) Diskin üzerinde tuhaf bir biçimde kabarık ışıklar. Mädler çok araştırmıştı bunu: Ay'ın asıl otoriteleri onlardı: Lohrmann, Mädler, J. Schmidt, belki Fauth da. Ormanın çok derinlerinde bir baykuş feryada başladı: Hokkabaz disk değişmiş gibi mi gelmişti ona da? (Elbe köprülerinin henüz yıkılmadığını umuyordum, yoksa nehrin karşısına tekneyle geçmek zorunda kalacaktım.) Aşağıdaki köyde "1812 Hansa Departmanları El Kitabı" diye bir yıllık bulmuştum; Fransız İmparatorluğu'nun eski toprakları buralar; öyleyse ben de bir citoyen'im.[62] Benden başka kimse kalmış mıydı acaba? Sanmam; kıtaların felaketten herhalde en az etkilenen güney uçlarında bir yerlerde belki; bir radyo çalışır duruma getirilebilseydi keşke.

61 (Fr.): Altın sikke. (ç.n.)

62 (Fr.): Yurttaş. (ç.n.)

Ta batıdan gelen rüzgâr dikkatsiz bir kuş gibi sıyırıp geçti; çalkalıyordu otlar daracık yeşil kalçalarını; çıtırdıyordu usulca çamlar, fısıldıyordu ardıçlar, Ay kahverengimsi ve yayvan. O gece iyice azıttım. (Hem: dic mihi...!)[63]

Schneverdingen'den sonraki kavşakta, Reichsstraße 3: olmayacak böyle! Dönüşte aşırı yüklü bir römorkla gidemem bu yoldan. (Visselhövede'ye kadar iyiydi yol; ama oradan buraya kadarki kısmını tamamen ot bürümüştü, otlar bazı yerlerde gidon boyundaydı; Neuenkirchen'i geçtikten sonra eski araba yolunda gittiğimi çamların küçücük olmasından çıkardım: yol arnavutkaldırımıyla döşenirse olacağı bu! 20 yıl sonra dünyada yol mol kalmayacak; otobanlar belki hâlâ fark edilebilecek ama 30 yıl sonra onlar da yok olacak.) Buradaki karayolunun ortası idare ediyordu henüz; rüzgârdan kumla kaplanmış olsa da: demek ki dönüşte Soltau üzerinden gitmem gerekiyordu; Soltau, Fallingbostel. Evet: sonra Walsrode'ye gider, arkadan dolanarak dönerim! – Her tarafım kaskatı ayağa kalktım (son zamanlarda bisikletle fazla uzağa gitmediğim belli oluyordu), ve ön kapısının önündeki ayak basamağına oturmuş olduğum minibüse bir daha baktım: hoşşş görünüyor: kaportası gümrah otlarla kaplı bir araç! Bu arada, yolculuğun üçte birini bile tamamlamamıştım; yani: "hadi dehle bakalım!"

Sprötze'den hemen sonra (büyük Bremer Straße'ye çıkılan yerde): kırlar ve çayırlarda muhteşem bir yolculuk yaptım; sadece uzun köprüde çok dikkatli olması gerekiyordu insanın – "insanın" da ne demek? Benim! "İnsan" sözcüğünü dilden silip atabilirim aslında – köprünün tahta döşemesi tehlikeli bir biçimde zangırdıyor, sonra her dört tahtadan biri eksik. Ama

63 (Lat.): Söylesenize... (ç.n.)

asıl "sorunsal" şuydu: en başlarda Hamburg önlerinde ve civarında (ve de içinde) büyük (her iki tarafın da sayısız hava saldırılarıyla) bir muharebe "gerçekleşmişti" ("tüm halkımız davetlidir"); Elbe köprülerinin birinin bile sağlam kalmış olabileceğini düşünmek çocukçaydı! O nedenle, işi sağlama alıp Aşağı Elbe taraflarındaki küçük bir kasabada şansımı denemeye karar verdim; kullanılabilir bir kayık bulabilme ihtimali orada daha yüksekti. Neuenfelde'ye 25 km daha vardı ama saat 15 olmuştu bile: neyse ki hava, alacakaranlık dahil 19:30'a kadar aydınlık oluyordu; ve güneş ince keten şortu"nuzu" alazlıyordu (eskiden kısa pantolon giyemezdim hiç: haşereler hiç rahat vermezdi bana; başkaları ortalıkta hiç tacize uğramadan gezerken, benim etrafımda bulutlar halinde dolaşırlardı! Ama şimdi, çokamaçlı bombalar türlerin çoğunu yok ettiğinden ya da çok azalttığından, kalanı da kuşlara yem olduğundan böyle yarı çıplak dolaşmak çok keyifliydi). Hem kim görecekti ki beni, kimse kalmamıştı artık: nitekim şortu da çıkardım ve bir saatçik yandım: Kavşağın ortasında.

Kahretsin! (Bir saat olmuştu iki!) Beş karış suratla römorku çatala takıp bisiklete atladım ve hız almak için pedallarda doğruldum (tüm nazik yerlerimde güneş yanığı!).

Wulmstorf: tabelaların hâlâ yerli yerinde olması ne iyi; yoksa her yeri büyük zahmetlerle teşhis etmek zorunda kalacaktım (bir posta kutusunu kırıp mektubun üzerindeki gönderici adresini okuyarak; veya postane veyahut belediyedeki damgalara bakarak: ki bu daha makul!). Şimdiyse, kuaförün merdivenlerinde oturmuş, kendime vaat ettiğim viskiyi yudumluyordum: soğuk ve çok sert! – Bir yudumcuk daha: mesele, Blankenese'ye kadar yetmesi için dozu iyi ayarlamak. Sadece aptallar ya da ruhsuz estetler içki karşıtıdır: içkinin fiziksel bitkinlik karşı-

sında yarattığı harikaları onlar asla bilemez. Ayrıca, haz sahibi olmayan insanlara katlanamıyorum. – Hem de hiç!

Ve viskiyle canlanarak nehrin kıyısındaki setlerde yürüdüm: küçük iskeledeki su seviyesi bayağı yüksekti, sol tarafta 5 tekne duruyordu. (Terk edilmiş lokantada cereyan yapan rüzgâr kapıları davetkâr bir biçimde açtı ve bir grup martı havalandı.)

Rüzgâr nereden esiyordu ki? Tam olarak batıdan, 2-3 kuvvetinde. Dolayısıyla, yelkenlilerin en küçüğü bile işimi görürdü (içinde bir çift kürek de vardı; o kadar usluydu yani).

Sağ elde iskota, sol elde dümen, karşıya geçmenin zamanı gelmişti artık, zira niyetim o meşhur uzun uykuya yatmaktı. Formül neydi: yelken, rüzgâr yönü ile seyir yönü arasındaki açının ortasında olmalıdır: öylece kayarak ilerledim uzun mavi nehirde, zarif dalgacıklarla oynaştım, dümeni bir süre sırf zevkine Flottbek'e kırdım ve sık sık geriye dönüp bakarak dönüş için Neuenfeld'deki şamandırayı mimledim.

Özenle bağladım tekneyi (halata da biraz oyun alanı bıraktım, su seviyesi düşerse diye). Sonra önüme çıkan ilk kıyak villaya daldım: yok be: kokudan burnumun direği kırıldı; ben de battaniyelerimi verandaya yaydım.

Jungfernstieg: alışveriş merkezinin tam önünde duran tramvaya girip oturdum, niyetim melankolik gözlerle dışarıyı seyretmekti; ama bir türlü havaya giremeyince tekrar indim: sol el vagonun dışındaki sol tutamakta; bir anlık bir moral bozukluğuyla seyir yönünün aksi istikametine doğru atladım ve sarı teneke geminin kıç tarafına dolandım. –

Listemdekilerin üzerini mırıldanarak çizdim: Dinamo lambam için 2,5/0,1'lik el feneri ampulleri bulduğum için şanslıydım (hiç kolay değil: 0,2 vs. her yerde bolca bulunuyor!); altın kaplama dört güzel duvar şamdanı, her biri iki mumluk (bunlara

birer de pirinç vida); 6, 7, 8 no'lar da tamam; geriye özellikle de kitaplar ve bir iki tablo kalıyordu.

Grafik resimlerle dolu bir dosya da olabilir belki, değil mi?

Bir Alster vapuru çıkageldi Lombard Köprüsü'nün altından, ahoy, yana yattı, tehlikeli bir biçimde sallandı (zira sert rüzgâr çığlık çığlığa koşuyordu viran sokaklarda), bir süre kararsızca sağa sola yalpaladı (nehirde hâlâ sürüklenen son vapur buydu herhalde; diğerlerinin bağlama halatları çoktan çürümüş, bordaları yamulmuş, batmıştı: ilerideki tepesini sudan bir metre çıkarmış, yan yan bakıyordu.). Şu kenardakinin beyaz-gri pruvası da fena göçmüştü; rıhtıma bir kez daha gümbürtüyle bindirdiğini görünce içim sızladı.

Mağazaların önünde: fötr şapkaya ihtiyacım var mıydı ki? Ya da rugan ayakkabılara (uçları sivri)? Saçlarım savruluyordu rüzgârda (ki hiç hoşlanmam!); kendime çekidüzen vermek için Petri Kilisesi'nin taç kapısının bir an altında durdum (içeriye bir bakış attım: yok be, saygıdeğer Nasıralı: Sorun sen değilsin! Tanrı seni korusun; bu işin Tanrı'nın görevi olduğunu düşünüyordunuz ya bir zamanlar.).

Ve yine kapıları kırıyor, bodrum katların pencerelerini indiriyor, daracık duvarların arasından geçiyordum, baltam dolapları, tozların pırıl pırıl uçuştuğu camekânları parçalıyordu (kemik yığınlarından, göğüs kafeslerinden rahatsız olmuyordum artık; cennet, biz zavallı lanetlilere daha da eziyet etmek isteyen şeytanın bir kurgusu olmasındı sakın?).

Kareli kâğıda, hani şu matematik defterlerinde olanlardan, çocukluğumdan beri düşkündüm; yine burada da dayanamayıp iri bir defteri kaptım (saçmaydı aslında: Soltau'da da vardı bunlardan!).

Yeni Metamorfozlar (esinlendim Ovidius'tan, bir harabe alanında): Bir rüzgâr tanrısı, Flöse, Ruslardan kaçan Berlinli bir ka-

dını oflayıp puflayan bir bacaya dönüştürür. Ya da aynasızların takip ettiği bir silah kaçakçısını Rickmers gemicilik işletmesinin bir şilebine. Dammtor istasyonunun altgeçitlerinde hâlâ dimdik oturuyorlardı, kaskatı ya da dua ederek, bavullar ve şapka kutuları üzerinde, beti benzi atmış kareli giysilerle; bir mumya çocuk yüzünü ipek grisi annesinin tamtakır kucağına gömmüştü; karabinam fişekliğin üzerinde, parmağım tetikte, deri kaplı kafataslarının arasında yankılar savurarak dolaştım: ve işte demişti (ve kıllı göbeğini sıvazlamıştı), ve işte, her şey çok iyiydi! Bir ceset dağının yükseldiği turnikeden geri döndüm ve tüm o şenlik alayının içinden bir kez daha yürüyüp geçtim: insana bunun için akıl verilmişti demek.

Öyle bir nefret kaplamıştı ki içimi, tüfeği doğrultup gökyüzüne nişan aldım: Leviathan'ın ağzı gayya kuyusu gibi açılsa da on bin sarmal galaksi üzerinden: itin üzerine saldırsam!

Yan tarafta bir hukuk bürosu? Bir bu eksikti! – O satılmış güruh: parayı gördüler mi komedyen gibi laf yapar ağızları; ücret karşılığında hak hukuk taslarlar; mesleklerinin çıkarı için her tür kavga dalaşı çıkarır, körüklerler; katiller, Ilse Koch,[64] generaller, hırsızlar, cimri yaşlı karılar bile hiç avukatsız kalmaz! Bu zümrenin lüzumsuzluğu şuradan da belli: Antikçağ'da Sykophant[65] en sefil yaratıktı: bu yaratığın ortadan kalkması büyük felaketle barışmamı sağlıyor. Seyir meraklılarının karşısına geçip para için birbirinin suratını dağıtan ödül avcısı

64 Siyasi suçlu hapishanelerinin komutanı Karl Otto Koch'un karısı. Buchenwald Toplama Kampı'nda mahkûmlara karşı sadist davranışları ve acımasızlığından dolayı *Buchenwald Cadısı* olarak ünlendi. Dövmeli vücutlara düşkünlüğü ile tanınan Ilse Koch, öldürttüğü esirlerin derilerindeki dövmeleri kesip çanta, eldiven, gece lambası, hatta işlemeli iç çamaşırı yapmıştır. (ç.n.)

65 (Yun.): Üç kuruş karşılığında kendilerinden istenen her şeyi söylemeye hazır sefil serserilere Sykophant deniyordu. (ç.n.)

boksörlerin arasında bile vardı onlardan: bu felakette hepsinin geberip gitmesi ne iyi oldu! (Ben de gittiğimde, son kara leke de yok olmuş olacak: insan denen deney, o pislik, sona erecek!) Bu düşünceler neşemi yerine getirmişti. Bir tiyatronun ön cephesinden eser kalmaması, sokaktan doğruca parkelerine adım atılması bile moralimi bozamadı.

Perdenin önünde: tenor gözlerimi yuvarladım, kollarımı zarifçe iki yana açtım (öyle sanıyordum!): "Gözleri-miiin önün-deee karşımdaydın – /: ve sana bakıyordum –: aklımı başımdan almıştın / Sevincim sen, saadetim sen ..." (sözcükleri vurgulayarak ve fısıltıyla): "Kalbim senin!" "Sonsuza dek seniniiiiim!!! (ve memnuniyetle başımı salladım: iyi de alkış nerede kalmıştı??) Gücenmiştim doğrusu, gösteriyi yarıda kesip dargın adımlarla uzaklaştım (Keşke fıuş-fıuş-kayıkçı diye böğürseymişim; ya da "Geceleyin yağmurda, tek bir şemsiye altında"yı söyleseymişim – derken sonuncusunu ıslıkla çalmaya koyuldum).

Üniversite kütüphanesinde (sadece üniversite öğrencileri girebilir· buyurun: stud. pimp. et mes!). Hemen okuma salonuna girip sahiplenici tavırlarla kütüphaneden faydalanmaya başladım: ancak bir kamyon görürdü işimi! (Neyse ki en önemli ansiklopediler Celle'de de bulunabiliyordu.)

Katalogda. Desiderata[66] listesindeki kitapları taradım; barok romanlar; kapsamlı bir Kostüm Kitabı, Ellinger'in ETA Hoffmann'ı (eve 300 cilt yığmıştım; aşağı yukarı 200'e daha ihtiyacım vardı).

Bak sen: yaşlı Franz Horn, Shakespeare'in soytarısı: ne boktan şeyler yazmıştı! Ve hafif bir sitemle başımı salladım. – Ranke; "tarihçi" Ranke! (Gerçeklere ne kadar bağlı kaldığı, 1850'de

66 (Lat.): Arzulanan şeyler, yazar Max Ehrmann'ın 1927'de yayınlanan, sonradan çok meşhur olan şiir kitabı. (ç.n.)

Marwitzlerin Üçüncü Friedrich Wilhelm'le ilgili anılarıyla ilgili yorumundan kolayca anlaşılabilir: halkın "kutsal" krala karşı olan inancını elinden almak için henüz erkenmiş: henüz erken! sic! / Yani hakikat için henüz erkenmiş! – Üstelik ruh çağırma seansları da yaparmış!) Sonra her şeyi kucaklayıp aşağıdaki siyah teneke kutuya taşıdım. Ama işe yarar bir harita burada da yoktu; hepsi eski tevatür: bir kere de bir yayıncı sadece fiziki haritalardan oluşan büyük bir atlas yayınlama cesaretini gösterebilmiş olsaydı keşke! Siyasi sınırların hepsi 10 yılda bir değişmiyordu sanki! Ne büyük bir hizmet olurdu; şimdi onları bir sürü harita içinden arayıp bulmam gerekecekti. Evdeki seçkimi tamamlayabileceğim kadar çok Cooper vardı neyse ki; ama biyografi burada da yok tabii. –

Nalburda: küçük bir bileği taşı lütfen, masaya vidalanabilecek cinsten; mümkünse yedek disklerle birlikte: kimse gelip benimle ilgilenmediği için kendim seçtim, birkaç çelik bıçak da aldım (çünkü 2 mızrak, ok ve yay yapmak istiyorum; silahla ateş edince bazen fazla gürültü çıkıyor). Tezgâhın üstüne yüz marklık bir banknot bırakarak havamı attım: asaleti asla elden bırakma Robert! ("Paranın ışığıyla gözlerini kamaştır onun!")

Çıplak bronz süvari (Kunsthalle'de),[67] kafasında aptal bir takke (çıplak biri tutup da böyle sanatsal bir miğfer takar mı!), başımı hayretle sallayarak ayrıldım söz konusu şahsın yanından ve tekrar girişteki salona döndüm: Cam vitrinler: burada 20 fenik karşılığında eserlerin röprodüksiyonları satın alınabiliyordu (ama bende üç tane orijinal tablo vardı zaten, hatta çerçevesiyle birlikte; altın varaklılar ahşap eve uymaz gerçi) –. Kararsız kalıp afişe bir daha baktım: Griffelkunst Sanat Top-

67 Hamburg'daki sanat müzesi. (ç.n.)

luluğu'nun bir sergisi; bir kez daha; amanamanaman; yine de göğüs geçirip tereddütle merdivenlerden indim.

Broşür konmuş masalar: (yeşil linolyum kaplı zemin); broşürler idareli serpiştirilmiş. Masalardan birinin arkasında ufak tefek, etli butlu, ağırbaşlı bir kız hayal ettim; satış elemanı, taş gibi düzgün memeler, mavi kalem etek; sefih tebessümüm karşısında sekretervari bir nesnellik takındı, güneş etrafımızı baklava beneklerle kaplamıştı, ve 50 derecelikten bir yudum daha almıştım ki (soğuk ve kınayan bakışlarla silip attı beni), öğle sonrası ziyaretçilerinin mırıltılarını ve ayak tıpırtılarını duydum. Bask beremi alnıma indirip duvardaki çerçevelere giriştim.

"Söylenti": A. Paul Weber. Sarhoştum ama hemen de mırıldandım: "Leonardo'dan bu yana en iyi alegori". ("Büyük Felç" de öyle; ahtapotta bir tek Hitler'in siperli şapkası eksikti!) A. Paul Weber yani. Ve hayalî satış elemanına artık umutsuzca da olsa göz kırptım: keşke burada olsaydı; je pouvais prendre un chien[68] demişti Tucholsky. Çelik boru sandalyeler fazla ilgimi çekmiyordu, sadece en havalı olanlarından uzak durdum.

"Denizde İnek": Olamaz! Gözlerimi tarifsiz berbatlıktaki yeşile dikerek suratımı buruşturdum: olamaz böyle bir şey! – Çerçeveler duvarlara güzelce asılmıştı: nasıl asıldıklarını görmek için bir tanesini kaldırıp baktım: hah!: arkaları telliydi; her resim kolayca çıkarılıp alınabilirdi yani. Ama sana ancak öf be derim dostum: senin gibi bir öküzü almam ben.

Magnus Zeller: memnun oldum: Hık! Bayağı iyiydi: Ay manzaraları; ve de "İtalyan Şehri"; özellikle de o resmi. Ayak bileklerimin üzerinde yaylandım ve resmi çerçeveden çıkarıp diğer ikisinin yanına koyana kadar bayağı bir uğraştım (ma-

68 (Fr.): Bir köpek alabilirdim. (Tucholsky'nin köpekler üzerine yazdığı hiciv yazısından.) (ç.n.)

dem öyle, iki dolunayı da götürmek lazım). "Magnus"u aklımda tutmalıyım (fakat "Zeller" kısmı benim için tahammül ötesiydi; bir zamanlar, İkinci Dünya Savaşı'nda aşağılık bir üsteğmenin adıydı: şimdi burada olmasını çok isterdim! O leptozom alçağın! Kurşunla öyle bir doldururdum ki midesini, "işkembesi bir karış dışarı fırlardı" – üslubu çıkaramadıysanız söyleyeyim: alıntı Schiller'den!).

"Sıçrayış", "Son", "İyi Yolculuklar": A. Paul Weber yine, ve yumruğumu duvara vurdum: voilà un homme![69] (At çantaya!) Az ötede Marc'ın güzel renklerle bezeli "Maymun Sürüsü"; bir de orijinal bir merdiven sahanlığı tablosu: hiç fena değil. Fakat sonra, bir kaidenin üzerinde, sarı ahşaptan oyulmuş, kadın kalçasına benzeyen bir şey (...Bemberg ipeği). "ZEN (saklı)" diye yazıyordu altında, sol el sol yanakta karşına dikildim. "saklı": işin gerçeğini o kabarıklıklara bakıp kendiniz hayal edecektiniz demek. (Sadece yüklü değil, karnı burnundaydı belli ki; ayrıca çatlakları da vardı!): Başımı esefle salladım, salladım. – Sonra merdivenin başındaki oğlanı da alıp yavaş yavaş girişe doğru yürüdüm.

Güneş orta yoğunluktaki mavi-gri bulutlar arasından bir ok gibi fırladı, ve ben resim mabedinin ortasında donakaldım:

Önce hiçbir şey göremedim: d'abord je ne vis rien; mes yeux déshabitués de la lumière se fermèrent brusquement:[70] Bizim çağda böyle bir şeyle karşılaşmayı hiç beklemiyordum artık!!! Sırtımda Magnus Zeller, yere diz çöktüm (canı cehenneme şerefsizin: üsteğmeni kastediyorum!).

---

69 (Fr.): İşte bir insan. (ç.n.)

70 (Fr.): Önce hiçbir şey göremedim: parlak ışığa alışkın olmayan gözlerim aniden kapandı. (Jules Verne'in *Arzın Merkezine Seyahat* adlı kitabının 30. bölümünün ilk cümlesi.) (ç.n.)

"Uçurtmalı Çocuklar" biri, elini kaldırmıştı. Diğeri, zavallıcık, onun yanında yalınayak koşuyordu, uçurtma ipinin makarası yeşil kolunun altında, çayırın üzerinde göğün mavi beyaz dokulu duvarı! Başımı çarptım durgun altın havaya; burnumdan soludum; hissiz ellerimi kaldırdım: işte!: Uçuyordu!

Iblis: Lütufkâr ve altın kavisli; tanrı ve sinsi tebaa, yaratılmış ve kurtulmuş, saadetle kuduran birinin ardında: böyle saadetle kuduran biri olmak isterim. – Dibine kadar yaklaştım, sarı çerçevenin üzerinde gezdirdim parmağımı; ve ip bıçağımın altında parçalanırken güldüm; ay, bunu mutlaka götürmem lazım!

Ve şükürler olsun Griffelkunst Sanat Topluluğu'na, Hamburg Langenhorn 2, Timmerloh 25: çünkü yeni grafik sanatçılarımızın en büyüğünü görmüştüm: A. Paul Weber! (Bakır gravür salonunun duvarlarında pek çok resmi daha asılıydı; aralarından "Salıncak"ı aldım ve "Sansasyon"u; özellikle de onu.)

Piranesi'nin "Zındanlar"ı ve Callot'nun "Sfessania Dansları" Sonra yine üst kata: yok be: bir genç kız portresi: haşlak mavi gözler, miyop, bira gibi, aptal, tatsız ve açık sarı. Yine de: dolgun kazağına uzun uzun baktım: bira mira taş gibiydi yine de. – Tanrının önünde hazrolda duran bir keşiş. – (Bir miğfer koleksiyonuyla da karşılaşmayayım mı sonra! Aman, bir an önce tüymeli Flottbek'e!) – (Gece fırtına).

Welle Köyü yanıyordu: (O kadar sıcaktı ki, dev alev kubbelerinin gürlediği geniş Reichsstraße'den geçmeye çekindim.) Yıldırım dün düşmüş olmalıydı; birkaç saat için için yandıktan sonra ateş fıskiyesi başlamıştı. (Mecburen hızlandım: El pompası ve su bidonlarını da ayarlamak lazım!)

Tam 2 gün sürdü eve varmam, yolun eziyetinden bayağı telef olmuştum; kapıyı (gereksiz yere geniş) demir sürgüyle içeriden kapatıp her tür uyku ve yemek marifetini sergiledim. – İki

gün sonra da civardaki çiftliklerden kömür taşımak için 20 büyük sepet topladım: 3'er sepetlik beş sıradan 15 sepet dizdim arabaya.

4 günde 4 ton kömür ve 2 ton briket taşıdım. Bol bol küfrettim.

Aşağıdaki kereste fabrikasında: bütün kaslarım tutulmuştu: ama odun kesmeye devam; yayvan yongalar, tombul kütükler, yamru yumru budaklara bir vahşi gibi girişiyordum. Her akşam tahta prizmalar içinde yüzüyordum (ertesi gün onları sundurmanın altına taşıyıp istifleyecektim). Üst dudağımı yaladım, ağzımın kenarlarını, alt dudağımı, ağzımın kenarlarını, ağzımın kenarlarını.

Silent killing[71] (zira 300 mermi ilelebet yetmeyecekti). Büyük bir sopa vardı; meşe ağacından sevgiyle yontulmuş ve tam da kollarıma denk ("iki kat ağırlıkta" değil yani). İki metre boyundaki bambu çubuk bir ölüm mızrağına dönüştü, hafif ve sağlam. (Ok ve yaydan vazgeçmiştim; gözlerim bunun için yeterince keskin değildi galiba.) O nedenle bir de shillelah[72] yaptım ki, Mike O'Hearn görse kıskançlıktan çatlardı. – Mızrakla epey alıştırma yaptım: hiç kolay değil (sunta levhayı 15 metreden bile ıskaladığım oldu. Hımm.). Çok yağmur yağdı.

Boletus subtomentosus Linné:[73] mantar şapkalarının ilerleyen mevsimle birlikte giderek koyulaştığını, kırmızımsı pütür pütür beneklerle kaplandığını fark etmiştim; hele bir de o seladonumsu zar: muhteşem görünüyorlardı. (Eskiden bir ara mantarlara taktığımdan, dokuz yaşındaki bir oğlanın kolu kadar uzun bir Latince mantar isimleri listesi var aklımda.) Hele o

71 (İng.): Sessizce öldürmek. (ç.n.)

72 Meşe veya çalı dikeninden yapılan ağaç sopa. (ç.n.)

73 (Lat.): Tavşan ya da ayı mantarı diye de bilinen, yenebilir bir mantar türü. (ç.n.)

orman mantarları yumuşacık piliç eti tadındaydı. Geceleyin Dickens'ın "Master Humphrey's Clock"unu[74] okudum: bu ve Kasvetli Ev tam bir başyapıt.

Bir kedi evcilleştirilebilse keşke (köpek gibi bekçilik yapsın diye, öyle mi?). Vahşileşmiş köpek ve kedicikler demiryolunun arkasındaki çöp çukurumu arada sırada karıştırıyorlarmış gibi geliyordu bana (aslına bakılırsa, beşinci ya da altıncı vahşi kuşaktı bu; henüz yeniden evcilleştirilebilirlerdi belki).

Elimde kürek, kararsızım: tamam: altı bidon patates püresi tozu vardı daha ama tarlalardaki zerzevat hepten yok olup gitmeden küçük bir bostan yapsam iyi olurdu. İçimden küfrederek yolun öte tarafında kazmaya karar verdim. Homur homur bir yarım saat sonunda cebelleşmekten öyle sıtkım sıyrılmıştı ki küreği toprağa sapladım (daha sonra yerimi tekrar bulabileyim diye) ve biraz kitap okumaya gittim. (Sonra aşağı yukarı 500 metrekarelik bir alan açtım, toprağa tüylerim diken diken dağıttığım gübremle şahsi bir hava da kattım ve tarlalardan getirdiğim patatesimsi şeyleri ektim. – Buradan bir şey çıkmaz herhalde!)

Bir dedektör cihazı (biliyorum: delilikti!) ama yine de denedim. Appenrodt'ta bükülü bakır telden iyi bir anten buldum; temiz toprak. – Tık yok. Gece kulaklıkları takıp tam üç saat önünde oturduktan sonra öyle bir raddeye geldim ki, 42,5'te, çok uzaklarda, "ta Türkiye'de" bir ıslık duyduğumu sandım; ama kendi kendimi kandırmıştım galiba; zira daha sonra hiçbir ses alamadım. Lambalı radyo bisiklet dinamosuyla çalıştırılabilir mi acaba? Ve beni bu meselede yaya bırakan yarı-eğitimliliğime (daha doğrusu: öğretmenlerime!) lanet okudum. Basit bir

74 *Master Humphrey's Clock*, tamamı Dickens tarafından kaleme alınan haftalık bir dergiydi. (ç.n.)

elektrik pili işe yarardı belki. Güney Avustralya'da, Perth'de falan bir avuç insan kalmışsa onların zırvalarını duyabilirdim belki. Hâlâ neden günlük tutuyorum ki acaba; anlamsız şeyleri kurcalamaktan sıkıldım artık: ne kadar temiz ve sağlam bir işçi hayatım olurdu ("Ah, marangoz olaydım keşke"). Ellerim Cheddar peyniri kokuyor, kıçım kaşınıyor; kimbilir bu nasıl kokacak! (Şaka değil bu, organik şeylere karşı tiksinti!)

Yaban domuzları; ve tüfeğin mandalını kaldırdım: vursam mı? (Patates tarlamdan ötürü!) Ama güneşin son ışıkları da soldu; buluttan bir Morlock[75] yavaş yavaş geçip gitti önünden; her yanı uzun kır tüylerle kaplı. Diz çöktüğüm yerden tekrar ayağa kalktım ve yabanıl doğada bezgin bezgin eve sürükledim kendimi, eve, Wacholdringen'e. – Son güzel günler; Indian Summer[76] (Geceleri bile hâlâ artı 16 derece).

Bomboş: gökyüzü. Üçte birlik bıçkın Ay geride sadece 20 büyük yıldız bırakmıştı, yaşasın güçlüler. Ve berrak havada kuduran rüzgârda saçlarım savruluyor, çırpınıyordu. Gölgeler içinde bekleyen kapısıyla parlak ve açık griydi evin duvarı; çatının üzerinde yürüyen siyahi pırıltı ve göksel bir gümüş mavi, siyah ve mavi, ruhumu titretip sarstı. Gömleğin altındaki omzumun teni üşüyene kadar öylece durdum ormansı karanlık avluda, kafayı çekmekten ya da kuş tüyü kınıma kıvrılıp uyumaktan başka seçeneğim yoktu:

Ay altına çıktım, tüfek de benle beraber, koltuğumun altında, tabancalardan gergin pantolon ceplerinin kumaşı. Zarifçe sağa saptım, çam falankslarının arasına kaydım, yukarıdaki de benimle birlikte kayıyordu: giderek daha hızlı. Ağaç tepeleri savruluyor, siyah oymalı çalılıklar çalkalanıyordu, yaprakların

75 Morlock: H. G. Wells'in *Zaman Makinesi* adlı kitabındaki "gece halkı". (ç.n.)
76 (İng.): Pastırma yazı. (ç.n.)

gevezeliği beni hızlandırıyor, ileriye yaylandırıyordu. Kendimi en kalın köknarın gövdesinin arkasına attıktan sonra ışıl ışıl kayrana seğirttim: pır pır uçuşuyordu dallar, dalgalanıyordu otlar, pusudaydı avcılar, çakıyor Ay. Elimi yuvarlak kalçaya attım ve mataranın başını çevirdim; minik zincir çıngırdadı ürkekçe. Dudaklarımı alüminyum ağzına bastırdım; beynim zonkluyordu; ve aydınlık daha da çelikleşti. Rüzgâr taarruza geçti kayranın karşısından, ben, ilk defa yapayalnız. Bana mı saldırıyorsun sen? Yaşlı ağaç kütüklerinin üzerinden atladım, dalların altından geçtim dans ederek, ve orman açıldı: birazdan akar yol.

Yolda insan çağından kalma keskin izleri arabaların. Rüzgârla birlikte çiftliğe kadar sürüklendim; geçip gittim yanından; elma ağaçları karmakarışık homurdanıyorlardı. Daha da hızlandım, dudaklarımda his kalmamış, düz bisiklet yolunda önüm sıra koşuyordu baldırlarım, bir ki, bir ki, işleyen demir ışıldar.

Hünzingen sitesi: eskiden burada ışıklar vardı gece gezenler için: takvimi okurdu bir adam, oynardı bir kız külotuyla, sayılırdı paralar, aydınlık saçardı koca ampuller, radyolanırdı haberler "spor dünyası"ndan. Uyurdu pulluklar samanlıkların karanlığında, köpekler gürlerdi zincirlerin ucunda, kuyu başındaki kavak gündüzleri ördekleri görürdü. Dü. Görürdü.

Sağdan ikinci evde (ve yorulmak bilmeyen elde gacır gacır öten dinamolu el feneri). Dört balta darbesinden sonra kapı da yalpa vurarak açıldı: bir mutfak. Hâlâ mat çığlıklar atıyordu alüminyum, fincan ve tabaklarda hâlâ mavi çiçekler. Parmaklarım kasıldı ve önce zifiri karanlık geldi: hemen ardından da Ay pencerenin karesinden. Karanlık merdivenlerden el yordamıyla çıktım, kapıları yumrukladım, bir oda manalı manalı açtı kendini: bir genç kız odası! Kırık pencerede kesik kesik havlıyordu frijit erselik rüzgâr; soktum başımı ferç yas-

tıklarının arasına, amerikanbezinin sakalıma sürtündüğünü duydum. Muhteşem bir yorgunluk çöktü üstüme, tehlikeli bir yorgunluk, ve son yudumu da dikip titreyen bacaklarla inleyerek ayağa kalktım.

Aşağıya! sokağın üzerine ışık fışkırıyordu Ay'dan. Bacaklarımı hararetle açıp geri döndüm; bu kez sadece patikalardan, ve daha yavaş. Tarlaları, Ay ışığına bulandıkları halde, hiç iplemedim: bir el hareketiyle silip attım onları: ne yapacaktım ki beyaz cilalı yaban tahıllarını: çok isterdim bir farem olmasını (demek istediğim: fare görmeyi!). Ya da bir diş doktoru. – Aklım başımda, takatten düşen bacaklarla telaşla geriye koştum ve evimin önüne oturdum: yeter! –

Kültür değerlerini kim yarattı?! Yunanlar, Latinler, Cermenler sadece; felsefede de Hintliler. – Slavlar tipik olarak kültürsüz: tanrım: hepi topu: satranç, accık da müzik!

Yağmur, günlerce. İhtiyar rüzgâr bir koç gibi turluyordu evin etrafında, keder rüzgârı, keder rüzgârı (ve bidonlar doluyordu güzel, durgun suyla!). Diğer pencereye gidip doğuya baktım.

Dışarıda (ayakkabı giyip çadır bezi pelerine bürünmüştüm; yolda daha rahat yürünüyordu böyle, ve kamuflaj giysileriyle Kimse göremezdi beni köknar kulisinin önünde). Siperli şapkamın üzerinde step dansı yapıyordu yağmur, omuzlarım mıncıklanıyor, üzerlerinde mors çekiliyordu, ama köşeyi dönünce esintiler de geride kaldı.

Tren yolu: yapay setin çakılları uzaklara ve yağmurun buğusuna uzanıyordu tane tane. Traversleri dizmek için o kadar uğraşmışlar, o kadar ölçüp biçmişlerdi; demir ıvır zıvırı yerleştirmiş, üç kuruşa gidip gelmişlerdi üzerlerinde; şimdiyse Her Şeyi ot bürümüştü. Çalılıklardan sular damlıyor, ipek grisi su birikintileri soğuk soğuk fokurduyor, kabarcıklar sıçrıyor, yü-

züyordu; Malthus'u, Annie Besant'ı dinlemiş olsalardı keşke; ama 1950'de öyle bir raddeye gelindi ki, dünya nüfusu her yıl 100.000 arttı: yüz bin! Köknarların kara sütunları arasından memnun memnun baktım etrafıma: aman, her şeyin bitmesi ne iyi olmuştu!

Kasımın ikisi yaprakları kopardı, bakır varaklar her yanı kapladı, ateşli bir hafta boyunca; erken bastıran sert kışta ortalıktan kayboldum sonra (on bir yıllık güneş leke çevrimi de aşağı yukarı doğru çıkmıştı yine, değil mi?!). Ocakta dere dondu, bol bol buz eritmek zorunda kaldım; soba geniş kalçalarıyla gümbür gümbür ışık saçtı beyaz-mavi günler ve zebra gecelerde.

Ay etrafıma keskin gölgeler çakıyor, kadife uçurumlarda sık sık görünüyordu. Bir keresinde rüzgâr doğudan 50 saat hiç durmadan esince termometre eksi 33'e düştü. (Aynı sabah bir Jüpiter tutulması gerçekleşti.)

Gecenin siyah kubbesi: zenitteki ışık küresinin saçtığı ışınlar öyle zehir zemberek, öyle acımasız ve parlaktı ki, kar gözleri ve tabanları dağlıyordu. İki tahta basamağımdan en üsttekine oturdum ve büyük bir tabaka kâğıda yazdım:

Fermat Problemi: Buna göre, $A^N + B^N = C^N$ denkleminde, tüm niceliklerin tam sayı olması şartıyla, N asla 2'den büyük olamazdı. Bunu kendime hızlıca şöyle kanıtladım:

(1) $A^N = C^N - B^N$ ya da $A^{2\,N/2} = (C^{N/2} - B^{N/2}) \cdot (C^{N/2} + B^{N/2})$ ya da

(2) $A^{N/2}$ = sağdaki kök; $C^{N/2} - B^{N/2} = x^2$ ve $C^{N/2} + B^{N/2} = y^2$, dolayısıyla (3) $A^N = (x \cdot y)^2 = a^2$, bunun sonucuysa:

(4) $C^N = [(x^2 + y^2)/2]^2 = c^2$ ve de (5) $B^N = [(y^2 + x^2)/2]^2 = b^2$

Demek ki $A^N + B^N = C^N$ denklemi temelde daima $a^2 + b^2 = c^2$ biçimindeki karesel ifadeye dayandırılabilir ve buradaki temel nicelik x ve y'dir. a, b, ve c'nin tam sayı olabilmesi için x ve

y'nin de tam sayı olması gerekir, ayrıca da $y - x = 2$ m. vs. vs. (Birkaç olasılık birden var: $y = 4$ için; $x = 2$ eşittir $8^2 + 6^2 = 10^2$. $y = 5$ için; $x = 3$ eşittir $15^2 + 8^2 = 17^2$; dolayısıyla 8, a ya da b olmasına göre örn. iki kez bulunabilir.)

Sonuç: Tam sayı şartı için her $A^N + B^N + C^N + D^N + \ldots\ldots\ldots = Z^N$ türünden her tür ifadenin sol tarafında ancak en tasarruflu şekilde N dizileri olabilir! Ve –yukarıdaki 8 örneğinde olduğu gibi– buradaki bir rakamın değeri, A^N, B^N vs. olmasına göre, en fazla N kere olabilir. Örneğin $N = 3$ için şu geçerlidir: $3^3 + 4^3 + 5^3 = 6^3$; $18^3 + 3^3 + 24^3 + = 27^3$; $36^3 + 37^3 + 3^3 = 46^3$. Simgeler süzülüveriyordu kurşunkalemin ucundan, ben de neşeyle karalayıp duruyordum: Fermat Problemi'ni çözdüğümü düşünsenize! (Ama bu esnada zaman su gibi akıp geçiyordu.)

With all its numberless goings on life / inaudible as dreams[77]*:* Bol bol ST Coleridge okudum. Marie de France'ın lirik dizelerini de (Fouqué'nin "Elidouc Şövalyesi"nin esin kaynağı oymuş demek. Gottfried von Monmouth da olabilir gerçi).

Duyular sisteminin devamı olarak kâinat.

77 (İng.): Hayatta olup biten sayısız şeylerle / rüyalar kadar sessiz. (ç.n.)

II.

20.5.1962.

ABD kültürü: Hiç Kimse, evinde kendine grande[78] dedirtemeyecek kadar küçük değildir! Reader's Digest'i duvara fırlattım ve daktiloya bir kâğıt takıp takırdamaya başladım (çok kızmıştım!):

Sayın Profesör George R. Stewart, University of California, U.S.A.

Sayın Profesör!

"Man, an Autobiography"[79] adlı yeni kitabınızın Temmuz 1947 tarihli Reader's Digest'in 141-176. sayfalarında yayımlanan bölümünü büyük bir ilgiyle okudum ve bu insanlık tarihi karşısında derin bir hayrete düştüm.

Kısa önsözü kaleme alan adı belirtilmemiş kişi, "yazılarınızın özgünlüğünü" ve bu eski konuyu hantal isimler ve rakamlarla ağırlaştırmadan "rattling good story"ye[80] dönüştürmenizi övmekte çok haklı. Bizim burada kimileri kültür tarihi mesele-

78 (Ing.): Büyük, kocaman. (ç.n.)

79 (Ing.): Insanın Bir Otobiyografisi. (ç.n.)

80 (Ing.): Heyecan verici bir öykü. (ç.n.)

lerinde fazla heyecana gelemeseler de, "belgelerinizi seçerken gösterdiğiniz titizlik" takdir toplamaya devam ediyor.

Öncelikle bu konuda birkaç söz söylemek isterim. Vaktiyle epeyce Antikçağ coğrafyası okuduğum için bu alana bugün de hâlâ büyük ilgi duyarım. Bu nedenle, iddialarınızdan özellikle de biri (s. 170a) bende büyük bir tepki uyandırdı ve bilginiz ya da titizliğiniz konusunda pek olumlu düşünmememe yol açtı: "Yunanlar ve Fenikelileri saymazsak, Antikçağ insanı büyük ölçüde kara faresi (landlubber), tam anlamıyla kıyı denizcisiydi. Oysa Atlantik kıyısında yaşayanlar ya denizci olmak ya da evde kalmak zorundaydı. Nitekim Vikingler, Flamanlar, İngilizler, Hansa tüccarları, Brötonlar ve Portekizliler muazzam gemiler inşa ederek yeni ufuklara yelken açtılar..." (Şu düşündürücü "ya – ya da"nın üzerinde durmak istemiyorum: aslan susmadığı zaman kükrer.) – Siz (ve diğerleri) ikide bir Vikingleri överken, Amerika'nın ilk keşfini düşünüyor olmalısınız; fakat bu deniz korsanlarının Vinland'a Norveç ya da İngiltere'den asla tek bir seferde gitmediklerini, daima İzlanda ve Grönland üzerinden ulaştıklarını unutuyorsunuz (ki bu iki ada birbirinin görüş menzilindedir!); bu etapların hiçbiri açık denizde 1000 km'den fazla gitmeyi gerektirmiyordu; son etap da genellikle gönülsüzce yapılıyordu.

Antikçağ insanının kıyısında yaşadığı denizlerin –Akdeniz, Karadeniz ve Kızıldeniz– o kadar uzun mesafeler barındırmadığını söyleyerek onlara bir özür bulmak niyetinde değilim. Karasularında yeterince keşif yaptıktan sonra kıyılardan elbette uzaklaşıyor, denizde her yöne yelken açıyorlardı; nitekim Bizans'tan Phanagoria'ya gitmek için bile denizde 700 km'den fazla yol almak gerekiyordu! (Fakat şunu da belirtmeliyim ki, denizcilerin naklettiğine göre, bu güzergâhta,

kuzeyde Kriumetopon Burnu'nun, güneyde ise Karambis'in hafif bir sis gibi uzaktan görülebildiği bir nokta vardı.)

Ama çok önemli başka bir örnek daha var: Hindistan ticareti! Ptolemaios Euergetes döneminde Eudoxos'un Hindistan'a deniz yoluyla ulaşan ilk Yunan olmasının ardından ticari girişimler hakikaten devasa boyutlara ulaşmıştı. Gerçekten ilginç olan bu "fact"leri[81] repertuarınıza almanızı öneririm: İskenderiye'den demir alan gemilerle Nil'den yukarı çıkıp Koptos'a, oradan da kervanlarla Kızıldeniz kıyısındaki Berenike'ye gidiliyor ve sayıları bazen 120'yi (!) bulan yük gemilerinden oluşan Hindistan filosunun hazır beklediği limana ulaşılıyordu... Kızıldeniz'in çıkışındaki Oikilis'e kadar gemiler mecburen karaya yakın seyrediyorlardı elbette; ama ondan sonra muson ikliminde *tam 40 gün açık denizde hiç durmadan gidiyorlardı* Bay Profesör, Barugaza'ya ve Malabar kıyılarına kadar 3000 km; Aralık ayında da yine aynı yoldan geri dönüyorlardı. Gemici Hippalos'la başlayan ve büyük filolarla her yıl yapılan bu seferler asırlarca sürdü; nitekim Plinius ihracat hacminin 50 milyon Sestertius, ithalat hacminin ise 5 milyar Sestertius olduğunu söyleyebiliyordu.

Bengal Körfezi'nden çıkılan Chryse[82] seferlerini de (açık denizde 1300 km) anmak gerekir; zira bu seferler düzenli olarak yapılıyordu; nitekim Ptolemaios bunlardan sıradan bir şeymiş gibi söz eder. – Kolumbus'tan önce asla benzer bir girişimde bulunulmadı, sizin yere göğe koyamadığınız halkların hiçbiri böyle bir şeye kalkışamadı; üstelik Kolumbus'un kendisi de Vinland bilgilerinden yola çıkmıştı.

81 (İng.): Gerçek, olgu. (ç.n.)

82 Coğrafyacı Ptolemaios bugünkü Filipinler'e, altın ada anlamına gelen Chryse adını vermişti. (ç.n.)

Siz de kalkmış Antikçağ insanına "landlubber" diyorsunuz, öyle mi?! Bense sizi cahillikle itham ediyorum!

Düşüncelerinizin hepsine karşı çıkıyor değilim; zira sizin de haklı olarak söylediğiniz gibi (s. 165a): "Continual talking is likely to be associated with some thought here and there";[83] bu veciz sözden sonra insanın kitap, en azından kültür tarihi kitabı yazmaması lazım.

Ama sizin "Man"inize,[84] daha doğrusu s. 175b'deki tanımınıza göre, önemli olan "Civilization":[85] "The mass of such things as agriculture, metalworking and social tradition"[86] (sanat ya da bilim değil yani, haşa! Kültür sözcüğü kitabınızda bir kez bile geçmiyor: sadece s. 168a'nın bir satırında, şiiri sabandan daha değerli bulanlarla dalga geçiyorsunuz); ama civilization: "control over the outside world"[87] sağlıyor ve dönemleri birbiriyle karşılaştırmak ya da sizin tabirinizle "test etmek" için kullandığınız en önemli kriter ve "rough and easy way"[88] de bu zaten.

Ve bize medeniyet testinizi tüm ağırlığıyla dayatabilmek için, onu takdire şayan bir tarafsızlıkla Yunanlar üzerinde de (bu durumlar için kullandığımız "uygulama" sözcüğü hafif kaçıyor) hayata geçiriyorsunuz.

Öncelikle, Helen kültürünün oluşumunu bizim için kolay anlaşılır kılıyorsunuz: "Not having much regular work to

---

83 (İng.): Sürekli konuşmanın arada bir düşünmekle de bir ilişkisi olsa gerek. (ç.n.)

84 (İng.): İnsan. (ç.n.)

85 (İng.): Medeniyet. (ç.n.)

86 (İng.): Tarım, demircilik ve toplumsal gelenekler gibi şeylerin toplamıdır. (ç.n.)

87 (İng.): Medeniyet: dış dünya üzerinde kontrol. (ç.n.)

88 (İng.): Kısa ve basit yol. (ç.n.)

do, they had to pass the time in various ways. *Thus the Greek citizens were able to develop art, athletics, and philosophy*".[89] Kulağa ne kadar mantıklı geliyor, değil mi? Ve ne kadar basit! – Ama onlardan önceki ve sonraki binyıllarda yönetenlerin ve rahiplerin tembelliğe hiç zamanı olmamıştı, değil mi?! Ve en az onlar kadar çalışmaya üşenen Güney Pasifik sakinlerinin veya Cermenlerin veyahut manastır ahalilerinin de böyle bir zamanı yoktu! Yine de tüm sanatları ve bilimleri (felsefeden söz etmiyorum bile!) geliştirmemekle kalmayıp, anlamamakla kalmayıp, bunlarla ne zaman karşılaşsalar onları baskılamak için ellerinden geleni yaptılar! Çünkü kültür kimi insanlar – aşağı yukarı yüzde 99– için sıkıcıdır: bunu biliyor muydunuz?! Sanatçı ve düşünür boş zamana ihtiyaç duyar elbette; ama bu cümle, domuz ve sosis örneğindeki gibi tersine çevrilemez.

"Genelde Yunanlar ve özellikle de Pers Savaşları hakkında şimdiye kadar bir sürü saçmalık yazıldı...": itiraf edeyim ki doğru: zira elimde kitabınız var!

"Perslerin en büyük şanssızlığı, Yunan savaşını kaybetmeleri değil, bu savaşın tarihinin Yunanlar tarafından yazılıp gelecek kuşaklara aktarılmasıydı..." Bayım: Herodotos'un –ki kaynak odur, "Yunanlar" değil– Persler için bir şanssızlık olduğunu onu hiç okumamış biri zırvalayabilir ancak! Çünkü: "Halikarnassoslu Herodotos bildiği her şeyi yazmıştır ki, insanoğlunun yarattıkları zamanla unutulmasın ve *gerek Helenlerin gerekse de barbarların* yarattıkları mucizeler sessiz sedasız yok olup gitmesin.", üstelik Persleri Yunanlardan daha kötü göstermiş de değildir.

89 (Ing.): Yapacak fazla işleri olmadığından, zamanı çeşitli biçimlerde geçirmeleri gerekiyordu. Yunan yurttaşlar sanatı, atletizmi ve felsefeyi bu sayede geliştirebildi. (ç.n.)

Sizin o çok sevdiğiniz "intelligent Egyptians or Babylonians"[90] ya da "in many ways more admirable"[91] Perslerin Yunanlardan feyiz alabilecekleri bir şey de şuydu çünkü: Mısır'ın ya da Eski Ahit'in yerel dedikodulardan, küstahlık ve ikiyüzlülükten geçilmeyen o dar kafalı ve sıkıcı kronikleri yerine, evrensel tarihin nasıl da nesnel ve dahiyane bir genel bakışla yazılması. Giriş mahiyetindeki tespitlerinizin ardından "test"inizi acımasızca uygulamaya geçiyorsunuz (saçmalamak ile düşünmek arasındaki ilişkiyle ilgili özgün olduğu kadar da ucuz izahatlarınızı geçiyorum; adam gibi bir adam olan James Burckhardt, California Üniversitesi kurulmadan çok önce, agorazein[92] hakkında çok daha okunmaya değer makaleler bıraktı ardında). Şöyle özetliyorsunuz: "Dünyanın hiçbir yerinde, doğrudan Yunanlara atfedebileceğimiz önemli bir icat yoktur." "Ben (BEN, yani Profesör George R. Stewart!) tüm bunlardan yola çıkarak, Yunanların medeniyeti ne yarattıkları, ne kurtardıkları, ne de kayda değer biçimde geliştirdikleri sonucuna varıyorum.": Thank you! Präjudicium antiquitatis[93] yüzünden onca zamandır gözü kör olan biz Batılı nevrotikler sayenizde aydınlandık şimdi! Arkansas'da nasıl duvar ressamlığı yapıldığını uzun yıllar önce Fliegende Blätter'den[94] öğrenmiştik gerçi; Mark Twain'den de Tennessee'deki gazeteciliği; aylar önce de New York Post'ta, onca zamandır mahrum kalınan futbol panteonunun Cazenovia'da beş milyon dolara nihayet inşa edildiğini mut-

90 (İng.): Kültürlü Mısırlılar ya da Babilliler. (ç.n.)

91 (Ing.): Birçok açıdan daha hayranlık verici. (ç.n.)

92 (Yun.): Pazar yerinde gezinip havadisleri dinlemek, sohbet etmek, felsefe yapmak vs. (ç.n.)

93 (Lat.): Antikçag ın birçok yönden üstün olduğu önyargısı. (ç.n.)

94 *Fliegende Blätter*, bol illüstrasyonlu haftalık mizah dergisi. (ç.n.)

luluktan dolup taşarak okudum (halbuki bu da Yunanlardan apartma: güreşçilerinin ve uzun atlamacılarının Olympia'ya heykellerini dikerdi onlar da); fakat ABD'de insanlık tarihinin nasıl öğretildiğini bize göstermek kitabınıza, bu saçmalıklar şahikasına kısmet olacakmış meğer!

Oysa biz şimdiye kadar Yunanlara özetle şunları atfetmekteydik: Batı biliminde akıl ve yöntemi ilk kez onlar geliştirip uyguladı. Yerkürenin ayrıntılı ölçümü gibi önemli bulguları, dolayısıyla enlem ve boylama göre belirlenmiş yer haritalarını onlara borçluyuz. Astronomideki yıldız katalogları, yer merkezli ve güneş merkezli dünya görüşleri vs. de Yunan icatları; biyolojik sistemler de onlara dayanıyor; Diyofantus denklemlerini çözebilir miydiniz siz?

Yunanların sanatsal başarılarını, heykellerini, tapınaklarını, destanlarını, trajedilerini vs. onlardan önceki ve aynı dönemlerdeki eserlerle karşılaştırsanıza: biz İkimizden çok daha büyük adamlar hayran kaldı bunlara!

Felsefe – – şöyle söyleyeyim; siz, okyanusun ötesindekiler henüz oralara gelemediniz. –

Stewart-Testi'ne inat, biz son iki kültür dalgası olan Rönesans ile klasik-romantik dönemin ve akabinde meydana gelen tüm entelektüel varoluşumuzun Yunan kültürüne dayandığı görüşündeyiz. Kitabınızda, asla "fall of civilization"[95] yaşanmadığını söylüyorsunuz, bu tanımınıza katılmak isterdim:

İyi de, siz konunuzu "Man" olarak belirlemiştiniz Bayım! "Man", sizin tuhaf civilization'ınız değil! Bu ikisini aynı kefeye koymak ilginç bir yaklaşım ve sizin fikrî mülkünüz; ne var ki sizi bu yüzden kıskanacak çok kişi çıkacağını sanmam.

95 (İng.): Medeniyetin çöküşü. (ç.n.)

Ulusunuzun –Edgar Alan Poe hariç– yüksek kültüre henüz bir katkıda bulunamaması utanç verici olsa da, o günler de gelecek! (Sizin sayenizde değil ama!)

Sifonunuzun daima çalışması dileğiyle,
en içten kınamalarımla:

Katla, zarfa koy; âdet yerini bulsun diye 30 feniklik pul yapıştırdım üstüne ve bisikletle köye inerek posta kutusuna attım: tam bir ahmak! (Dönüş yolunda bile yüz metrede bir öfkeden köpürüyordum hâlâ: Bunlar atom bombası ve cornedbeef üretmekle yeterince meşgul değil miydi allasen: her şeye de el atılmaz ki!)

Müzmin bekâr Ay (henüz dolunay sayılır); hâlâ sakinleşememiştim ve intikam ateşiyle kavrularak bir test yapmaya karar verdim (aydın kısmı yazmadan duramaz). Hadi bakalım: başlıyoruz:

1.) Meyern'ın "Dya-Na-Sore"unu, Moritz'in "Anton Reiser"ini, Schnabel'in "Insel Felsenburg"unu biliyor ve beğeniyor musunuz?
2.) Sizce, bir sanatçı halkın zevkini ve düzeyini hiç takmamalı mıdır?
3.) "İnsan iradesi özgür değildir." – Buna inanıyor musunuz?
4.) Wieland'ın "Aristipp"ini mi tercih edersiniz, yoksa "Forsyte Saga"yı mı?
5.) Ana babanızı zaman zaman hor gördüğünüz oldu mu?
6.) Batıl inançlı mısınız?
7.) Size Klinger'in "Raphael de Aquillas"ını okumayı ciddi ciddi tavsiye eden bir arkadaşınız oldu mu?
8.) Askerlik ve üniformalılarla ilgili her şeyden nefret ediyor musunuz?

9.) Jean Paul'un "Campanerthal"inin içeriğini kısaca anlatabilir misiniz?

10.) Nietzsche'nin vasat biri (ama büyük bir hatip) olduğunu düşünüyor musunuz?

11.) Sizce boks, sinema, moda ve görgü kuralları son derece gülünç şeyler mi?

Sonra şeytan dürttü ve şunu yazdım (Her Şeyi yazabilir ve haykırabilirim ben: çünkü bir başınayım!!):

12.) Hayatınızda herhangi bir zamanda şöyle bir endişeniz oldu mu: tuvalet kâğıdı olarak kullanılan herhangi bir kutsal kitabın kıçınızı yakabileceğini düşündünüz mü? –

Evet'ler için +1; Hayır'lar için de -1 koyun ve toplamasını yapın:

Siz en iyisi gidip kendinizi asın. (Sonunda o takıntıdan tamamen kurtulmuş oldum.)

Bir fotoğraf denemesi (filmlerin hâlâ işe yarayıp yaramadığını merak ediyorum; daha önce hiç film banyosu yapmamıştım; ama hoş bir duygu, hem vakit de geçiyor). Böylece fotoğraf çekmeye başladım; güneş lekelerini; nohut oda bakla sofa bir kayranı; (hurda demirlerin durduğu istasyonun oradaki) paslanmış dikenli telleri; larvaların kemirdiği mantar harabelerini; ormandaki bir dalı, o hep kaçan karaltıyı; bir kere de, küçük bir çamın ayrık dalları arasından Alman bulut yığınlarını çektim: Kendimi de tabii (otomatik deklanşörle): evin önündeki basamaklarda, dev bir kitabın sayfalarına dalıp gitmiş halde (ama –her zamanki gibi– aptalca bir yüz ifadesi takındığım negatiften bile anlaşılıyordu).

Heinrich Heine: okumak hoş (unutmak hoş). Fakat –bendeki dört ciltlik baskı uyarınca– sadece tek bir cilt yazmış olsaydı büyük bir adam olurdu: ama maddi sıkıntılar yüzünden hiçbir

yazarın böyle bir şansı yoktu: herkes mecburen esin perisinin pezevengi olmak zorundaydı (yani: eğlenceli gazete yazıları kotarmak; Rias için birtakım işler yapmak; yabancı yazarları çevirip durmak vs. – neyse ki bu kötü büyü de sonsuza kadar bozuldu!).

Güzel havalar dönemi, 1:10.000 ölçekli büyük haritaya pek çok ekleme yaptım. (Başlangıç olarak, daha önce sözünü ettiğim gözlem kulesinden, Lüdecke çiftliğinin karşısındaki uçaksavar kulesine kadar uzanan hattı seçmiş, bir sürü noktayı ölçüp biçmiştim; aralardaki küçük alanlar için pusula, sekstant ve adım hesabı yeterliydi.) Bölgem daima kontrolüm altında olsun istiyorum. –

Her ihtimale karşı Düshorn iaşe deposunda da kalacak bir yer yaptım kendime: gayet mütevazı: odaya çekidüzen verdim, birkaç battaniye koydum, biraz da giysi ve alet edevat; ne olur ne olmaz.

24.6.: çalılıklarda uçuşan ellerle karıştırılan yapraklar (kazan fokurdayıp kaynar birazdan; sadece molalarda yazabiliyorum).

Ormanın kıyısında öylesine, kendi kendime yürüyordum, tam manasıyla: amaçsızca. 2 tüfekli Robinson gibi ve de öğle güneşi yüzünden beyaz siperli şapkamın altında (bu da bana bir ders olsun: kafamın üzerinde bir daha asla hedef tahtasıyla yürümemek için!). Karşı taraftaki çalılıklarda bir parıltı gördüm, ve çifte dürbünü daha iyi ayarlayabilmek için ince bir dala dayadım: o sırada ladinin arkasında durmam kurtardı herhalde hayatımı; zira bir anda burnumun etrafında ağaç kabukları savrulurken, beni sıyırıp geçen mermi de arkadaki bodur ağaçların oraya saplandı. Hızlıca düşünüp derhal hendeğe attım kendimi (ve az kalsın filintamın iri tetik pimiyle sırtımdan hançerleniyordum).

Aklımı başıma topladım: ilk defa böyle bir şey oluyordu! (Sakinleş; soğukkanlı ol: araziyi bilen bendim, karşıdaki herif değil!) Yedek tüfeğimi dikkatle kaldırdım ve karşıya doğru rastgele ateşledim: tüfeği hendeğin kenarına, orman toprağının üzerine yerleştirip şapkayı da hemen yanındaki yuvarlak taşın üzerine ittim: sonra büyük bir dikkatle 10 metre kadar sağa (yani eve) doğru sürünerek ilerledim. Hendek hemen hemen düzleşene kadar bir 20 metre daha emekledim.

Görüş menzili 500 (nişan dürbünü 300 ve 500 metreye ayarlıydı): o sırada karşıda yine bir parıltı çaktı ve kamuflaj şapkamın hipotetik kulakları etrafında toprak parçaları uçuşurken şapka bir karış aşağıya kaydı: mükemmel! Şimdi mutlaka bir daha dener. – Bir an düşündükten sonra yerdeki çam iğneleri ve çalı çırpı arasında 30 metre daha kuzuladım. Balta girmemiş çam ormanında ayağa fırlayıp ormanın kıyısındaki iki ardıca koştum: –

Şimdi herifçioğlunu açıkça görebiliyordum çifte dürbünle: bir taş yığınının arkasında yatıyordu, ve atışlarının yarattığı etkiyi anlamaya çalışıyordu kaygı içinde; ama kuklanın taş gibi sakin kalmasından huylanarak (görüldüğü kadarıyla kasketli) kafasını yine kovuğuna çekti.

Tren yolunun arkasında, nefes nefese: şimşek hızıyla evin yanından, raylardan karşıya geçip sağ kol boyunca başımı yere iyice eğerek koştum, şimdi onunla –aşağı yukarı– aynı hizadaydım – işte: hâlâ oradaydı! Kuduruk herif dipçiği omzuna yerleştiriyordu yine (çok meşgul olduğunu görür görmez ayağa fırladım, ve ormanın kıyısına yaylandım: Bam!!; hah şöyle, evlat! Güzelce oyalayadur sen kendini!).

Ama bundan sonrası daha zordu: 20 metre gerisinde durmuş, düşünüyordum –

Bir olasılık: onu, ağzını açıp Jack Robinson bile diyemeden tepelemek. (Kullandığı kadın bisikleti de işte şurada, eğri bir karaçama yaslanmış duruyordu. Bisiklet kadrosunun alt borusu düzdü: Alman markalarında pek görülmezdi; rengi kızıl-kahve ve açık sarı; kir içinde; arka bagaj üstünde mukavva kutu. Yerde boynu bükük bir sırt çantası: cıngıl cıngıl matara, kap kacak, harita çantası.) (Belki de az önce –ağacın arkasına saklanıp dürbünü ayarladığımda– ona nişan aldığımı ve benden hızlı davranması gerektiğini düşünmüştü o da? –)

Yakala ve "zararsız" hale getir: başımı kaşımak isterdim aslında: zararsız da ne demek oluyor?! Sümüklü oğlan iki gün sonra evimi yakarsa ya? Ya da beni uyurken boğazlarsa?! – Baldırını pençe pençe kaşıdı ve öyle bir tepindi ki öfkeyle, elimde olmadan sırıttım ama hemen ciddileştim: bir anda ayağa fırlayıp bu tarafa gelmeye kalkabilirdi!

8 metre kaldı (saçı daha şimdiden kırlaşmış mı ne?!). Bir kez daha derin ve mutsuz bir nefes alıp haydi! dedim kendime ve üstüne atlayıp kafasına –eh yani: önce hafifçe– dipçiği indirdim!

Tulum ve kasketle: yerde yatıyordu kadın!! Yıpranmış beyaz ellerle.

Şaşkın bakışlar: eller, omuzlar, bir yüz. Eller omuzluyor bir yüzü. Gözler dudaklıyor bir ağzı: Sen! – Nefes nefese ayağa kalkıp tabancalarını yere boşalttım, tüfeğinin kilidini şuursuzca söküp çıkardım.

Küçük yumuşacık memeler: küçük sımsıkı eller.

Dolaşık parmaklarla kalçamda rom şişesini arandım, ve kaykılmış solgun ağza korkuyla dayadım (işte: kısa kır saçlar altında kocaman bir şişlik hissediliyordu: ah, ne salaktım ben! Ama tıraşlıydım çok şükür).

Yudumladı: nihayet! Buna bir kaside yazarım artık! Yudumladı. – Başını katlanmış battaniyeye yatırdım tekrar, ve ellerimi birer agraf gibi zayıf omuzlarının üzerine koydum.

Gri gözler (henüz baygın; gri ve puslu: güzel!)

Bir kamçı gibi (ve şaşırtıcı bir kuvvetle): sağa sola şaklattı vücudunu! Ama ben daha sıkı tutuyordum: "Sakin olun!" dedim yavaşça: "Kafanızdaki şişlik 8 günde iner", gülümsedim. Ve nefes aldı; kesik kesik, kuşkuyla. Ara. Onu sınamak için ellerimi üzerinden çekip sağ böğrünün dibine çöktüm (ama gözlerimi ondan ayırmıyordum). "Adınız ne?" diye sormak geldi aklıma. "Lisa" (son iki insanın birbirlerine "siz" demesinin onu eğlendirdiğini fark etmiştim tabii; eğlensin bakalım) sonra tane tane anlattım.

Şaşırıp kaldı: "Ve bana tecavüz etmediniz." Elimi şakağına koydum, şefkatle: başımı hayretle salladım: "Zavallı yavrucak; kim bilir nasıl erkeklerle karşılaştınız!" (Elimi çekerken parmak uçlarım yavaşça kaydı yanağında.) Toz grisi patikanın üzerinde mavi mavi parlıyordu göğün ıssızlığı; yalansız dolansız yüzümü bu ıssızlığa yavaşça gömerek itiraf ettim: "– aklımdan geçmedi değil hani. Bir an –". Azıcık gülüverdi bitkin, hasta dudaklar, bilgece, alayla, iyi yüreklilikle de: "İyi ki itiraf ettiniz!" Kurnazca: "Yoksa gururum kırılırdı." Biraz daha dinlenmek ister miydi? (Şuracıkta, evde aspirinim var, evet.)

Vahşi kedi: ayağa kalkıp eşyalarını toplamaya yeltenmiştim ki, karşıma dikildi: her elinde bir mavzer, öfkeli ağzı aralık, gözler buz gibi ve vicdansız: la donna e mobile[96] (Ya da la belle Dame sans merci,[97] evet, daha ziyade bu!)

---

96 Verdi'nin "Rigoletto" adlı operasının en tanınmış aryası: "La donne e mobile" (Kadın hercaidir). (ç.n.)

97 (Fr.): İnsafsız kadın (Alain Chartier'nin tahminen 1424 tarihli şiiri). (ç.n.)

"Hadi bakalım" dedi sert ve alçak bir sesle: "ellerini havaya kaldır şimdi! (Eh, neden olmasın?: üstüne indirmem daha kolay olur!) Uysal davranıyormuş gibi yaptım; ama tüfeğimin yanına gitmeye kalkınca yolunu kestim: ve iki namluyu da kaburgalarımda hissettim. Göğüs göğüse gelmiş, öylece bakışıyorduk.

Gözleriyle tarttı beni: boy, omuzlar. – Bir öneride bulundum (neden gururunu kırıp da boş yere zımbalatayım ki kendimi? Şimdi ona bir seçenek sunarsam, ileride kendini daima eşit ve özgür hisseder); bir öneride bulundum: "Müsaadenizle ateşkes yapalım. –Şimdilik yarın öğleye kadar. –" Sonra kendimi zorlayarak ekledim: "Lütfen." Alnını kırıştırdı ve içinde çatışan artı ve eksilere kulak kabarttı. Sonunda sağ elimi (çok yavaşça) kaldırdım ve sol elinin üzerine koydum; elini dünyevi bir hazla bir dakika tuttuktan sonra silahı usulca yana ittim (bu arada iki baykuş gibi ciddiyetle bakışıyorduk). Elini kararlılıkla çekti; yapmacık bir soğukkanlılıkla kararını verdi: "Pekâlâ! Yarın öğleye kadar!" – Eşyalarını bisiklete yükledim ve rahatlamış bir halde, sallana sallana bana gittik. (Şimdi yıkanması gerekiyormuş; su kaynatıyorum.) Ben kovaları taşır, çamaşırlıktaki büyük küveti suyla doldururken o da içerde bir şeyler, bisküvi ve ciğer ezmesi atıştırıyor, tatlı çay içiyordu (nadir bulunan şekerkamışıyla; bizim pancardan yapılan zımbırtımızdan çok başka tabii); sonra kanepeye uzanmak istedi.

Hiç ses çıkarmadan oturdum yanında (uzun uzun).

"Lisa–" (hafifçe, minik minik dokun sesinle). O zaman anladım uyumadığını, hayran hayran seyredilmenin tadını çıkardığını; öyle afacan, öyle tatlı parlıyordu ki gözbebeği ve dişleri. : "Su hazır" dedim bozularak, ve yine loşlaşan yüzüne baktım.

Ellerim ahşabında (kapı çerçevesinin: Tanrım, 8 yıldan beri kadın görmedim! Şimdiyse az ötemde bıcı bıcı yapıp ıslıkla neşeli

potpuriler çalıyor, Marion Kerby bile su dökemez eline. Belki on kere "Gel benim aşk çardağıma" diyecek gibi oldum: kahretsin!).

"Lisa": tadını çıkardım "Lisa"nın; fısıltı otlarına söyledim: "Lisa"; burnumdan soludum (hep o arkadaki derenin orada), ve tarif edilebilir biçimde mutluydum: Lisa!

Patatesler: gerçekten sevinmiş, incecik soyuyordu onları (merdivenlerimde, parıl parıl iki leğenin arasında), derin bir memnuniyetle başımı salladım: good for squaw to do that.[98] (Bir yandan da gözlerini güya şefkatle açmış bana bakıyordu; bakışlarını üzerimde koştururken az kalsın oyuna gelecektim: dudaklarını alayla büzmeseydi: resim galerisinde bir tablonun önündeymiş gibi apışıp kalmıştım çünkü.)

Şeker serperek yiyordu patates mücverini: Elbe'nin doğusundandı demek. (Evet: sadede gelelim şimdi!)

Ve başladı anlatmaya, koltuğa gömülerek, usulca, göz serseriliği, el hokkabazlığı yapmadan (yalnız bir yerde dayanamayıp çığlık attım: Lisa roma su katmaya kalkmıştı!).

Doğudan geliyordu (birbirimizi çok iyi tamamlıyorduk işte; ben de batıyı ve güneybatıyı taramıştım): kaçırılıp götürüldüğü Ukrayna'dan; Dinyester'in yukarılarından; Lemberg, Krakov, Varşova (orada iki kış geçirmiş). Poznan, Szczecin (denizden devam etmeyi denemiş, ama yelkenli tekne kullanmayı becerememiş: ters rüzgârda Usedom'da az kalsın açlıktan ölecekmiş). Berlin (kışı orada geçirmiş; gezgin dönemimde tıpkı benim de yaptığım gibi: bir eve yuvalanma; mobilyaları parçalayıp yakarak ısınma; mağazaları talan etme – hüzünle salladım başımı: who should know but I![99]), oradan Dresden, Prag: ama

98 (Ing.): Yakışır bir kadına. (ç.n.)

99 (Ing.): Ben bilmeyeceğim de kim bilecek! (ç.n.)

güneye inerken, şimdi bile, yüzlerce kilometre boyunca artık hiçbir bitkinin yetişmediği, hiçbir kuşun uçmadığı radyasyon bölgelerinden birine gelmiş: o zaman tekrar kuzeye yönelerek Karlsbad üzerinden Leipzig'e gitmiş. Ama şehirden –herhangi bir nedenle– geçen Kasım'da ayrılmış ve Harz'ı boylu boyunca geçerek Quedlinburg'a varmış, aniden bastıran sert kışı orada geçirmiş; zar zor da olsa yiyecek stoklamayı başarmış. Mayıs'ta tekrar yola koyulmuş: Braunschweig, Hannover, Celle; Fallingbostel'da berbat bir gribe yakalanarak 10 gün yatmış; evvelsi güne kadar. Sonra Walsrode (orada geceleme); sabah yola çıktıktan hemen sonra Borg'da bisikletin tekerleği patlamış, tekerleğe yama yapmak bütün gününü almış. Bir çiftlikte biraz uyuduktan sonra tekrar yola koyulmuş, yanlış yola saparak Ahrsen'a çıkan şoşeye gelmiş, küfrü basıp küçük haritasına danışmış, ve "Eifel'i boylu boyunca geçip" batıya giden anayola çıkmak isterken, ormanın kıyısında, silahını ona doğrultan "bir herif" görmüş: doğru tahmin etmişim yani! (Konuşurken dilek kipi kullanmamaya özen gösteriyordu, herhalde eskitmekten korktuğu için.) Ama henüz uykusu gelmemişti ve de, dışarıda kudursa da rüzgâr, hilemi öğrenmeye can atıyordu; akşamın son ışıklarında yürüdük gittik 400 metreyi.

Rüzgâr esiyordu buklelerinin yelkenine, beyaz omuzlar elbisesinin altında önden gidiyordu; gözleri bir sağda, bir solda, bazen mühürlü ve alaycı, bazen de kocaman ve ufkî, bir yandan da ıslık çalıyordu avcım, that it would have done your heart good to behold.[100]

Hayretler içinde kaldı (keza ben de: 20 metre mesafeden bile şaşırtıcı görünüyordu). "Eh, pes yani!" dedi öfkeyle ve iki

100 (İng.): Seyretmesi bile yüreğe iyi geliyordu. (ç.n.)

eliyle birden orayı gösterdi: olabilecek en optik yanılsama, eh, yani... Tam bir splendidum mendacium[101] (gerçi bunun "anlamı" başka; biliyorum). – Sonra gidip meydan okurcasına getirdi şapkayı: "Eee, efendi?!": siperin üzerindeki iki deliği görünce biraz ürktüm haliyle: ve zafer kazanmış bir edayla rüzgâr şelalesinde gözden kayboldu, maid of the mist.[102] (Valla bravo: en az 400 metre mesafeden, üstelik de nişangâhsız. Gerçi akta kara çok iyi seçilir. Olsun Ama! – Hayret!)

İnce seladon yüzünün üçgeni dikenliklerin kuytusunda süzülüyordu; vücudunun esnek sapı yüzünü acımasızca sağa sola eğiyordu; demir silahlı, sağlam, karanlık tanrıça.

Yine koltuklarda: gaz lambası huzurla parıldıyor. (Hoş; sanki rüyada gibiydik – "hoş" sözcüğünün iki anlamda kullanıldığı bir cümle.) Ama en önemli soru hâlâ sorulmamıştı:

"*Bütün o yıllarda* –bütün o gezilerde– insan bulamadınız mı hiç? – Ilk başta oralara girmek istemedi; sonra deneyimlerimizi birleştirmenin önemini anlayarak anlatmaya başladı:

"*Buldum – iki kere.*" – Bir keresinde, daha Rusya'dayken, dört kadın: üçü genç, biri ihtiyar. Yanlarında da bir adam." – "İhtiyar kadın genç kadınları zehirledi önce. O zaman onu her ihtimale karşı çekip vurdum. – Boğulur gibi sordum: "Peki – adam?" Başını olumsuz anlamda iki yana salladı: "Kan zehirlenmesi. 6 hafta sonra." Sessizlik. Ne yapacağımı bilemeden ayağa kalktım ve kitaplıkla burun buruna geldim; sonra döndüm, omuzlarım, saçlarım, diz çukurlarım, avuçlarım, her şeyimle kitaplığa yaslandım; boğuk bir merakla sordum: "Eee? İki no'lu hadise?" – Sarı ışığa boğulmuş yüzünü buruşturdu:

---

101 (Lat.): Müthiş bir yalan. (ç.n.)

102 (Ing.): Düz çevirisi "sislerin kızı", ama asıl referans, 1846'dan itibaren Niagara Şelalesi'nde Amerika ile Kanada arasında tur yapan tekneler. (ç.n.)

"Ölüm döşeğindeydi: 80 yaşında Polonyalı bir kadın." Kırıştırdığı burnundan soludu: "Hiç hoş değildi!" Başını iki yana salladı yine; mahcup mahcup gülümseyerek baktı: "Ya siz? Siz kimlerle karşılaştınız?" Alt dudağımı düşünceli bir edayla öne uzattım, genel tabloyu az önce duyduklarımla tamamlayarak: "Hiç kimseyle," diye bilgi verdim. – "Demek ki, atom çöllerinden biri Prag'ın güneyinde." "Büyük bir ihtimalle," diye heyecanla sözümü kesti, "savaşın başlangıcında batı ile doğuyu birbirinden ayırmak için Danzig'den Trieste'ye kadar oluşturdukları koridor bu – ve ben Lemberg'de tesadüfen bir geçit buldum –?" "Çok büyük bir ihtimalle," dedim ve Avrupa haritasını getirdim: "Cenova-Anvers arasındaki ikinci ayırma hattını gördüm ben. – Isviçre üzerinden geçmiştim," diye açıkladım soran bakışlarını görünce.

Özetlersek: "Orta Avrupa'nın tamamında tek bir insan bile kalmadığını otopsi sonucunda öğrenmiş bulunuyoruz. " Başını salladı. "Komşu bölgelerde de kayda değer gruplar kalmış olamaz, yoksa geçip giden yıllarda tekrar içeriye sızarlardı." Kulağa mantıklı geliyordu. "Bu süre zarfında uçak gördünüz mü hiç?" Personne.[103] "Rusya'yla ABD birbirinin canına okudu: oralarda hayat kalmış olamaz." (Andree'deki dünya haritasına geçmiştik artık.)

"Ne kaldı ki geriye" diye sordu melankolik bir sesle, takdirle başımı salladım: tam üstüne basmıştı! "Bence," dedim soğukkanlılıkla, "durum şu: Asya, Avrupa (daha doğrusu Asyupa) –; ve de Kuzey Amerika –" mavi ve sarı kuzey yarımküreyi elimle süpürüp attım; dudaklarını büzerek onayladı. "Güney Afrika da gitti okkanın altına; aynı şekilde Avustralya ve Güney

103 (Fr.): Hiç kimse. (ç.n.)

Amerika'daki sanayi merkezleri de." "Benim teorim: birbirinden çok geniş bölgelerle ayrılan tek tek bireylerin orada burada göçebe hayatı sürdürdüğü. – Kıtanın güney uçlarında –" (sık sık düşündüğüm kalıp ifadelere dönmüştüm istemeden) – "küçük topluluklar kalmıştır belki. – Sert yaşam koşullarına ve yaban hayatın hastalıklarına alışkın olmayan bu yalnız bireyler de çok geçmeden yok olup gidecektir." Hüzün ve huzurla iç geçirdi: lambanın ışığında kulağa kitap gibi geliyordu. "O minik gruplar dünyada yeniden nüfus oluşmasını sağlayabilir belki; ama – eh – bin yıldan önce olmaz umarım," dedim, "ve iyi ki de öyle!" diye bitirdim meydan okuyarak.

Sebep?: "Lisa!!": "İnsanlığın tablosunu gözünüzün önüne getirsenize! Kültür!?: kültür sahibi olan binde birdi, kültür üretense yüz binde bir!: Ahlak?: Ha ha ha!: Vicdan defterine bakıp da çoktan asılması lazım geldiğini söylemeyecek biri var mıdır acaba!" Hemen ikna olarak başını salladı. "Boks, futbol, toto loto: herkes bunların hastasıydı. – Silahlar baştacıydı!" – "Oğlan çocuklarının ideali neydi? Otomobil yarışçısı, general, dünya atletizm şampiyonu. Kızlarınki: film yıldızı, moda "tasarımcısı". Erkeklerinki: Harem sahibi ve müdür olmak. Kadınlarınki: Otomobil, ankastre mutfak, "hanımefendi" unvanı. İhtiyarlarınki: devlet adamı –" Nefesim tükenmişti.

"Farz edelim ki" diye devam ettim eski takvimlerin üslubunda, "istediğiniz herhangi bir gezegende, en itinalı ve düzgün kültür ortamında, bir tanesi bile eksik olmayan en elverişli koşullar bir araya geldiğinde bile, binde biri dahi değerli görülemeyecek kadar kötü yaradılışlı mahlûklar olsun: böyle bir tür hakkında ne düşünürdük?!!"

"İnsan türü, doğası itibarıyla, algılamak, gözlemlemek, karşılaştırmak ve ayırt etmek için gereken her şeye sahiptir. Bu ey-

lemler için gereken somut şeyler hemen önünde olduğu gibi, bilgeleşmek için sadece kendi deneyimlerinden yola çıkmak zorunda da değildir: kendinden önceki dönemlerde kazanılmış deneyimlerden ve hiç değilse zaman zaman doğruyu gören bir miktar akıllı insanın görüşlerinden de faydalanabilir. İnsan türünün –ne tür bir toplumda ve koşulda bulunursa bulunsun– mutlu olması için hangi doğa kanunlarına göre yaşamak zorunda olduğu, bu deneyim ve görüşler sayesinde çoktan açıklığa kavuştu. Tüm dönemler ve koşullarda tür için zararlı ya da faydalı olan Her Şey bu deneyim ve görüşlerle itiraz kabul etmeyecek şekilde ortaya kondu, bizi yanılgılardan ve yanlış çıkarımlardan koruyabilecek tüm kurallar saptandı; neyin güzel ya da çirkin, âdil ya da adaletsiz, iyi ya da kötü olduğunu, neden ve ne açıdan öyle olduğunu tatminkâr bir kesinlikle söyleyebiliriz; ne kadar akıldışı ve zararlı olduğu, Euklides'in herhangi bir teoremi gibi apaçık kanıtlanmayan hiçbir budalalık, rezillik ve kötülük kalmadı: Ama bütün bunlara rağmen! İnsanlar binlerce yıldan beri bunların hiçbirini dikkate almadan hep aynı budalalık, yanılgı ve kötülük döngüsünde debelenip duruyor ve ne başkalarının ne de kendilerinin deneyimleriyle akıllanıyorlar, kısacası, birey olsa olsa biraz daha esprili, daha akıllı, daha bilgili olmayı beceriyor ama asla daha bilge olmuyor."

"*İnsanlar aklın yasalarına göre* mantık yürütmüyorlar çünkü. Tam tersine: onların doğasındaki akıl yürütme biçimi genelde şöyle oluyor: münferit durumlardan genellemeler yapmak, üstünkörü ya da sadece bir yönüyle algılanan olgulardan yanlış sonuçlar çıkarmak, ve her an sözcükleri kavramlarla, kavramları da olaylarla karıştırmak. Büyük çoğunluk –kabaca söylersek, 1000'de 999– hayatın en önemli olgularının çoğunu ilk izle-

nimler, önyargılar, tutkular, takıntılar, fanteziler, değişen ruh halleri, sözcük ve tasavvurların beyindeki tesadüfi etkileşimi, görünüşteki benzerlikler ve kendi eşeğini at, başkalarının atını eşek olarak gördürten taraflılığın gizli telkinleri doğrultusunda değerlendiriyor. Söz konusu 999'un en az 900'u bütün bunlar için kendi organlarını bile kullanmıyor, anlaşılması güç bir miskinlikle başkalarının gözleriyle yanlış görüyor, başkalarının kulaklarıyla kötü işitiyor, başkalarının akılsızlığıyla kendini aptal konumuna düşürüyor. Bu 900'ün hatırı sayılır bir miktarının, binlerce önemli şey hakkında, ne dediğini bile bilmeden, söylediklerinin anlamlı mı, anlamsız mı olduğunu bir an bile düşünmeden kendini çok önemseyerek konuştuğundan söz etmiyorum bile."

"*Bir makine*, basit bir alet, kendini yabancı ellere kullandırdığı gibi kötüye de kullandırır; bir demet saman tek bir kıvılcımla alev alabilir her an; bir tüy ufacık bir esintiyle bambaşka bir yöne sürüklenebilir – bu imgeler, dünya var olduğundan beri, akıllı bir mahlûkun faaliyetlerini tanımlamakta kullanılan imgeler olmadı hiç: ama yine de, insanların, özellikle de büyük kalabalıklar halinde bir araya geldiklerinde hareket etme ve eyleme geçme biçimleri öteden beri bunlarla ifade edilir. Salt güdüsel bir alışkanlığın eseri olmayan çoğu günlük eylemin nedeni, duyusallığın ve kuruntunun harekete geçirdiği ihtiras ve nefret, korku ve ümit değil sadece: can alıcı çoğu durumda binlerce, yüz binlerce insanı, özellikle de hayatın mutluluğu ya da mutsuzluğu, halkların refahı ya da sefaleti: en çok da tüm insan ırkının iyiliğiyle ilgili meselelerde, doğru ya da yanlış olduğuna, sonuçlarına bakmadan harekete geçiren şey, başkalarının tutkuları ya da önyargıları, münferit ellerin baskısı ya da itmesi, tek bir zevzeğin dur durak bilmeyen

gevezeliği, tek bir hayalperestin vahşi ateşi, tek bir sahte peygamberin riyakâr coşkusu, kendini tepeye koymuş tek bir maceraperestin çağrısı: bu kadar mantıksız bir canlı türü hangi hakla ..." (hele bir nefes al).

Yani: "Soytarılar, şarlatanlar, hokkabazlar, hilebazlar, çöpçatanlar, üçkâğıtçılar ve kabadayılar dünyayı kendi aralarında paylaştılar; – kısırlaştırılmış koyunlarsa aptal kafalarını uzatıp kırptırdılar kendilerini; bu arada soytarılar da şaklabanlık yapıyor, takla atıyorlardı. Akıllılar ise, yapabilenler, çekip gittiler ve münzevi oldular: in nuce, ad usum Delphini[104] dünya tarihi."

"Bunun suçlusu?" – "Hepsinin kaynağı Primo Motore[105] elbette, benim Leviathan dediğim ve uzun uzadıya tasvir ettiğim Yaratıcı." Bu güzel konuşmam boyunca –herhalde çok fazla konsantre olduğundan– gözlerini kapatmıştı ve şimdi, değirmenin çarkı takırdamayı kesince tekrar açtı. "Hımmm," dedi yavaşça: "Dişim de ağrıyor biraz." "O zaman derhal kutsal Apollonia'ya başvurmanız lazım," diye tavsiyede bulundum ama karşılığında sadece öfkeli bir bakış aldım: "Sizin dipçiğin darbesine borçluyum bunu!" diye mırıldandı (zarif bir eliptik dönüşle).

Yataklar yapıldı: Dev kanepeye (iki seksen) uzanmıştı, "Ben mutfakta yatarım," dedim ruhum daralarak. "Hım-mm" yaptı teveccühle: bir roman olacağa benziyordu bu, her tür avec[106] bağlacıyla. "İyi geceler" dedi tatlılık ve nezaketle (ve dalgın bir yüz ifadesiyle dekoltesiyle oynadı); – "İyi geceler. – – Lisa!" demiştim ki, minnettar bir mırıltıyla birlikte kapının sürgülendiğini duydum; ve yan odadan gelen hafif, gamsız seslere dalgın dalgın kulak kabarttım: sihir gibi! Daha bu

104 (Lat.): Hasılı kelam, basitleştirilmiş özet. (ç.n.)
105 (İtal.): İlk Motor. (ç.n.)
106 (Fr.): İle. (ç.n.)

sabah – yok canım! bu öğleden sonra –! Aniden kocaman bir şefkat ve mutluluk dalgası: başımı kaldırdım ve çın çın öten odada bir kahkaha attım: kapıya koştum, avuçlarımı bastırıp içeriye seslendim – ah, saçma sapan bir şey sordum işte: "Hâlâ acıyor mu?!" "Hayır, hiç!" dedi hemen ve bunu nurtopu gibi bir kahkaha izledi, her şey yolundaydı. – "İyi geceler: Lisa!" "İy-yi-gee-cee-leeer." diye şakıdı sesi yatağından yorgunluk ve neşeyle, kanepenin yayları kulağa incecik, rüzgâr arpı, sihirli flüt, Paganini gibi geliyordu, music at night,[107] sonunda ellerimi kapıdan çekip ahşaba şefkatle baktım.

Tekrar dışarıda (kazana bir göz attım; harlı ateşten zarar görmesin sonra).

Panjurun önünde (boştaki sağ elimle rüzgârı kestim: bir an rahat verse bari –): İçeride düzenli nefes alıyor.

Şimdiden 18 derece! (Ve saat daha 5.30!) Dışarıda çamların tepesinde geriliydi rengârenk ipek örtü, mavi, açık sarı ve pembe. Kazandaki dünden kalma su hâlâ biraz ılıktı; sinekkaydı tıraş oldum ve çıplak bronz vücudumun belden aşağısına baştan çıkarıcı uzun gri pantolonu, paçası 30 cm, ve korsan irisi pirinç tokalı geniş siyah kemeri kuşandım (altına da göl yeşili jimnastik şortu: zira bugün çok sıcak olacaktı).

Küçük yumruklarla kapıya vuruldu:

"Yıkanabilir miyim?

Saat kaç?

Siz kalkalı çok oldu mu?"

Tüm sorulara özenle yanıt verdim, suyla dolu alüminyum leğeni de mutfaktaki taburenin üzerine koyduktan sonra patikaya kaçıp biraz volta attım: cibiat ischtinem:[108] yıkanacak yüzeyler

107 (Ing.): Gece müziği. (ç.n.)

108 (Lat.) "Cibiat", nümerolojide 8, yani şiirsel adalet, uyum ve akıllı eylem. (ç.n.)

büyük değildi ne de olsa (ama daha karmaşık diye düşündüm, diye düşündüm: en iyisi: çay, bisküvi ve reçel ve de yerfıstığı ezmesi: Şark usulü yumuşatacağız onu, sinirlerini alacağız!).

Kaba kürklü rüzgâr arkadaki çalılıklarda yuvarlanırken, buğday rengi ayak ve el parmakları yeşil yosunlara gömülüyor, yosunlarda süzülüyordu.

"Şimdi her şeyden iki taneye ihtiyacımız olacak!" dedim kocaman gülümseyerek ve önünde diz çökerek leğenin çukurunu kuruladım, kolumda parıl parıl parlayan daire, Hephaistos'un kalkanı gibi. "Neden?" diye sordu buz gibi bir sesle: "Nereden biliyorsunuz burada kalacağımı?!" Kalbimin sızısıyla tenekenin kenarına kaskatı yapıştı parmaklarım; koca kafamı eğip usulca soludum: doğru ya!: Kim söylüyordu bana Diana'nın kalacağını. (Lisa bir sıfır önde.)

"Bugün ne yiyoruz?" Berrak mavi havaya hülyalı hülyalı uzattı bacağını; ayak parmaklarını şıklattı (sic!); bakışı dalgındı. "Bir dilekte bulunabilseydim – –" Hülyalı genç kız sessizliğinde derin bir iç çekiş: "Makarna" diye mırıldandı sevimli hayalperest: "–peynirli makarna; yanında da taze bezelye. Kocaman bir rosto; domates sosu.– Üstüne de sahanda yumurta!" dedi bir anda vahşice uyanarak, ve bakışları beni aşkın bir acıyla kuşattı: "EH", dedim neşeyle: "Makarna, peynir, mm, m: yumurta dışında her şey var aslında: hadi gelin." "Sahi mi?" diye sordu kuşkuyla, sıçrayıp ayağa kalktı (hemen ateşi yaktım mecburen, kanıt olarak da söz konusu konserveleri açtım).

Saat 12! Dumanı tüten tabakları elimize almıştık ki, çıngıraklı yılan gibi tısladı: "Ateşkes sona erdi! Tüfeğim! – Ve mermiler!" Nefis yuvarlağı telaşla masaya bıraktım, koşup tüfeği getirdim: "Kilidi nerede peki?!" diye sordu zehir zemberek. "Şey – ateşkes yaptık ya!" dedim arsız arsız. "O dünde kal-

dı!" Kaygıyla soludu: rosto rayihası! "Süreyi uzatalım!" diye önerdim; önüne dikildim, iyice sokuldum: bunca erkeklik ve rosto kokusu! Ciddileştim: "Lisa –" dedim (boğuk bir sesle): "yüz yıl daha, olur mu?" Başını yana eğip salladı: "Peki -" diye fısıldadı garip bir tebessümle: "şimdilik yüz yıl daha." Sonra zaferle ve tepsiyle dışarı çıktık, çayıra oturduk ve kayıp insanlığın icat ettiği sivri ve yuvarlak gereçlerle yemeğe giriştik. (Sonra biraz uzanmak istedi: "Bir saatçik" diye avuttu beni ve elini omzuma koydu. "Öyle olsun" dedim inatla, "3600'e kadar sayarım" ve ödül olarak elini omzumda üç saniye daha tutarken parmak uçlarıyla tenimi yokladı. Sen.)

Fırtına demirden dövülmüş ağır bulutlarla öbeklenmişti Stellichte semalarına (hava, sıcak, gri cam gibi). Bütün kuşlar saklanmış; sadece karşıdaki alakarga çifti makine gibi gaklıyordu.

Evin önüne çıktı, üstünde sadece mini minnacık bir sutyen, ve usulca gri örtünün kenarına, iğne yapraklı toprağa yakın oturdu; sıska sırtını bana dönüp çenesini dizlerine dayadı, incecik kollarını kaval kemiklerine doladı. Çamların yeşil oymalı bordürlerinin ardında piyadeler gibi gümbür gümbürdü demir davul; toz rüzgârı titreyerek nefes aldı; sonra kara sıcak bastırdı yine ve tenlerimiz ürperip büzüldü. Önceleri hâlâ yeşil yeşil parlıyordu ormanın kıyısı, ve önümüzdeki karman çorman tarla tozlu ve zehir sarısıydı; sonra bütün kubbe kapandı ve sarsak yeniçeri esip gürleyerek yaklaştı. Beyaz vahşi kadınım benim; ve rüzgâr dalınca saçlarına, kıskançlıkla fısıldadım: yapmasın şunu! Pembe çizgili top cevap vermedi; ama derin bir iç geçirince kaburga bilezikleri daha da belirginleşti.

(Koyu bir alacakaranlık): antrenmanlı ince solgun vücut neredeyse boğacaktı beni. Yağmur uğuldayarak geçip gitti. Eller dur durak bilmiyordu; kollar bacaklar kuklamsı bükülüyordu

kambur gecede; ara ara kayıtsızca bakıyordum vızır vızır gezen seyyah bulutlara, seyyah rüzgâra, seyahat delisi:

Şafak molası: Kol kola eve girdik, koridorda ahşap eller üstünde taşıdık birbirimizi: Biz. Birbirimizi. Koridorda.

Hâlâ gece: "Mantonun içine gir!" diye buyurdum ısrarla; omzuna iliştirdiği manto, havada garip bir biçimde eğri ve kahverengi duruyordu. "Sana iyi davrandığıma bakma..." dedi yapmacık bir tehditle (yine de derinden etkilenmişti şefkatimden); yüzü benimkinin altında tutkuyla parladı; öpüşerek ateşledik uzuvlarımızı; kulağımı ağzına alıp kanundışı şeyler fısıldadı, ta ki yapana dek. Fakat sonra ılık gecede:

"Baksana: Şu başörtün!" diye çıkıştım: "korsanlığa varıyor artık –" (keyifle kıkırdadı) – "dişler arasındaki ekmek bıçağı eksik bir tek" (sevecen bir kınamayla), "elde bir rom şişesi, vücudun üst kısmı çıplak." "Yaa, yaa" diyerek başını salladı: "işine gelirdi, değil mi," diye mırıldandı iki sıra sivri diş arasından; "neyse, bakarız; belki sonra –" (Ve tıpış tıpış sol koluma sokuldu). "Tam bir çingeneyimdir ben." ve başımı salladım kaygıyla, dertli dertli: truetrue.[109]

So I'm for drinking honestly and dying in my boots. Like an old bold mate of Lisa Weber.[110] Yani: Bibe Gallas! ("Bibe Piccolomini" diye karşılık verdi hiç duraksamadan; öğrenilen şey bir daha unutulmaz.)

"Oetker Yemek Kitabı istiyorum" (Varium et mutabile semper femina)[111] "Düşünsene, ne yemekler yapardım bize!" "Sen öyle

---

109 (İng.): Çok doğru. (ç.n.)

110 (İng.): İngiliz şair John Mansfield'in, korsan ve rom hakkında yazdığı, "Captain Stratton's Fancy" adlı şiirinden uyarlama: "Adamakıllı içmekten ve savaşarak ölmekten yanayım. Lisa Weber'in eski cesur bir arkadaşı gibi." (ç.n.)

111 (Lat.): Daima maymun iştahlı ve yanardönerdir kadın. (Vergilius'un *Aeneas*'ından.) (ç.n.)

diyorsan," dedim yılgın ve donuk, bir kahkaha atıp hemen yanıma sokuldu: "Ne de olsa yemek de yememiz gerekiyor," dedi keyifle, ve: "bugün artık mutfakta yatmana gerek yok –dün öyle bitkindim ki–" diye bin pişman itiraf etti. (Yıldız çiçekleri: pek caziptir onlar, içleriyle dışları birdir; ve de birer logaritma. Önümüzdeki günlerde her şeyi gösterir, anlatırım ona.)

"Insanlar ürkmüyorlar mıydı acaba? " (oylumlu karaçamların kuytusuna uzanmıştı) dalgın dalgın söylendi: "– o bilimkurgu romanlarını uydururken?" (Sırt çantasındakilerden birini okuyordu: Jens, Sanık;[112] günlük işler hallolmuştu: yine iki kere erzak getirmiştim; sonra sistemli bir biçimde bir saat odun kesip istiflemiştim: kıştan yakayı kurtarmak ne mümkün.) "Düşüncelerinin haşmetinden falan değil de," diyerek tafsilatlı sorularımı ağzıma tıktı, "şundan: Birinin, mesela 2070 Haziran'ı sonunda, hiçbir şeyi umursamadan ..." ve başını hüzünle sallayıp sustu. "Eh," dedim usulca, "o zamanki havanın ne olacağı ortada zaten..." ama Lisa fundalıktan fırlayıp ipeksi ve yumuşak iki sıçrayışla göğsüme çökmüştü bile: "Ne demek istiyorsun. Cahil herifin teki misin nesin?!" (Demek bu kadar çabuk, âdeta içgüdüsel bir biçimde yargılıyordu: âşığını bile.) Bir elini boğazıma dayamış, diğeriyle aranıyordu: "Sözünü geri al. Ne saçma!" diye kızdı, özgürce köpürüyordu ama kaşlarımı kaldırıp başımı esefle salladım.

Enli yeşil ottan hançeri göğsüme tutku ve doğallıkla saplaması içimde derinlerde bir yerlerde düşündürse de beni, yüzeyler hemen kahkahalarla kırıştı! Ve maharetle tıslayan vahşi kedinin gri kürkünü kavrayınca boynu arkaya eğildi, dudaklar aralandı.

112 Burada adı kısaltılarak anılan kitap: Walter Jens, *Nein. Die Welt der Angeklagten* (Hayır. Sanıkların Dünyası), 1950. (ç.n.)

Hafif ahşap koltuklarda çimlerde. Şişeler aramızda duruyor, akşamın son kızıl ışıklarında alımlı bir şekilde parlıyorlardı. Camel paketindeki sigaraları yavaş yavaş içiyordu, ayakları latif bir taburede (ama izmaritleri yere değil, uslu uslu bir konserve kutusuna atmak zorundaydı!).

"Ne erkek ama." diye iç geçirdi manalı bir edayla ve miskin. Sessizlik ve soğukluk. Sarıya çalan serin mavi akşam daha epey sürecekti. Yüzümü ona çevirdim: "Lafı dolandırmadan söyle," dedim sertçe, "hemen konuya gir: bu sefer kimmiş bu sapına kadar erkek?" Ve çabucak konuşturmak için "Söylesene?" diye ekledim. Kitabın afişimsi gömleğini sallayınca manzarayı çaktım: "Haa," dedim yavaşça, görevimin az buçuk bilincine vararak: "Hemingway, Güneş de Doğar ve de Sahip Olmak ve Olmamak." "Yok be," diye itiraz ettim, "ABD'deki gelişmenin doruklarını tercih ediyorum ben, mesela Poe ve Cooper'ı: missing link'i[113] n'apayım onlar varken –?" "Wolfe ve Faulkner?" "Wolfe ve Faulkner". Birkaç saniye surat asıp kitabın gömleğini sıvazladı: "Hiç olmazsa enerji ve hayat dolu," dedi gücenmiş bir sesle. "Bunda daha mı çok ateş ediliyor?" diye sordum merakla. "Ya da bol bol boks mu var yine? Müthiş bir coşku, neşe, eğlence? Öyle ya, dünya barmenlerden, insan kaçakçılarından, savaş gazilerinden ibaret; bütün kadınlar nemfoman; araba yarışları: Tanrım, Amerika harika bir yer olmalı!" Ama bacaklarını havada tehditkâr bir şekilde sallamaya başlamıştı bile: Düşünmek yorar, ayrıca sükûnet gerektirir. Göğüs geçirdim. Sonra kucağındaki en büyük kozalağı bana doğru fırlattı ve kısık sesle, "Geri ver," dedi, "oynayacağım onunla –" ve yeni

113 (İng.): Kayıp halka. (ç.n.)

dünyanın tahriklerine kaptırıp gitti yine. ("Nasıl güçlüdür kim bilir"; Abderalılar'daki[114] Bayan Salabanda gibi!)

Öneri: "Lisa: Hamburg'dan bir yelkenliye binelim mi? Tekneyi malzemeyle donatıp dünyayı dolaşalım mı?" (Çingene yaradılışlı olduğu kesindi zira.) Ama etrafıma şöyle bir bakınca hiç içimden gelmiyordu aslında (Norveç kıyılarındaki o üç yılda tanımıştım denizi, çürük teknelere de çok güvenmiyordum artık: ama isteseydi yapardım yine de). Başını soğukkanlılıkla hayır anlamında salladı (keskin zekâlı: beni tanıyor). Ufukta açık sarı bir üçgen yelken göründü, görünmez tekne üzerinde Latin yelkeni; özlem dolu görünmeyi becererek sinsice baktı o da süzülüp gelene: Stellichte ormanı yetmiyor mu artık? Fındıklıklar: artık dolu değil mi küçük gölgelerle? (Camel: tat vermiyor mu? ve gölgelere uyan kafiye: çiftleşmelerle.) Göksel pilot ötelerdeki alacakaranlık öbeklerine indi; huzursuz yolcum ellerini kafasının arkasında kavuşturmuş, akşamın içine kesik kesik şakıyordu "Öpüyorum elinizi madam –" (1930'daki gibi: nereye gitti o yıllar?!!). "Ve ağzınızı öptüğümü hayal ediyorum": eh, orası kolay. Ve hantal hantal ayağa kalktım. (Sonrası soğuk gece; ardından da yağmur mevsimi.)

Lisa bugün formundaydı: daha kahvaltıda fincanları fıttırı fıttırı sağa sola ittirdi, sofrayı kurmak istedi, yaşlı hanımlar gibi müşfik, her an örgü şişlerini soracak gibiydi. Koyu bir sessizliğe gömülmüş, çay demleniyordum köşemde, ve bir sandalyeyi ters çevirip yazı masamın üstüne itince, kısmetim neymiş anladım: Temizlik! Pencereler açıldı, ortalık süpürüldü, toz alındı, su getirildi, yerler ovuldu, su getirildi, aşktan hiç söz edilmiyordu, ama şu örtüyü çırpsana, yanından geçerken ka-

114 *Die Abderiten*: Christoph Martin Wieland'ın 1774-1780 arasında tefrika halinde yayımlanan satirik romanı. (ç.n.)

nepeye bakıp iç geçirdiğimi görünce, onun da tozunu attırmayı önerdi sinsi sinsi: "Doğru tahmin ettim mi canım?" Zavallı mobilyayı güzelce dövdük, bahşettiği mutlu saatlere teşekkür olarak, per ben fare.[115] (Ortalık bayağı ayağa kalkmıştı, bu akşam güzelce yıkanalım bari, muhterem Diktatrix![116])

"*Sırtımı sabunlasana* diye mırıldandı banyo mahmurluğuyla; ve ellerimi özenle gezdirdim sabunlu eğik yüzeyde, kürek kemiklerini hissettim, ince kaburgaları, daha da fazlasını. – – "Mmm" yaptı miskince tadını çıkararak: o zaman bir daha, da capo al fine;[117] – "ama önümü yapmıştım –" dedi şeytan usulca (ama sonradan, birkaç kez de söylemekte geç kalarak).

Mantar temizlerken: "Yarın doğum günüm," dedi gergin bir sesle (yani 22.8.'de, centilmenlik edip doğum yılını sormadım, zira 50 dökme demir gibi ağır geliyordu kulağa, ama 35'e diyecek yoktu); "benimki seneye, 18.1.'de" diyerek karşılık verdim güvenine: "Baksana: yarın büyük bir âlem yapalım." Bıçaklar hızlı hızlı doğruyordu, sonra geniş alnını kaldırdı: "Bir dileğim de var..." dedi sakince ve kollayarak; "Söyle hadi: Lisa" dedim iyi niyet ve nezaketle: "Elimden geleni yaparım: söyle yeter –: –?" "Söz mü?!" diye kuşkuyla sorunca, huylanarak ağzımın kenarını çattım: yine ne istiyordu acaba?? "Öff ne saçma!" – dedim ters ters, "Ne istiyorsan söyle işte, ben de yapayım: Eee?!"

Bir orman mantarının sap kısmındaki deriyi geriye ittirdi, ucunu kesti ve iğdiş edilmiş bitkinin gövdesini önüme sürdü ("Ah bu kabuklular!" diye homurdandı öfkeyle ve bir sonrakinin lamellerine üfledi): "Bana çocukluğunu anlatmanı istiyorum: nerede ve nasıl büyüdüğünü – anne babanı vesaire." ve göz

115 (İt.): ... gönlünü almak için. (ç.n.)

116 (Lat.): Beatrix (insanı mutlu eden) ile diktatör sözcüklerinin bileşimi. (ç.n.)

117 (İt.): Başından sonuna kadar. (ç.n.)

ucuyla bana soğukça baktı: işte bunu hiç beklemiyordum! Şaşkınlıktan afallamıştım; başımı kaşıdım; "Lisa! -" diye yalvardım, "sevgili Lisa: onun yerine sana bir sone çelengi yazsam: bak şöyle: 14 sone, 15., yani sonuncu sone de diğerlerinin dizelerinden. Düşünsene!!" İçini kuşkuyla doldurma sırası ondaydı şimdi: "Sone çelengi mi?" diye sordu ilgiyle ve bir nefeste itiraf etti: "Daha önce kimse benim için böyle bir şey yapmadı. –Hım. -" Kararsızlığı büyük ve kibir yüklüydü. "Kahretsin!" sağa sola dönendi yapmacık bir edayla ve bana çok fena bir bakış fırlattı.

20 dakika sonra kararlılıkla ayağa kalkıp iki zar getirdi (sebeplerin ağırlığı 50'ye 50'yse, bu bilgi kaynağına başvurulacağını ben öğretmiştim ona), ve sone çelengi için 8, eyvah eyvah; gençlik anıları için de 11 attı (halbuki "yanıktı", çünkü zarlardan biri bir kabuğun üstüne gelmişti!). Madem öyle: –

22.8.: ta ta ta taaaaaaa!!!! – Zarifçe süslenmiş Lisa'yı ayakta karşıladım, küçük bir kutlama konuşması yapıp hediyelerin yanına götürdüm: orijinal bir Feuerbach vardı aralarında "Lavtacı Kadın" (Hamburg seferinden getirdiğim); yeni bir 12 çarpı 60 Leitz çifte dürbün (onunki sıradan bir 6 çarpı 40'tı çünkü); büyük bir Colt marka tabanca (güvenilir şarjör tamburlu revolverler olmazsa olmaz; şarjörlü tabancalar fazla karmaşık); birkaç kitap: 2 Cooper (fakat Almancası), Victoria Regina (kadınlar böyle şeylere her zaman ilgi duyar) ve Wieland, "Don Sylvio von Rosalva". Duygulanarak sevinçle teşekkür etti (fakat resmî öpücük esnasında kurnazca dilini hissettirdi, quite unladylike)[118] ve sıska çıplak parmakla 10 sayfalık el yazmasını gösterdi: "Anılar mı bunlar?", başımı ses-

118 (Ing.): Pek hanımefendiye yakışır değil. (ç.n.)

sizce sallayınca da haşmetle söylendi: "Çok azmış be canım." Sonra Şölen'i hazırladık: Yirmi körük, yirmisi birden üfürüyordu ocaklara / sıcak soluklarını ateşi körükleyen rüzgârın (ve gümbür gümbür ölçü acayip hoşuna gitti: Sürüyor ateşe kabına sığmayan yağları tavalarla; memnuniyetle başını salladı: kai tote de chrüseia pater etitaine talanta:[119] zira elindeki iki çanakta sadece un ve parıl parıl püre vardı).

İkindinin altın sıcağı bastırdı: "Haftaya patates topluyoruz" diye hatırlattım huysuzca söylenerek; ama Lisa doğumgünü burnunu hoşnutsuzca kırıştırdı ve ellerini kulak zarına kapadı. Biraz rüzgâr (ve Ahrsen'deki ağaçlıkların dibinde minik beyaz kar taneleri: 12 çarpı 60'lık büyük yeni Leitz'la görülebiliyor ancak: aleti beğenmişti!).

Lambalı pencere rüzgârda açılıyor: biraz daha oflayıp pufladım, ama sonra kâğıtları tereddütsüz teslim ettim, erkek adam sözünde durur, o da okudu (koltuğa rahatça yerleşerek, öpüşmekten bitkin, ayaklı lambanın altında: anılarımı. Bana düşen sesimi çıkarmadan seyretmekti).

misafir odasının kapısı kilitli tutulmazdı, zira nadiren de olsa, odanın içinden, et rengi çirkin perdelerin loşluğundan geçerek, apartmanın ikinci katındaki kiralık daireden çıplak bir taş sandık gibi dışarı taşan balkona çıkılırdı. El genişliğindeki düz yan duvarlarıyla öyle ağır ve kasvetliydi ki balkon, ona sadece ayak uçlarında çıkmak ister, çabucak çaresizliğe kapılan ve taşıdığı iri yüklerle paldır küldür aşağı düşmemek için sokağın taş uçurumuna kendiliğinizden atlayıvermeyi çekinerek öneren yüreğinizle de baş etmek zorunda kalırdınız.

---

119 Yazarın Latin harfleriyle yazdığı, Homeros'un İl*yada*'sından bir cümle: καὶ τοτε δὴ χρύσεια πατηρ ετιταινε ταλαντα, Hom. *Il.* 8.69. (Azra Erhat çevirisi, 8. bölüm, 69. dize: O zaman (Zeus) Baba altın bir terazi aldı eline). (ç.n.)

On taraftaki uzun yeşil çiçek kabı yeterince cazipti gerçi; ama duyarsız büyüklerin, eli maşalıların, hissiz ellerle, kötülükleri cezalandırılmadan, özenle söküp kopardıkları minicik yaban otlarının cılız ıssızlığında en uçta dururdu.

Nitekim "balkon", alçak sesle bağırıp didişen anne babanın arkada bırakıldığı ve kolların yelken gibi açılarak insan fukarası gece grisi sokaklara dizili evlerin köşelerinden süzülüp aşağı kayıldığı garip gündüz düşlerinin başladığı yer haline gelmişti; ama çok uzağa gidemezdiniz, genellikle Kentzlers ile Louisen sokakları arasında ayağınız yere basardı – sonra sabah bulvarının gri bukleli ağaç tepeleri altında tıpış tıpış yürüyüp giderdiniz (okula, Hammerweg'e doğru).

öyle aydınlık ve boştu ki dünya, geniş uzamları ve safi soğuk renk oyunlarıyla. Geniş tahta köprülerden aşağıya, giderek soluklaşan gökyüzüne heyecan verici bir acımasızlıkla dümdüz uzanan tren raylarına bakardınız; kesekli tarlalar en uzaklardaki maviye uzanırdı; üvezler ateş salkımları gibi sarkardı kaskatı diken çalılıklarından; tarlalarda, başlarını sallayan altın tellerden buketlenmişe benzeyen tek tük buğday demetleri; her yerde uçuşan sihir rengi yapraklar ve kırmızı dallar arasında ses veren rüzgâr. Beyaz sakin villalar gizlenirdi gardını almış parmaklıklarla çevrili bahçelerde, ıssız banliyö sokaklarında; hışırdayarak dolaşırdınız serin akşam kızıllığında. Ve iri sarı yapraklardan birini yumuşak soğuk sapından tutup kaldırdığınızda, kırmızı kırmızı parlayan bir kestane olurdu altında: kırmızı ipek mantosundaki ince ruhun soylu bir evi vardı. Sonra keskin soğuk bir rüzgâr eser, sürüklenen yaprakları çevirirdi ve rüzgârın esintisinin kendine özgü bir varlık olduğunu, esintilerin bu uğultulu büyük banliyöyü mesken edindiğini bilirdiniz. Genelde büyük kızların düzene soktuğu

uzun sıralar halinde gezerdi çocuklar ıssız çıplak sokaklarda, yeşil ve sarı göğün önü sıra, bir parça balmumunun için için yandığı kâğıt fenerlerinin rengârenk küreleriyle.

Bir keresinde öyle yabancı, buz gibi sivri ve ulviydi ki akşam, gökyüzü, o koruyucu güzel kubbe yok olmuştu. Sayısız pırıltılı yıldız birbirine süratle alaycı ışın iğneleri fırlatırken taşlardan daha lakayttılar: buz kesmiş minik ellerle feneri tutarken onlar neden öyle ince ince, sert sert bakışıyorlardı? Her şey yabancılaşmıştı.

Yukarıdaki mutfak sıcak ve açık sarıydı ve sıcak çay vardı, çocuk çayını demir kuzinenin başında içerken, diğerleri –büyükler– usul usul sohbet eder, donuk donuk şakalaşırlardı. Hayata katlanmak için dünyadan küçük parçalar –odalar– koparttıklarını –bazalt ruhlar ve sıcak ellerle– görmezden gelmeleri ne tuhaftı. Nasıl da korkunç bir güven, nasıl da tekinsiz bir unutuş içindeydiler ki duymazlardı sobadan şakıyarak gelen o ilahî çağrıları (tiz ve boğuk yabancı sesler, gecenin derinliklerinden anlaşılmaz işaretler verirlerdi hüzünle; nazik ve anlaşılmaz sesler, reddeden sesler); görmezlerdi dışarıdaki soylu ağaçların esip gürleyen buz rüzgârında dertli dertli yaylanarak arkaya yattıklarını; metal yıldız oklarının muhteşem ve ölümcül bir kavisle fırlatıldığını hiçlikten hiçliğe, from the Alone to the Alone?[120] Kendi içlerine ve etraflarına sınırlar çekmişlerdi; ölçüp tartarlardı: Peki ya ölçülemeyen? Tartılamayan?

(Kendi içinde sınırlar bulamadığından, sınır ve sınır direği olan her şeyden ve bunları yaratanlardan nefret ederdi.)

Son yudumu ağızda çok hafif sivri bir şeker tadı bırakan açık çayı özenle içtikten sonra fincanı çocuk masasına bırakır,

120 (İng.): Yalnızdan yalnıza. (ç.n.)

uzun bir briketin donuk siyah baskılı kömürden yavaş yavaş başka bir şeye dönüştüğü cılız ateşe bakardı. İnce kırmızı çatlaklar her yönden nüfuz ederdi brikete, dışındaki yaprak yaprak beyaz kül tabakasının üzerinde, dağın karanlık derinliklerinden gaz fışkırdıkça parlayan açık sarı uçlu, minik mavimsi alevler henüz sessiz sedasız dil verirdi. Kayanın sarp duvarının dibinde bir an durup ta aşağılara, vahşi akkor uçurumlara bakabilir, kırmızı kayalı yaylalarda ve ışıl ışıl kum çöllerinde gezebilirdiniz; ya da henüz siyah bir parça kömürün üzerine kâğıttan bir gemiciği usulca koyar, eriyen bir kalple beklerdiniz kızıl denizin kömürleşen bordalara usulca çarpmasını; sihirli tayfalara acıyarak.

Gri ve kahverengi kılıflı kanepenin modası geçmiş yüksek sırtında gezdirirdi gözlerini: kısa tüylü, yer yer havı dökülmüş pelüş duvar, gaz lambasının ışığında karmakarışık gölgelerle dolunca, bazen iki üç topluiğneyle parmak uzunluğunda bir ip parçası alır, aşağıdan, minder ile kolçağın birleştiği yerden başlayarak iğneleri yukarı yürütürdü: çok geçmeden o tarifsiz dağlar diyarının ortasında, çağıl çağıl taş yamaçları arasında, ağır halatın şaklayarak sallandığı kaya çıkıntılarının altında yalnız kalırdı.

kocaman güneş saf sarı ve kırmızı doğar, henüz tam ısınmamış mutfağın buz tutmuş camlarından içeriye vururken gösteri başlardı.

Bir keresinde başını çevirmiş, canla başla yemek pişiren, sarı tatlı hamuru bir kapta çeviren annesine seslenmişti: "Bak!"; sonra incecik kavisli buz bitkilerinin gümüş gölgede boy attıkları pencereyi göstermişti. Annesi aceleyle yaklaşmıştı –sınır direğine kadar– küçük aydınlık yüze bir an baktıktan sonra çabucak "Hım – buz billurları" demiş ve bir parmağı gaz

musluğunda, dikkatini kaynayan suya vermişti yine. Suyun kocaman tencerenin dipsiz ve gizemli derinliklerinden narin sıcak kabarcıklarla yükseldiğini, anaforlu dalgalarla kenarlardan ortaya doğru aktıktan sonra sessizce köpürerek yine derinlere gömüldüğünü küçük oğlan da görürdü.

Sonra kırağıyla kaplı bahçeye inerdi yine ve incecik çemberler gibi eğilmiş muhteşem tüysü yaprak yelpazelerinin altında, büyük donmuş bir gölün, kenarında pembe güneşin yuvarlandığı kıyısına çıkan –apaçık görülen– dar beyaz patikada yürürdü.

O şahane yabancı bitkilerin isimlerini bilmek isterdi –onlara ne dendiğini değil ama– bunlar farklı şeylerdi; zira bazı şeylere doğru, bazılarınaysa yanlış seslenildiğini fark etmişti. "Buz billurları" yanlıştı; her birinin bir adı vardı mutlaka: ama bu tahmini içine tam sinmezdi; zira çiçeklerin, otların, hatta ulu yaz ağaçlarının bile kendine ait bir isimleri olmadığını dehşetle hatırlardı. Apartmanın merdivenlerinde, Pfeiffer adında, iriyarı, hafif siğilli, kırmızı gürültülü suratlı bir adamla sık sık karşılaşırdı: adı neden Bay Pfeiffer'di ve Bauerberg'de o çok sevdiği şen yapraklı, uzun güzel dallı, ince endamlı altı kayının neden adları yoktu? Onlara isim "vermek" istemezdi; tek istediği, gerçek isimlerini duymaktı!

Pencereye bakardı tekrar ve artık bahçede gezinmediğini, yine mama sandalyesinde oturduğunu hayretle fark ederdi; uzakta kaskatı ve mat gümüş dururdu sihirli park ve beklerdi . . .

Fincan havalandı (önce görmedim bile) ve gözler kâğıttan kaldırılmadan sabırsızca sağa sola sallandı: "tazele" anlamına geliyordu bu herhalde, pekâlâ; kıpırdak fincanı beyaz parmaklı kulpundan tutup doldurdum. "Pre ." diye başladım; ama fincanı artık düz tuttuğundan, sırf lafımı tamamlamış olmak

için . . caución"[121] diye fısıldadım. (İyi görünüyordu köşeli okuma gözlüğü ve uzun dar elbiseyle; ama 8 yıldan sonra her kadın insana Helena gibi gelir, diye uyardı eleştirmen.) Böyle ilgiyle okuyarak bana iltifatta bulunuyordu herhalde.

Yavaşça başını salladı ve bana bakmadan bir sonraki sayfayı aldı: *(Kimin umurunda ki).*

Gece yarısını çoktan geçti: kâğıtları özenle katlayıp sımsıkı tuttu. Pencerede durmuş, yarımayın (crescit:[122] yalan söylüyor) çayırlara yavaşça sürünerek geçmesini seyrediyordum; sonbahar ıssızlığında çayıray; tüm saatler bitiyor; bir ruh olmalıymış insan: güz çayırlarının üzerinde süzülürken böyle görünürdü kırağıyla kaplı cennetim. Arkamda, perdede durdu; elini koluma koydu: "Çok zorlandın mı?" diye sordu dalgın bir pişmanlıkla; tabii ki cevap vermedim; evin etrafında çamların soluduğunu duyuyorduk.

Patikada bir aşağı bir yukarı yürürken: "Daima burada kalamam" diye söyleniyordu: "daha fazla insan bulmam lazım." Gece soğuğu. "Ya başka Kimseyi bulamazsan?" diyordum. (Raylarda döndük; durduk; Ay yavaş yavaş battı iğne dallara ve sis şeridine: kırmızıya çalıyordu gümüş varlık, alt kenarı çoktan kaybolmuş aşağıda.) "O zaman yine gelirim" diye fısıldadı teselliyle, tiz ve derin bir nefes aldı. Hüzünlü ve güzel. –

Ostermoor'da durgun sis perdeleri: Patatesleri sessiz sedasız topladık. Toprak kapkara kızarmıştı; soğuk kesekleri yavaş yavaş karıştırıyorduk şarap kırmızısı lekeli ellerle; kara dipli tırnaklar sızlıyordu. Bulutların yangını küllendi çok geçmeden; yamru yumru çuvalın ağzını bağlarken, aşağıdaki soğuk çayırlar alacakaranlık yeşiline büründü. Bir sertlik çöktü havaya,

121 (İsp.): Dikkat! (ç.n.)
122 (Lat.): Doğuyor. (ç.n.)

çalılar siyah yapraklarını uçuşturdu biraz. Ulvi güz sessizliği "tüm" ülkeyi kapladı.

Sordu: "Hâlâ neden yazıyorsun ki? – Neden kitaplar yazdın?" (Cevap: para kazanmak için. Tek marifetim sözcükler. "Bu doğru değil!" dedi öfkeyle. Bir de şöyle denedim: Ayrıca: doğanın görünümlerini, durumları sözcüklere dökmek ve bunlarla kısa öyküler yoğurmak hoşuma gidiyor.)

Finlandiya süvarilerinin marşını ıslıkla çaldı: püpüpi: püpüpi: püpüpüperüpüpü (og frihet gar ut fra den ljugande pol[123]); alnını kırıştırdı: "Yani okurlar için yazmadın hiç, öyle mi? Asla herhangi bir şeyin propagandasını yapmak ya da 'toplumsal' bir görevi yerine getirmek için yazmadın?"

"Okurlar için mi?" diye sordum derin bir hayretle; "toplumsal görev"i de ilk defa duyuyordum. "Öylesine sordum sadece –" diye alttan aldı, ama hafiften kurcalamaya devam etti: "ama söylesene: –?" "Wieland'ı hep çok severek okudum: Poe, Hoffmann, Cervantes, Lessing, Tieck, Cooper, Jean Paul'ü – bazen şunu düşünürdüm: yazdıklarım memnun eder miydi acaba onları, ya da Alfred Döblin'i ve Johannes Schmidt'i. Ama 'okurlar'?? – Hayır!!" (Böyle bir şey yabancı bana.)

"Kahramanlara hayranlık?" burun kıvırdım: "Kızım!" Benimle benim kadar uzun süre yaşayan biri heroes[124] diye bir şeye inanmaz artık (bazılarına belki, ama onlar da çoktan ölmüştür zaten). Yine de yalvardım: "Lisa: gitme kal!" ama fazla uzaktaydı, en az 10 evlek ötede, tel sepeti taş parlaklığında yumuşak yumrularla dolduruyordu.

123 (Isveççe): Ve özgürlük kutuptan gümbür gümbür gelir. (ç.n.)

124 (Ing): Kahramanlar. (ç.n.)

Frost at midnight:[125] ahşap oda beyaza ve siyaha kesmişti Ay'ın parıltısından; sobada kocaman bir kırmızı nokta uyuyordu. Üşüyerek uyandık, ve cânım omuzlarını içime gömdü. Elimi her yerde bir kere gezdirdim, "gidip ateşi yakayım" dedim, uykulu saçını öptüm ve bagno[126] tarzında çizgili gece giysileriyle, haşmetli sobaya doğru sendeledim. Odun kesip durmamıza, bütün o talaşlı öğleden sonralara şükrediyordum şimdi; gölgeli odunlara uzanıp kırmızı noktanın etrafına sanatkârane bir parmaklık çattım, uyku mahmurluğu ve yunus ağzıyla üfledim, üfledim, hemen de dal budak sardı demir kubbedeki alev, arzuyla yekinip geçti incecik borulardan, başım soğuk göğsüme düştü ve ayağım dolaşarak Lisa'nın koynuna girdim yine.

15 dakika sonra aktı sıcak dalga üzerimizden. Tatminle, bitkimsi bir iradesizlikle inledi (ve bir kez daha usulca koşup sobayı kayın kütükleriyle besledim). Ellerimizi birbirine verdik, bacaklarımızı iç içe ördük, sükûnet ve güvenle. Oda artık iyice ısınınca arzuyla fısıldadı:

"Hadi gel: cinlenelim!" Hiç itiraz etmeden kalktım, zira Ay beni de kudurtmuştu; hızla kılık değiştirip art arda geçtik ahşap duvarlardan.

Cin Ayı: yeterince parıldıyor, maviden beyaz çalıyordu. İpek siyahı bitkilerin harkulade jestleri (cümle ritminin hatırına "i"nin atılması şart). Bir kez daha: süzüldü eve Lisa şişeler için. – İğne yaprak parkeye oturup içtik, sessizce ve kontrollü.

Boynunu uzattı, ve sesi dedi ki: "Gidiyorum ben." Ardıçların etrafımda süzüldüğünü, oturduğunu gördüm; yanımdaki dala tutundum: "Neden?" diye sordum kuru bir sesle ve de yaş. Ötedeki şişenin yeşil boynu tepe ışığının altında parlıyordu:

---

125 (Ing.): Gece yarısında don. (ç.n.)

126 (İt.): Cezaevi. (ç.n.)

"Burada, senin yanında rahatım fazla yerinde" diye mırıldandı üç yosun topağının üzerinden. Şimşek gibi yanına çaktım hayaletin, etini kavradım: "Lisa!!"

Dedim: "Lisa!: –"

"Senin bir giysini gördüğümde tenim titriyor benim. Kalbim tarlakuşu gibi çırpınıyor adını düşündüğümde bile: prensler gibi yaşasak olmaz mı: mantariçem?

Çığlık çığlığa cevap verdi: "Ayağımda ayakkabı yok." (Doğru ya: ayakları çıplaktı!) Hemen ceketimin önünü açıp ayak tabanlarını göğsüme dayadım, dizleri ellerimdeydi. Meyhaneci Ay bizi beyazla suladı; Lisa'nın sağında sarı bir el, solunda çizgili bir el duruyordu: ve bedenime doğru geliyorlardı. Dizlerini ovuşturup iyice yaklaştım; ama bacaklarını dikip beni itti.

"Yarın gidiyorum: rahata iyice alışmadan gitmenin tam zamanı. Benim için fazla güçlüsün." Silkinip kalktı; sakin bir sesle konuştu: "Hemen başlayabilirsin yardım etmeye: bisikleti gözden geçir, römorku da; gidip giyineyim ben."

Bisikletin tekerlekleri şişirildi; römork takıldı. Eve girdim; mutfakta bir sırt çantasına konserve kutusu ve şişe dolduruyordu. "Gitme, kal!" dedim (cam ve tenekenin sesi daha boğuk çıkamazdı).

"Lisa!" ama bir ip düğümlenip sıkılandı. O zaman dışarı çıkıp kırağının toprağa oturmasını seyrettim.

Üstünde tulum, başında kasket: gidonu eline aldı. Bir kez daha tutkuyla içti; cam mahfazayı bana uzattı, ve öptüm şişenin soğuk ıslak ağzını, cin ıslağı soğuk kadın ağzını, soğuktan ve kederden titreyerek.

"Gitmek zorundayım!" dedi kararlılıkla, "senin yanında –nasıl desem– şişmanlayıp klasikleşiyorum. – 8 gün sonra pişman olacağım kesin ama serde çingenelik var ne de olsa. – Ama sen

buradasın ve son sığınağımın neresi olabileceğini biliyorum: –?!" Bisikletin üzerinden elini uzattı; boyun etini kavradım ve ne bulduysam öptüm, ki az kalsın yere yuvarlanacaktık.

"Deliyim ben!" dedi inleyerek: "Ama insanın elinde değil doğası. 3 savaşla köksüzleşerek, ah –" Sözünü yarıda kesip emretti: "Geri çekil. Çalı çemberinin içine." Dediğini yaptım. Seleye sakince oturup bir kez daha etrafına baktı:

Katran karası çamlarla çerçeveli çayırlar, havadar ve sessizce parlıyordu. Ay, tepeye doğru sivrilen gökkubbenin kilit taşıydı. Anlamsızca sordum: "Kibritin de var mı? – söyle?" Silkinip kendine geldi, ilgiyle cevap verdi: "Yok! – Git de birkaç tane getir: olur mu?!"

Evin içinde: nerede bunlar?! Telaşla çekmeceleri açtım, kartonları yırttım: nerede!!

Gitmiş: Gitmişti!! Tabii ya! Ve başımı önüme eğip mavi bir taş gibi kalakaldım. Aptal bir suratla. Bitkilerin ortasında. Sağ elimde bir paket kibrit.

Sabaha karşı hava bulutlandı (ve sağanak yağmur başladı). Taze sarı bir duman üfledi yüzüme: Sobam! Ormandan ayrılıp eve sürükledim kendimi: ben, son insan.

Bir kez daha kaldırdım başımı: işte oradaydı, açık kırmızı sabah bulutlarında duruyordu yeşil yeşil. Çayırlarda kırağı. Rüzgâr da çıktı. Rüzgâr.

"Arno Schmidt bulaşıcıdır."
GÜNTER GRASS

"Almancayla gerçek bir şair öfkesi/coşkusuyla yaşanan tutkulu bir aşk."
HEINRICH BÖLL

20. yüzyılın en önemli yazarlarından biri olan Arno Schmidt, "nevi şahsına münhasır" yazarların başında gelir. Bireyci, hatta tekbenci denebilecek ölçüde karamsar bir dünya görüşüne sahip olan Schmidt'in parçalı, tumturaklı, gündelik konuşma dilini dönüştüren, sözcükleri atomlarına ayıran, şeytani bir mizah duygusuna sahip metinleri okuru şaşkınlığa uğratır. Joyce çevirmeni de olan yazar, kendine özgü sözdizimi, noktalama işaretleri, fonetik imlâ, kelime oyunları, tuhaf tipografiler ve mizanpajlar da kullandığı metinleriyle, en yüksek düzeyde görsel, şaşırtıcı ve deneysel bir yapıt ortaya koymuştur.

"1945 sonrasının yaralı Almanya'sından duyulan en ayrıksı seslerin başında gelir onunkisi: Yakın ve uzak geçmişe yönelmiş acılı bir öfkeyi, geleceğe şimdiki zaman üzerinden düşürdüğü simsiyah bir ışıkla bütünlemiştir. Kendisine bir pansuman payı ayırır: İroniyi işe koşarak hafifler, orada da ipin ucunu kaçırdığına tanık olunur. (...) Olağanüstü bir hızla kurgular 'sahne'leri biribirine; dili vokal bir araç gibi işler, sözün bozuşturulma olanaklarına geniş yer açar, çıngıraklı yılan üslûbuyla sık sık sokup geri çekilir. Her seferinde, kalabalık bir bulvarın uğultusundan güçbelâ kurtulmuşum duygusuyla bitirdim Arno Schmidt'in metinlerini."
ENİS BATUR

EVEREST
www.everestyayinlari.com
/everestyayinlari
/everestkitap
/everestyayinlari

2016 THG 0069720 ESE

9 786051 850108